BBC

ZRÓB TO SAM: KIEŁKI I MIKROLISTKI

Marzec 3 (54)/2023

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

Kwiaty cebulowe na wiosnę i lato

ABC UPRAW

WYSIEWY
PIKOWANIE
SADZENIE

Pielęgnacja peperomii

Angielskie żywopłoty

Marzec 3/2023
cena 17,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636

4 sposoby na TRUSKAWKI

GDZIE SĄ ZAPYLACZE?
Monty wyjaśnia, co i jak sadzić, by pomóc ginącym owadom

WIOSNA W OBIEKTYWIE
Bożka podpowiada, jak fotografować ogród i pierwsze kwiaty

PROJEKTOWANIE OGRODU
Alan radzi, jak podzielić przestrzeń, aby stworzyć funkcjonalny ogród

eprasa.pl/85aaec092

FISKARS®
Niech Twa wyobraźnia rozkwita
fiskars.com

Prenumerata

Gardeners` World. Edycja Polska to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC Gardeners' World Magazine. W polskiej edycji dzielimy się z wami naszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów (angielskich i polskich) i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

W roku ukazuje się 10 numerów *Gardeners` World. Edycja Polska*. Zaprenumeruj czasopismo bez wychodzenia z domu na stronie www.UlubionyKiosk.pl. **Przesyłka gratis.**

Nowość w prenumeracie!
Teraz możesz zamówić prenumeratę trzech kolejnych wydań ze zniżką 5% – w cenie 51,00 zł.

Inne opcje prenumeraty:
- prenumerata roczna 10 wydań – 161,10 zł
- prenumerata dwuletnia 20 wydań – 268,50 zł
- e-prenumerata roczna – 114,40 zł
- e-prenumerata dwuletnia – 214,50 zł

Jeśli masz pytania, wyślij e-mail na prenumerata@avt.pl.

Welcome

Siew, pikowanie, sadzenie, ale ponad wszystko więcej słońca na niebie, które coraz mocniej ogrzewa budzącą się do życia ziemię. Za to kochamy marzec i na to czekamy przez ciągnące się jesienne i zimowe miesiące. Wreszcie, po okresie zawieszenia, można zakasać rękawy i zabrać się za to, co lubimy najbardziej!

Na rabatach tańczą już przebiśniegi (str. 20), błyszczą modre cebulice, wiosenne kosaćce i niezawodne krokusy oraz chylące się od ciężkich płatków ciemierniki. Te niewielkie, ale tak mocno przykuwające uwagę klejnoty przedwiośnia (str. 37) wcale nie boją się marcowej pogody. Ponad nimi rozchylają się pąki kwiatowe drzew owocowych oraz puszyste kotki wierzb (str. 47). A my? My wreszcie możemy przejść do działania.

> Wiosna to czas, kiedy masz ochotę pogwizdać, nawet z butem pełnym błota.
> Doug Larson

Dla tych, którzy dopiero zaczynają przygodę z ogrodem, mamy poradniki dotyczące projektowania ogrodu (str. 42) i warzywnika (str. 78). Zdradzamy sekrety udanych upraw, omawiając podstawowe umiejętności związane z sadzeniem, siewem nasion czy komponowaniem roślin w pojemnikach (str. 95). Podpowiadamy również, w jaki sposób uprawiać truskawki (str. 83), jak zapewnić sobie codzienną dostawę świeżych mikrolistków (str. 74) i dlaczego warto tworzyć w ogrodach żywopłoty (str. 106). Carol przedstawia letnie kwiaty cebulowe (str. 32), które już niedługo trzeba będzie posadzić, by zapewnić sobie na rabatach mnóstwo kolorowych, egzotycznych okazów.

W całym tym wiosennym zamieszaniu nie zapominajmy jednak o tym, co najważniejsze – korzyściach dla naszej planety i ginących owadach zapylających. Posłuchajmy rad Monty'ego (str. 26), który przedstawia rośliny wytwarzające najwięcej nektaru i podpowiada, co właściciel nawet najmniejszego skrawka zieleni może i powinien robić dla dobra zapylaczy. Obudzone marcowym słońcem pszczoły już wyleciały na poszukiwania pierwszych kwiatów – Bożka (str. 62) doradza, jak uwiecznić ten magiczny moment na fotografiach. Zmiany już czuć w powietrzu – tak pachnie wiosna!

Małgorzata Wójcik
Redaktor naczelna
malgorzata.wojcik@avt.pl

Amatorom roślin doniczkowych polecamy wydanie specjalne naszego magazynu poświęcone w całości ich uprawie i pielęgnacji. Znajdziecie w nim gatunki o różnych wymaganiach i wielkości, kwitnące i ozdobne z liści, a także podpowiedzi ekspertów dotyczące tworzenia kompozycji i aranżacji roślin we wnętrzach, aby Wasza domowa dżungla zdrowo się rozwijała.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl 85aaec6924

SPIS TREŚCI

marzec 2023

LUBIMY

8 Gwiazdy marca

20 Przebiśniegi

22 Bergenie

INSPIRACJE

26 Gdzie się podziały zapylacze?
Monty pomaga owadom

32 Rośliny do zadań specjalnych
Carol wybiera letnie kwiaty cebulowe

37 Błyskotki przedwiośnia
Łukasz podziwia wcześnie kwitnące gatunki

42 Od czego zacząć?
Projektowanie ogrodu

47 Swojskie wierzby
Miniaturki i giganty

52 Ogrody Roku 2021
– ogród Czytelników w tajskim stylu

57 Peperomia 'Watermelon'
Piękno ukryte w liściach

62 Z aparatem przy ziemi
Bożka doradza, jak fotografować kwiaty

90 Specjały z bratków
Kwiatowe przysmaki

106 Angielskie żywopłoty
Kasia uczy, jak je zakładać

110 Wiosenne cięcie
Co ciąć na początku sezonu

FAUNA W OGRODZIE

60 Strzyżyk

FELIETON

24 Cały Monty

121 Opowieści Titchmarsha

26
Nasze zapylacze przeżywają kryzys – ich populacja wszędzie się kurczy. Monty wyjaśnia, dlaczego wszyscy musimy podjąć pilne działania i co możemy zrobić nawet w najmniejszym ogrodzie

22
Uprawiaj bergenie, bo zimą mają liście w żywych kolorach, zaś wiosną produkują mnóstwo kwiatów – namawia Graham Rice

52
Finalistka konkursu Ogrody Roku 2021 wyjaśnia, jak i dlaczego stworzyła tętniącą życiem oazę – połączenie stylu angielskiego i tajskiego

eprasa.pl 85aaec6924

TEMATY Z OKŁADKI

95
57
106
74
32, 37
83
26, 62, 42

Zdjęcie: Jason Ingram

60
Strzyżyki w okresie godowym potrafią wydawać naprawdę głośne dźwięki, ale trudno je dostrzec, bo chowają się w zaroślach. Sprawdź, kogo jeszcze można usłyszeć lub zobaczyć w marcu

110
Teraz jest idealny czas, aby przygotować ogród na rozpoczynający się rok. Postępuj zgodnie z poradami Frances i Toma, dotyczącymi przycinania

32
W pierwszej części nowego cyklu Carol przygląda się grupom roślin, które powinien uprawiać każdy ogrodnik. W tym miesiącu odkryjemy, jak pielęgnować rośliny cebulowe kwitnące latem

37
Przedwiośnie opiera się na stopniowych, ale dramatycznych zmianach. Łukasz przedstawia rośliny drobnocebulowe o kwiatach, które błyszczą jak klejnoty

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, PAUL DEBOIS, PHOTOTRIP/DEPOSITPHOTOS, YORK_76 / DEPOSITPHOTOS

DODATEK SPECJALNY: Własne uprawy

68 Dlaczego uprawiać, a nie kupować
74 Mikrolistki
78 Ogród warzywny – urządzanie działki
83 Truskawki
92 Buraki liściowe
95 Wysiewanie, pikowanie, sadzenie

PRENUMERATA s. 73

Plan działań w marcu

SPRAWY DO ZROBIENIA

116 Przytnij trawy
117 Przytnij drzewa
118 Przytnij powojniki
119 Przesadź krzewy
120 Posadź kwiaty w donicach

eprasa.pl 85aaec6924

Lista zakupów

▶ Rzeźba wiatrowa Grantchester

Rzeźby kinetyczne to coś więcej niż wiatraki ogrodowe. Te niezwykłe ozdoby poruszane siłą wiatru wprowadzą powiew elegancji i dobrze pojętej ekstrawagancji do twojej zielonej przystani. Rzeźba wiatrowa Grantchester (wysokość 183 cm) wykonana jest ze stali odpornej na wszelkie warunki atmosferyczne. Do jej skonstruowania użyto najwyższej jakości łożysk kulkowych, które zapewniają ciągłą i cichą pracę wiatraka przez długie lata. Rzeźby wiatrowe to propozycja dla wymagających, dla których ogród jest ważną częścią przestrzeni życiowej. Dzięki nim ogród lub taras zachwycają i prezentują się obłędnie o każdej porze roku.

www.aurora-garden.pl

▶ Trawnik samonawożący Vegano

Innowacyjna mieszanka nasion traw wzbogacona w mikrokoniczynę, która posiada zdolność do wiązania azotu z powietrza i samonawożenia trawnika, a także wykazuje bardzo dużą tolerancję na psi mocz i zdolność jego rozkładu. Trawnik Vegano nie wymaga dodatkowego nawożenia, jest gęsty, zwarty i ciemnozielony przez cały sezon oraz odporny na deptanie.

www.target.com.pl

▼ Donica TRUSKAWKA

Ceramiczna donica z otworami w bocznych ściankach. Można w niej posadzić kilka roślin – szczególnie efektownie wyglądają w niej truskawki i zioła. Donica jest odporna na warunki atmosferyczne, również na mróz. Posiada niewielki otwór odpływowy.

www.doniczki-poznan.pl

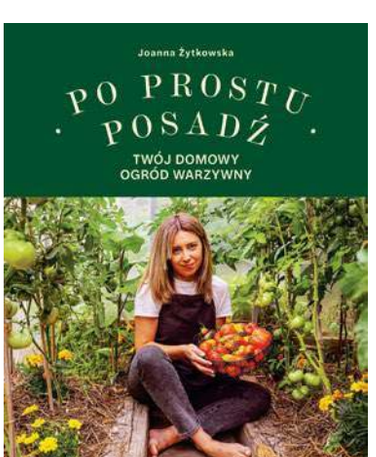

◀ Po prostu posadź Twój domowy ogród warzywny JOANNA ŻYTKOWSKA

Wydawnictwo Buchmann

Premiera 08.03.2023

Praktyczny poradnik dla tych, którzy chcieliby zacząć hodować swoje własne warzywa. Jak się okazuje nie potrzeba do tego wielkich połaci ziemi – wystarczy skrzynka na balkonie, albo rodzinny ogródek działkowy. Joanna Żytkowska, zapalona ogrodniczka, dzieli się z czytelnikami sprawdzonymi patentami z domowego ogródka. Sama uprawia wiele tradycyjnych odmian, chętnie też testuje nowości i wymyśla sprytne rozwiązania idealne dla małych warzywników. W kolejnych rozdziałach książki czytelnik znajdzie ogólne wskazówki, jak przygotować przestrzeń, w której będziemy uprawiać warzywa, jak zaplanować sianie i sadzenie, czy jak dbać o glebę. Autorka radzi też jak uporać się z najczęstszymi problemami dotyczącymi upraw, a także przedstawia charakterystykę kilkudziesięciu najpopularniejszych warzyw.

www.gwfoksal.pl

▶ POKRZYWAL wyciąg z pokrzywy

Ekstrakt z pokrzywy jest stymulatorem wzrostu, który stosuje się w celu lepszego ukorzeniania się roślin oraz w czasie wzrostu – do poprawy jakości i wzmocnienia roślin. Do stosowania regularnie w okresie wegetacji co 10-14 dni. Przy produkcji rozsady, pierwszy oprysk należy wykonać po pikowaniu roślin.

www.himal.pl

▶ Propagator elektryczny

Idealne urządzenie do ukorzeniania sadzonek i kiełkowania nasion. Można je używać zarówno w domu, jaki i w szklarni. Na podgrzewanej podstawie znajduje się formowana wtryskowo kuweta do uprawy i krystalicznie czysta, wentylowana pokrywa o wysokiej kopule, która stwarza optymalne warunki do wzrostu roślin.

www.sklep.puregreen.pl

eprasa.pl 85aaec6924

▲ Kwiaty bez ogródek Jak dbać o rośliny przez cały rok ŁUKASZ SKOP

Wydawnictwo Poznańskie

Premiera 22.02.2023

Czy wiesz, co mówią do nas kwiaty? I jak nauczyć się ich języka, a tym samym osiągnąć sukces w uprawie? Niezależnie od tego, czy dopiero zaczynasz przygodę z roślinami i wciąż jeszcze gubisz się w gąszczu porad, czy już masz swój ogród i chcesz lepiej o niego zadbać, ta książka jest dla Ciebie! Znajdziesz tu czterdzieści opowieści o roślinach i ich wyjątkowych kwiatach wraz z praktycznymi poradami dotyczącymi sadzenia oraz pielęgnacji. W każdej części, odpowiadającej jednej porze roku, Łukasz Skop, ogrodnik i biotechnolog roślin, przedstawia różne kwiaty, dzięki którym będziesz cieszyć się kolorowym ogrodem przez cały rok. Poznasz gatunki łatwe w uprawie i te bardziej wymagające, aksamitne w dotyku lub podobne do waty cukrowej, czarujące zapachem, zmieniające kolor albo świecące w ciemności. A co najważniejsze: nauczysz się, jak każdy z nich zasadzić w swoim ogrodzie. Lektura tej książki pomoże ci zobaczyć ogrodowe kwiaty takimi, jakie są naprawdę: bez filtrów i bez ogródek.

www.wydawnictwopoznanskie.pl

▼ Pomidor gruntowy San Marzano 3

Wysoka, włoska odmiana pomidora o podłużnych owocach, wymagająca palikowana, przeznaczona do uprawy w gruncie. Owoce o masie 80-100 g z mięsistym, bardzo smacznym i aromatycznym miąższem. Pomidor idealny do dań kuchni włoskiej, pizzy, zapiekanki oraz do przyrządzania przetworów.

www.toraf.pl

▼ Ubijak do ziemi

Ubijak służy do ręcznego ubijania, wyrównywania i zagęszczania ziemi w kwadratowych lub prostokątnych doniczkach. Można go również wykorzystać do wygładzania górnej warstwy drobnych kamieni lub kruszywa stosowanego często do celów dekoracyjnych w domowej uprawie roślin.

www.homekitchengarden.pl

▶ Klasyczna angielska konewka

Konewka o pojemności 0,7 l wyprodukowana ręcznie, idealna do użytku domowego – do roślin doniczkowych i wszędzie tam, gdzie nie ma miejsca dla większych i cięższych pojemników. Wąska szyjka pozwala na staranne nawadnianie roślin. Podlewanie jest wygodne, a dom zyskuje stylową ozdobę.

www.uprawiaj.pl

◀ Podłoże do wysiewu i pikowania z mikroorganizmami

Specjalistyczne podłoże przygotowane do wysiewu nasion warzyw i kwiatów, pikowania sadzonek oraz ukorzeniania roślin w uprawie amatorskiej. Jest to jedyne na rynku podłoże o działaniu aktywnym, chronione patentem. Mikroorganizmy zwiększają dostępność składników odżywczych oraz wzmacniają odporność roślin na choroby i pasożyty.

www.ggarden.eu

▲ Inspekt – nadstawka do podwyższonej grządki

Zmień skrzynię do uprawy roślin w inspekt – dzięki tej nadstawce to dziecinnie proste. Nadstawka przyspiesza wzrost roślin, chroniąc młode rośliny przed wiatrem i niepogodą. Metalowe zawiasy ułatwiają otwarcie klapy. Taki inspekt jest nie tylko funkcjonalny, lecz również trwały.

www.tectake.pl

▶ Szczepionka mikoryzowa do papryki i pomidorów

Certyfikowany BIO produkt oparty na wyjątkowych zdolnościach grzybów mikoryzowych. Jedna aplikacja wystarcza na całe życie rośliny. Grzyby mikoryzowe łączą się z korzeniami roślin, powodując ich potężny rozwój oraz zapewniając lepszy dostęp do wody i substancji odżywczych, dzięki czemu rośliny są zdrowsze, bardziej odporne i witalne.

www.symbiom.pl

eprasa.pl 85aaec6924

“W marcu nadal trwały łagodne deszcze, a każda burza czekała uprzejmie, póki jej poprzedniczka nie wsiąkła w glebę”

John Steinbeck

„Na wschód od Edenu”, przełożył Bronisław Zieliński

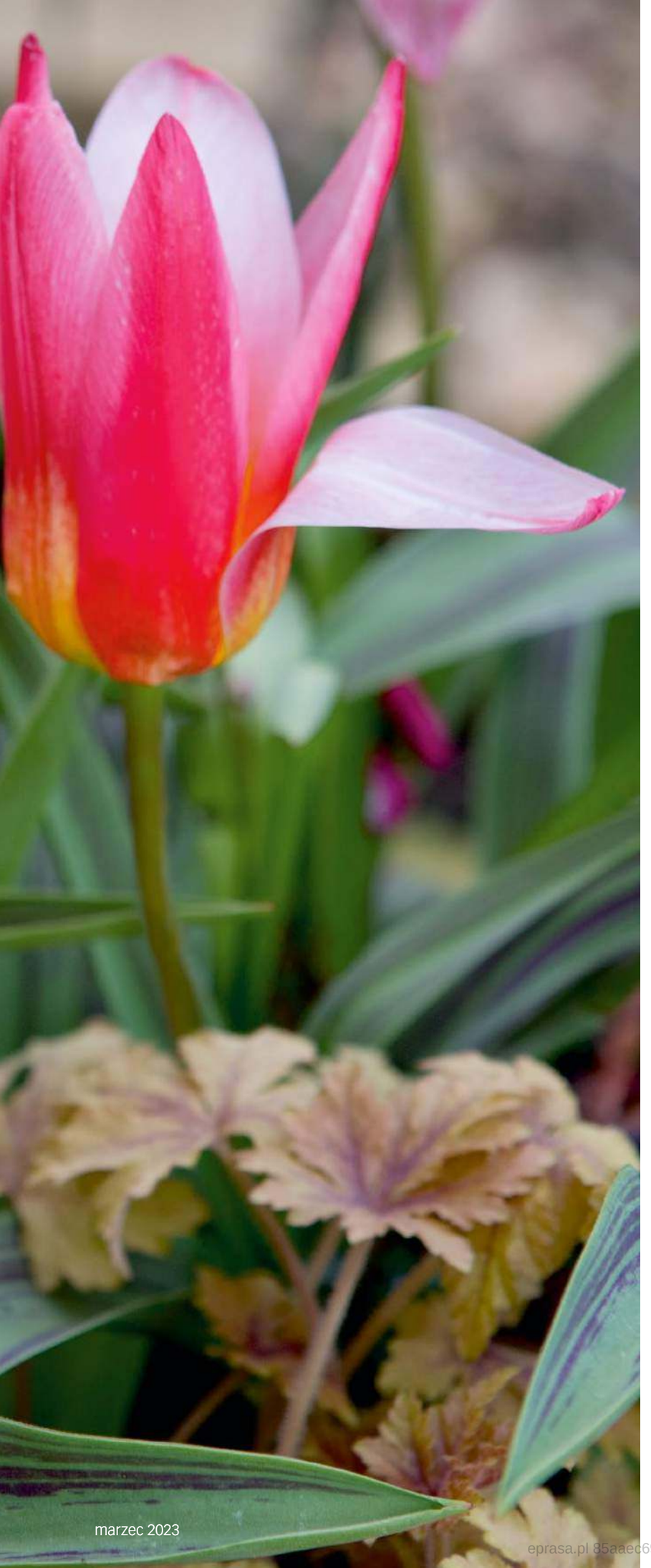

Lubimy marzec

Nie powinniśmy się łudzić, że skończyła się zła pogoda, bo spokój poranka może łatwo zamienić się w popołudniową burzę. Jest jednak wiele powodów do optymizmu i gdybym był uroczym futrzakiem, to właśnie w tym miesiącu wyglądałbym z mojego przytulnego gniazdka i zastanawiał się, czy warto wyrwać się z hibernacji i powędrować po okolicy.

Wszędzie wokół budzą się cebulki, kiełkują pędy i pękają pąki, a pierwsze plamy kolorów prężą muskuły i szykują się do wiosny.

TEKST James Alexander-Sinclair

GWIAZDA MIESIĄCA

Tulipan (*Tulipa*) 'Heart's Delight'

Od tamtego deszczowego listopadowego dnia, kiedy posadziliśmy ostatnie cebulki, z niecierpliwością czekaliśmy na ten moment. To jeden z pierwszych tulipanów, któremu spieszno do kwitnienia i zawsze jest tak mile widziany, jak ciepłe, maślane racuchy. Jednym z najważniejszych punktów widokowych w każdym domu jest ten znad kuchennego zlewu – posadź dużo cebul, aby ten, kto zmywa naczynia, zawsze mógł patrzeć na coś bardziej inspirującego niż brudna brytfanna. Alternatywnie posadź je w donicy, którą można przenosić.

Cebulki posadź w listopadzie. Po przekwitnięciu można je wykopać i wysuszyć, a następnie posadzić ponownie.
Wysokość x Szerokość 20 cm x 10 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

LIMONKOWE LIZAKI

Pierwiosnki są znane i lubiane. Są też jednymi z ukochanych wiosennych pewniaków, które uśmiechają się do nas spod żywopłotów, z ogrodów, lasów i skrajów pól – rosną prawie wszędzie! Ten jest jednym z ładniejszych, co widać wyraźnie po cytrusowych środkach kwiatów. Dodaje doniczkom i rabatom szczypty „tego czegoś" – to świetny sposób na odświeżenie zimowych nasadzeń.

Pierwiosnek lekarski (*Primula veris*) 'Lime with Orange'

Wszystkie pierwiosnki są świetne dla zapylaczy. Posadź je na rabatach, w pojemnikach lub na skraju lasu. Rozmnażaj z wysiewu dojrzałych nasion.

W x S 20 cm x 10 cm

Plantet
Ogrodnictwo jest w naszej naturze.
Znajdziesz u nas wszystko, czego potrzebujesz do ogrodu i uprawy roślin. Sprawdzone produkty, praktyczne porady.
www.plantet.pl

ZNAJOMI Z WIDZENIA

Wczesna wiosna po prostu nie byłaby taka sama bez ciemierników, które występują w wielu kolorach: od jasnego, delikatnego różu po skrobiowe biele i głębokie fiolety. Kwiaty lekko zwisają, więc jeśli to możliwe, staraj się sadzić je na skrajach, aby móc im spojrzeć w oczy. Jeśli możesz, posadź ich dużo, ponieważ w tym wypadku im więcej, tym lepiej.

Ciemiernik ogrodowy (*Helleborus x hybridus*)
Wczesną wiosną zetnij liście, w przeciwnym wypadku zasłonią rozwijające się kwiaty.
W x S 35 cm x 35 cm

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, WITH THANKS TO CREDALE NURSERY, LEOMINSTER

DISCO INFERNO

Gdyby ta roślina była piosenką, z pewnością byłaby hitem. Czymś, co wcale się nie nudzi i nie brzmi folkowo, ale jest głośne, krzykliwe i zadziorne. Jedną z tych piosenek, które mogą porwać każdego (nawet starszyznę) na parkiet i wydobywają z ciała takie ruchy, że ich skutki są odczuwalne co najmniej przez następny tydzień. Niech powrócą pomarańcze, bo to była długa zima.

Szachownica cesarska (*Fritillaria imperialis*) 'Rubra'
Cebule posadź jesienią w słonecznym lub częściowo zacienionym miejscu. Nada się każda przepuszczalna ziemia. Nie ścinaj kwiatów do bukietu, bo brzydko pachną!
W x S 70 cm x 20 cm

eprasa.pl 85aaec6924

BARDZO GĘSTY I CIEMNOZIELONY BEZ NAWOŻENIA

PRZYSWAJA AZOT Z POWIETRZA

MNIEJ PODLEWANIA I PIELĘGNACJI

MNIEJ CHWASTÓW I MCHU

Zobacz więcej na www.target.com.pl

ODPORNY NA PSI MOCZ I DEPTANIE

NATURALNIE MAGAZYNUJE AZOT Z MOCZU

TRAWNIK SAMOISTNIE SIĘ REGENERUJE

Zobacz więcej na www.target.com.pl

ŚLIWKA SPRAWA

Mam raczej mieszane uczucia co do tej konkretnej śliwy. Kiedy kwitnie, jest jedną z najdoskonalszych rzeczy, jakie można sobie wyobrazić – anielsko białe kwiaty na bezlistnych gałęziach na tle lazurowego nieba to zapierający dech w piersiach widok. Jednak niektóre odmiany mają liście, które są bardzo ciemne, więc mogą wyglądać smutno i przytłaczająco, dlatego najlepiej czują się w towarzystwie innych drzew o jasnozielonych lub złotych liściach.

Śliwa wiśniowa (*Prunus cerasifera*)

Po upalnym lecie daje jadalne owoce. Można ją rozmnożyć z sadzonek pobranych wczesnym latem. Nadaje się na strzyżone żywopłoty.
W x S 10 m x 8 m

eprasa.pl

RÓŻOWA RADOŚĆ

Wyobraź sobie dzień, w którym nic nie poszło dobrze – pociągi się spóźniały, zawartość kanapki na drugie śniadanie wypadła na dywan, pies był chory, dzieci (znowu) przyniosły wszy, a ślimaki szalały na twoich świeżo wykiełkowanych wysiewach. Później wchodzisz do domu, a tam, w idealnym wazonie, stoi bukiet tych zawilców i wszystkie troski po prostu topnieją.

Zawilec wieńcowy (*Anemone coronaria*) 'Sylphide'

Bulwy, po uprzednim namoczeniu przez 24 godziny, posadź jesienią. Suche bulwy szybciej się obudzą, kiedy wchłoną wodę. Wymaga dobrego drenażu.

W x S 30 cm x 25 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

WILK W OWCZEJ SKÓRZE

Śnieżnobiałe kwiaty wawrzynków są równie mile widziane, jak te bardziej znane, różowe. Ich mocny zapach wypełnia lodowate marcowe powietrze i można go wyczuć z dużej odległości. Będą dzielnie walczyć z niepogodą i dotrwają do kwietnia, aż obudzą się pierwsze motyle, którym wyjątkowo smakuje nektar wawrzynków. Cała roślina jest silnie trująca, więc lepiej podziwiać to widowisko bez wchodzenia z wawrzynkiem w podobnie bliską zażyłość.

Wawrzynek wilczełyko, forma biała (*Daphne mezereum* f. *alba*)

Źle znosi przeprowadzki i nie lubi przycinania. Po przesadzeniu potrzebuje czasu, aby się zadomowić. Rozmnażaj przez odkłady poziome – dociśnij do podłoża nisko rosnące gałęzie, aby się ukorzeniły.

W x S 1,5 m x 1,5 m

TEKST ŁUKASZ SKOP
ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl 85aaec6924

GUSTOWNE DODATKI

Błękit ultramarynowy i limonkowa zieleń łączą się ze sobą zaskakująco dobrze. Ten wyrazisty duet sprawdzi się jako pomysł na wykończenie wnętrza, jeśli chcesz wprowadzić do domu więcej energii. Jest żywiołowy i pobudzający – czyli dokładnie taki, jaki jest początek wiosny w ogrodzie. Tylko spójrz na te małe klejnoty: błyszczą radośnie, jakby zimy wcale nie było.

Przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*)

Najpierw pojawiają się kwiaty, a później trójklapowe liście. Istnieją też odmiany o białych i różowych kwiatach, a także pełnokwiatowe. Starsze egzemplarze najłatwiej rozmnaża się przez podział. Nasiona roznoszą mrówki.
W x S 10 cm x 12 cm

Cieszynianka wiosenna (*Sanicula epipactis*)

W Polsce rośnie dziko (podlega ścisłej ochronie), najliczniej na Pogórzu Cieszyńskim – stąd nazwa. Lubi miejsca stale wilgotne i częściowo zacienione, sprawdzi się na murkach i skalniakach. Rozmnażaj przez podział pod koniec zimy.
W x S 15 cm x 20 cm

eprasa.pl 85aaec6924

PUSZEK OKRUSZEK

Przy sprzyjającej pogodzie derenie jadalne potrafią zakwitnąć już w marcu, przynosząc pszczołom mnóstwo pożytku. Pojedyncze, żółte kwiaty są drobne i nie wyglądają atrakcyjnie, ale jest ich tak dużo, że ściśle okrywają gałęzie kwiatowym puchem. Gdy przekwitną, zapomnimy o dereniach na kilka miesięcy, aż w końcu późnym latem zabłysną rubinowe owoce – efekt pszczelich wysiłków.

Dereń jadalny (*Cornus mas*)

Niewymagające i wolno rosnące małe drzewo lub krzew. Istnieje wiele odmian o smacznych owocach, złotych lub czerwonych. Sadzonki posadź jesienią. Lubi słoneczne stanowiska i zasobną glebę.
W x S 5 m x 4 m

BOHATER NIE W PORĘ

Gdyby nie to, że mamy marzec, więc oczywiście przedstawiamy marcowe kwiaty, trudno byłoby odgadnąć po samej nazwie kiedy tak właściwie zakwita zimowit wiosenny. Zimą? Tak sugeruje nazwa, chociaż najbardziej znane zimowity jesienne kwitną jesienią. A zatem wiosną. Tylko czy to już nie pora na krokusy?

Zimowit wiosenny (*Colchicum bulbocodium*)

Cebule posadź we wrześniu na głębokość 15 cm. Wiosną najpierw rozwijają się kwiaty, a później liście. Będzie doskonałym uzupełnieniem dla pierwszych roślin cebulowych: krokusów, irysów żyłkowanych i przebiśniegów.
W x S 30 cm x 60 cm

eprasa.pl 85aaec6924

W KOLORZE ROKU

Na cienkich i elastycznych gałęziach tej ozdobnej moreli rozwijają się kwiaty w niecodziennym, jak na tę porę roku, kolorze. To jeszcze mało znany w Polsce gatunek, którego symboliczny wizerunek widnieje na tajwańskich dolarach i samolotach tajwańskich liniach lotniczych, ponieważ otrzymał status tajwańskiego kwiatu narodowego. Status koloru roku 2023 otrzymał natomiast kolor Viva Magenta, opisywany jako „niecodzienny kolor na niecodzienne czasy". Jego też morela japońska symbolizuje po prostu perfekcyjnie.

Morela japońska (*Prunus mume*) 'Beni-chi-dori'
Kwiaty mają migdałowy zapach. Zawiązuje też małe, kwaśne owoce. Młode rośliny okrywaj na zimę, bo mogą przemarzać. Najlepiej rośnie w cieplejszych rejonach kraju.
W x S 2,5 m x 2,5 m

REKLAMA

Zasiej zdrowie dla najbliższych

www.toraf.pl

Przedsiębiorstwo Nasienne TORAF
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
Maciejów 34 | 46-211 Kujakowice Górne
toraf@toraf.pl

\toraf_pl
\pntoraf

eprasa.pl/85aaec6924

'Atkinsii'
Duże, smukłe kwiaty z plamką w kształcie serca na płatkach wewnętrznych. Pachnie.
Wysokość x Szerokość 20 cm x 8 cm

'Straffan'
Żywotna odmiana – każda cebulka produkuje dwie łodygi zwieńczone pojedynczymi kwiatami. Jasna plamka na płatkach wewnętrznych. **W x S** 25 cm x 15 cm

'Cordelia'
Cudownie symetryczna odmiana pełnokwiatowa. Ma ponad 20 równych płatków wewnętrznych z zieloną plamką w kształcie litery V. **W x S** 18 cm x 8 cm

'Three Ships'
Duże, zaokrąglone płatki zewnętrzne otaczają pary plamek na płatkach wewnętrznych. Żywotna, niezawodna odmiana. **W x S** 30 cm x 15 cm

ZDJĘCIA: EMMA CRAWFORTH; SARAH CUTTLE

Przebiśniegi

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sadzenie z zielonymi liśćmi, dzielenie, przesadzanie												
Kwitnienie												

eprasa.pl 85aaec6924

'Wendy's Gold'
Odmiana o żółtych plamkach wewnętrznych – bardziej żywotna i niezawodna od pozostałych odmian o plamkach w tym kolorze.
W x S 20 cm x 15 cm

Eksperci polecają

Przebiśniegi

Wybór odmian jest ogromny – różnią się między sobą pod względem wielkości, wzorów na płatkach i cen – opowiada **Graham Rice**

Kiedy przebiśnieg przestaje być przebiśniegiem? Gdy jedna cebulka kosztuje 50 funtów albo i więcej? Wówczas jest brakiem umiaru, inwestycją, albo zaraźliwym nałogiem! Przebiśniegi są znacznie bardziej zróżnicowane, niż mogłoby się wydawać, a ich kolekcjonerzy są gotowi płacić duże kwoty za nowe, wyjątkowe odmiany. Ale 1390 funtów za cebulkę? Tak – naprawdę!

Niektóre odmiany kwitną tak wcześnie, że już przekwitły, a inne tak późno, że przedłużają przebiśniegowy sezon aż do wiosny. Niektóre kwiaty są pełne, a u innych wszystkie sześć płatków ma taką samą długość. Niektóre mają wyjątkowo duże kwiaty, inne plamki po wewnętrznej stronie płatków lub smugi po ich zewnętrznej stronie, zaś kilka odmian ma żółte, a nie, jak zazwyczaj, zielone plamki.

W ogrodzie liczą się trzy kwestie: widok z oddali, indywidualna elegancja (bądź uroda z bliska), a ponadto żywotność i ogólna odporność. Pełnokwiatowe przebiśniegi są kontrowersyjne – niektórzy z nas je lubią, a inni nie. Chodzi o to, że w chłodne, ciemne dni większość kwiatów przebiśniegów zamyka się – trzy płatki zewnętrzne ciasno zaciskają się wokół trzech płatków wewnętrznych, aby pyłek pozostał suchy. Zdecydowanie zmniejsza to ich atrakcyjność z oddali. Niektóre pełne przebiśniegi mają w środku tyle płatków, że kwiat nie może się zamknąć. U droższych, mających więcej klasy przebiśniegów, te liczne płatki ułożone są przepięknie symetrycznie.

- **Stanowisko** Najlepiej urosną w miejscu, które jest słoneczne zimą i wiosną, a latem zapewnia rozproszony cień, w przepuszczalnej glebie, która latem jest sucha, ale nie przesuszona.
- **Pielęgnacja** Dziel i rozsadzaj kępy bezpośrednio po kwitnieniu co trzy-cztery lata. Sadź ostrożnie, gdy liście są jeszcze zielone. Coraz częściej sadzi się też uśpione cebulki jesienią – ale nie pozwól im wyschnąć. Jesienią zasilaj mączką kostną.
- **Gdzie kupić** www.avonbulbs.co.uk; www.edrom-nurseries.co.uk; www.foxgroveplants.co.uk.

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/growsnowdrops po więcej porad dotyczących uprawy przebiśniegów

eprasa.pl 85aaec6924

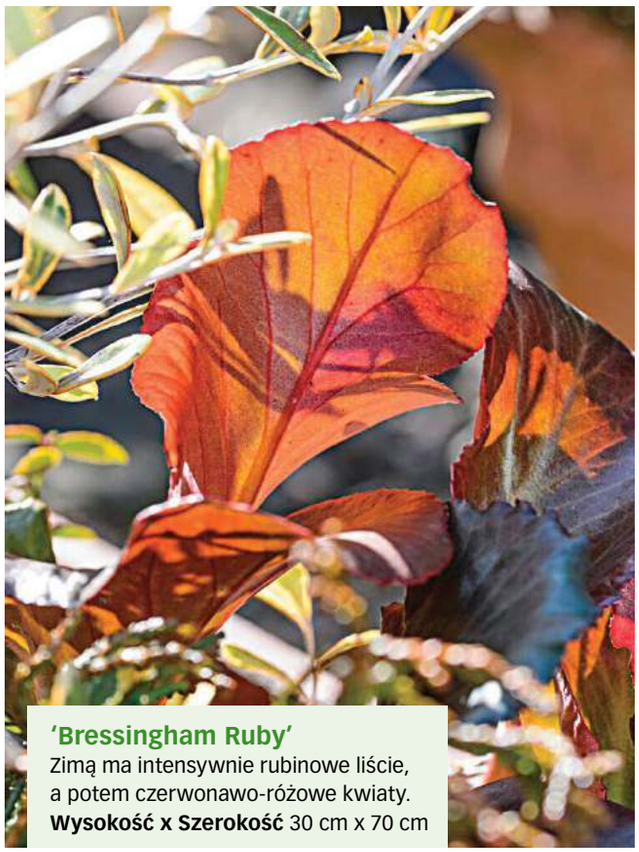

‘Bressingham Ruby’
Zimą ma intensywnie rubinowe liście, a potem czerwonawo-różowe kwiaty. **Wysokość x Szerokość** 30 cm x 70 cm

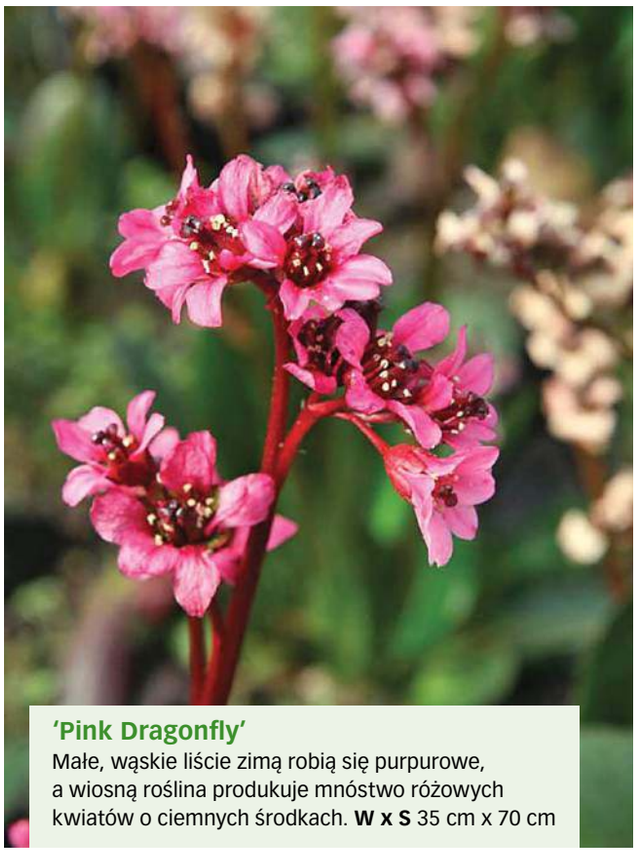

‘Pink Dragonfly’
Małe, wąskie liście zimą robią się purpurowe, a wiosną roślina produkuje mnóstwo różowych kwiatów o ciemnych środkach. **W x S** 35 cm x 70 cm

‘Morgenröte’
Niewielkie, ciemnozielone liście podtrzymują karminowo-różowe kwiaty, które pojawiają się po raz drugi latem. **W x S** 40 cm x 70 cm

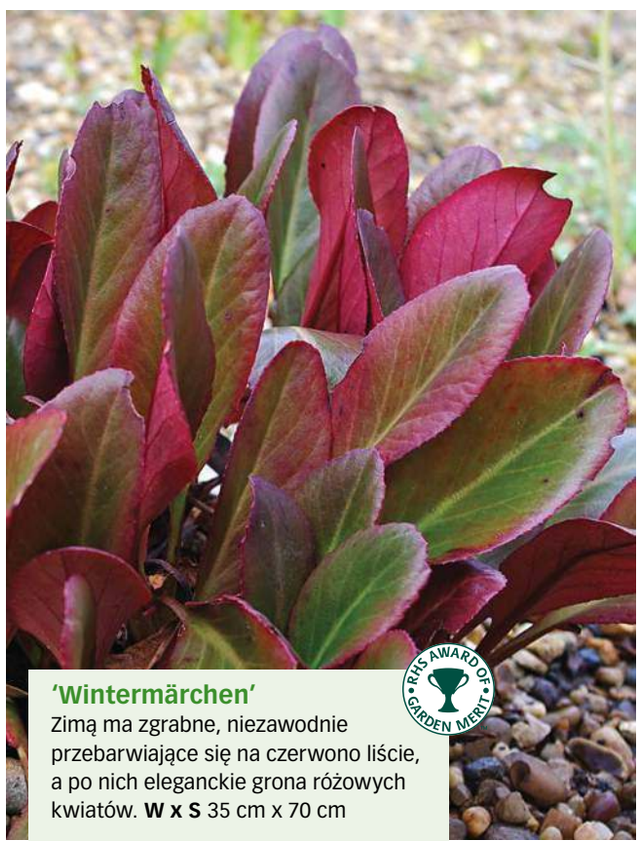

‘Wintermärchen’
Zimą ma zgrabne, niezawodnie przebarwiające się na czerwono liście, a po nich eleganckie grona różowych kwiatów. **W x S** 35 cm x 70 cm

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; GETTY/STEVE HAMILTON

Bergenie

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kolorowe liście zimą												
Kwitnienie												

eprasa.pl 85aaec6924

'Fire and Ice'
Białe kwiaty na czerwonych pędach otwierają się z czerwonawo-różowych pąków, co daje efekt migotania dwóch odcieni. **W x S** 25 cm x 40 cm

Eksperci polecają

Bergenie

Uprawiaj te byliny, bo zimą mają liście w żywych kolorach, zaś wiosną produkują mnóstwo kwiatów – namawia **Graham Rice**

Co wolałbyś mieć w ogrodzie? Słonie czy świnie? Nie brzmi to jak dobry wybór? Tymczasem, jeśli zasadzisz bergenie, będziesz miał i jedno, i drugie. Pozwól, że wyjaśnię.

Anglicy powszechnie nazywają bergenie „uszami słonia". Co prawda ich liście nie mają długości 2 m, szerokości 1,5 m ani nie są szare jak krążowniki – gdyby było inaczej, nie chcielibyśmy ich w ogrodzie.

Inna potoczna angielska nazwa bergenii to „świński kwik". Bierze się ona z przekonania, że gdy potrzemy o siebie dwa skórzaste liście tej rośliny albo potrzemy je między kciukiem a palcem wskazującym, usłyszymy dźwięk przypominający kwiczenie.

W związku z tym, w duchu badań naukowych, właśnie poszedłem do ogrodu, aby sprawdzić to empirycznie. Mam odmianę 'Eric Smith' o liściach bardzo przypominających liście buraka. Wynik? Obie metody wydają kwiczący dźwięk, ale łatwiej go uzyskać metodą „kciuk z palcem".

Być może należałoby je po prostu nazywać bergeniami i przypominać sobie, że najlepsze cechy tych zwykle zimozielonych roślin to bujne, czerwone, różowe lub białe kwiaty pojawiające się wiosną, wspaniałe liście przebarwiające się zimą na karmazynowo lub czerwono i umiejętność wspaniałego zadarniania gruntu. Gdy podsadzimy je z przebiśniegami, wszystko aż lśni.

- **Stanowisko** Uprawiaj bergenie na słońcu, w częściowym cieniu lub cieniu, w przepuszczalnej glebie. Wszystkie bujnie kwitną i produkują niezawodnie przebarwiające się zimą liście na otwartych stanowiskach.
- **Sadzenie** Przygotuj glebę do sadzenia, przewracając ją widłami i jeśli jest ciężka, dodaj nieco żwiru, aby poprawić przepuszczalność. Dociśnij i dobrze podlej.
- **Pielęgnacja** Usuwaj obumierające liście, gdy zaczną czernieć i zbieraj opadłe liście. Co roku jesienią ściółkuj materią organiczną. Gdy kępy zaczną obumierać w środku, podziel je.
- **Gdzie kupić** www.bethchatto.co.uk; www.hayloft.co.uk; www.thompson-morgan.com

NA STRONIE
www.GardenersWorld.com/bergenias
znajdziesz więcej porad dotyczących uprawy bergenii

eprasa.pl 85aaec6924

Felieton

Cały Monty

Zwierzęta są naturalną częścią naszych ogrodów, ale czy postrzegamy je jako towarzyszące, czy „szkodzące”? Przyjemność, jaką nam dają, zdecydowanie przewyższa niedogodności – przekonuje **Monty**

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Dostaję wysypki, gdy słyszę słowo „szkodniki” w odniesieniu do stworzeń w ogrodzie, które nie przystosowują się radośnie i w każdym calu do konkretnego ogrodniczego planu. Takie podejście nie pomaga, bo zamyka potencjalną możliwość szerszego spojrzenia na świat. Dzielimy ogrody z mnóstwem innych zwierząt. Niektóre nasze poczynania – np. uprawa wielu miękkich i soczystych roślin tam, gdzie nie wyrosłyby w sposób naturalny, zachęca niektóre zwierzęta do wykorzystania naszej pychy, czyli do ucztowania. Tu nasuwa się obraz ślimaków i funkii. Inne nasze działania aktywnie odstraszają lub wręcz niszczą inne stworzenia, gdy zabieramy im siedliska lub pożywienie. Odpowiada za to również w znacznym stopniu nadmierne uporządkowanie i stosowanie środków chemicznych.

“Z ochotą dzielimy ogrody z naszymi psami, które zgniatają rośliny i załatwiają się na trawnik”

Jednocześnie z ochotą dzielimy ogrody z naszymi psami, które zgniatają rośliny, rozbijają donice, załatwiają się na trawnik i rozkopują rabaty. Zwierzęta towarzyszące czy „szkodzące”? Czasami jedno niewiele różni się od drugiego. Choć w *Gardeners’ World* pokazywaliśmy tylko Nigela, Nell i Patti, zawsze mieliśmy jeszcze co najmniej dwa inne psy będące równie ważnymi członkami gospodarstwa domowego, które uważały ogród za swój teren. Żeby tego było mało, obydwaj moi synowie mieszkają w pobliżu i mają psy, a gdy nas odwiedzają, po działce biega czasem i siedem psów. Ogród dostaje po głowie.

Najmniej spustoszeń dokonywał Nigel i choć to dziwne, nie mogę sobie przypomnieć, aby choć raz zrobił coś niewłaściwego lub złego. Nigdy nie kradł, od samego początku nie brudził w domu, a uczył się najłatwiej z wszystkich moich psów. W kuchni można było zostawić mu pod nosem kawałek mięsa na godzinę, a on po prostu go pilnował. Częściowo wynikało to oczywiście z tego, że był po prostu święty, a częściowo z faktu, że gdy rozdawano psom mózgi, był gdzie indziej. Nie było nigdy słodszego ani bardziej kochanego psa i nie było też psa, który lepiej rozumiał wymogi związane z kręceniem materiału filmowego – był na tym polu wyjątkowo utalentowany – ale pod wszystkimi pozostałymi względami mało który pies był od niego mniej inteligentny.

Najbardziej bystrym stworzeniem w naszym domu jest obecnie Patti. Ma małe ciało, ale wielki umysł. Mój syn ma owczarka o imieniu Meg, który jest wręcz niewiarygodnie bystry w zakresie radzenia sobie z owcami, ale ma niewiele zalet społecznych i jest bardzo spięty. Tymczasem Patti wszystko zna i oczarowuje wszystkich, choć zawsze jest najmniejszą istotą w pomieszczeniu. Nell jest piękna, posłuszna i pozostaje poza wszelką krytyką – ale jest również podstępna jak sam diabeł i potwornie kradnie. Parę dni temu Sarah upiekła bułeczki z serem i odstawiła wszystkie 15 sztuk do ostygnięcia. Nell głęboko spała przy kuchence. Sarah wróciła do kuchni dwie minuty później i znalazła już jedynie 14 bułeczek. Nell nadal wyglądała, jakby spała, ale zdradziło ją kilka okruchów na podłodze i powolne, świadome przewinienia uderzanie ogonem o podłogę. To nie jej wina. Nie może nic na to poradzić – podobnie, jak ślimak bezskorupowy nie da rady porzucić funkii.

I nie chodzi tylko o psy. Mamy też kury (i gęsi, perliczki i kaczki, jednocześnie), które są teraz zamknięte na zadaszonym wybiegu z powodu ptasiej grypy, ale gdy tylko pojawi się cień szansy na ucieczkę, skwapliwie z niej korzystają i ruszają pędem przez ogród, byle nie dać się złapać. Czynią dwojakie szkody. Jeśli znajdą grządkę sałaty, potrafią zrobić z niej strzępy w pół minuty, ale oprócz tego rozgrzebują ściółkę i szukając smakowitych pędraków, rozrzucają ją wszędzie razem z obecnymi w niej nasionami czy sadzonkami. Kury są bardzo głupie, ale na tyle inteligentne, aby uniknąć schwytania – znają różnicę między garścią ziarna zaproponowaną rano, gdy chcemy je zwabić z powrotem do kojca, a ziarnem proponowanym po południu, w zwykłej porze kolacji, na którą przybiegają tak szybko, że prawie gubią swoje łuskowate nogi.

Kilka lat temu mieliśmy w sadzie jagnięta i cztery czarujące prosiaczki. Gdy urosły, zaczęły robić to, co zwykle robią świnie – kompleksowo zryły ziemię w poszukiwaniu smakowitych kąsków. Zainspirowały nas do stworzenia rabat w sadzie, bo trawa nigdy nie doszła tam do siebie. Może ogród będzie ewoluował wyłącznie do rytmu wandalizmu zwierząt domowych – będą ścieżki przez trawę tam, gdzie tratują ją psy i chodniki zapobiegające rozdrapywaniu ziemi przez kury. Powiadam wam, mszyce i gąsienice to moje najmniejsze problemy...

Monty

Posłuchaj, jak Monty mówi o ogrodowych działaniach na rzecz dzikich zwierząt w podcaście pod adresem www.gardenersworld.com/podcast/monty-on-wildlife

eprasa.pl 85aaec6924

NAJWIĘKSZY MAGAZYN

DLA BUDUJĄCYCH I REMONTUJĄCYCH DOM

NOWY NUMER
JUŻ W SPRZEDAŻY!

BUDUJEMYDOM.PL

“Na alarm biją już wszystkie dzwony – powinny to robić głośno i wyraźnie, aby usłyszeli je wszyscy, bo bardzo zmniejszyła się – i nadal maleje – populacja zapylaczy”

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Zamiast równo przyciętej trawy Monty ma w sadzie łąkę pełną kwiatów, aby zapewnić pożywienie i siedlisko jak największej liczbie zapylaczy

Gdzie się podziały zapylacze?

Nasze zapylacze przeżywają kryzys – ich populacja wszędzie się kurczy. Monty wyjaśnia, dlaczego wszyscy musimy podjąć pilne działania i co możemy zrobić nawet w najmniejszym ogrodzie

Monty przyczynia się do zwiększenia ilości nektaru w Ogrodzie Wiejskim, uprawiając kwitnące prawie przez cały rok kukliki

Rośliny dla zapylaczy

Monty wybiera rośliny, biorąc pod uwagę termin kwitnienia, kształt kwiatów i wymogi związane z ilością światła, aby zapylacze miały w Longmeadow zróżnicowane siedliska

Rośliny astrowate, np. jeżówki, przyciągają pszczoły jak magnes i świetnie pasują do nieformalnych, preriowych nasadzeń

Wychowałem się w głębokim cieniu drugiej wojny światowej. Jak wielu weteranów wojennych, mój ojciec, który przez całe sześć lat wojny codziennie walczył, przeżył wybuch pod Dunkierką, zaciągnął się do nowych Komandosów i skończył w birmańskiej dżungli, nigdy o tym nie mówił. Ale miał tendencję do głębokiej depresji i nagłych wybuchów wściekłości i naprawdę zrelaksowany wydawał się jedynie w towarzystwie innych kombatantów.

Kiedy pojawiłem się na świecie – 10 lat po tym, jak wyszedł z dżungli – karmiono mnie strawą z komiksowych bohaterów i filmów oraz utrzymującego się mitu naszej dzielnej, dzierżącej berło wyspy wytrzymującej ataki nikczemnych Hunów. Ale w radio puszczano pewne piosenki, które napełniały dom tak głębokim smutkiem, że nawet ja, małe dziecko, czułem, że rodzice siłą powstrzymują emocje. Ich wyzwalaczem był niezmiennie głos Kathleen Ferrier, ale pamiętam szczególnie, jak Marlena Dietrich śpiewała *Where Have All The Flowers Gone?*, otwierając w słuchaczach otchłań żalu [w Polsce piosenkę tę, pod tytułem *Gdzie są kwiaty z tamtych lat?*, wykonywała Sława Przybylska – red.].

No cóż, moi rodzice spoczywają od dawna na cmentarzu. Żyje już niewiele osób pamiętających wojnę, a mój ogród jest pełen kwiatów. Rany zaleczyły się. Moje pokolenie zaznało bezprecedensowego pokoju i dobrobytu, choć wygląda na to, że pomimo naszego szczęścia, nie nauczyliśmy się wiele. Ale gdzie się podziały zapylacze? My, ogrodnicy, jesteśmy nakłaniani do „sadzenia roślin dobrych dla zapylaczy" i wielu z nas to robi, uważając, że tym samym działa ekologicznie, a jednocześnie tworzy piękno. Tymczasem na alarm dzwonią już wszystkie dzwony, które monitorują te sprawy – powinny to robić głośno i wyraźnie, aby usłyszeli je wszyscy, bo bardzo zmniejszyła się populacja tych owadów – i nadal maleje.

Going, going, gone...

Tak jak w piosence Boba Dylana, nic nie dzieje się bez przyczyny. Kwiaty znikają, więc zapylaczom brakuje źródła pożywienia, więc ich liczba spada – kwiaty nie są zapylane i jest ich coraz mniej. I tak może się to niepowstrzymanie toczyć – o ile nie zainterweniujemy. Naturalnie interwencja może mieć charakter proaktywny i bierny – jest równie ważne, aby nie niszczyć siedlisk polnych roślin, jak i aby ogrodnicy sadzili rośliny, które zapylacze lubią najbardziej. Tak, czy siak, sytuacja wygląda kiepsko, naprawdę kiepsko.

Oto kilka danych liczbowych. W roku 2021 *Big Butterfly Count* (Wielkie Liczenie Motyli) ujawniło najniższą liczbę motyli wielu gatunków w dwunastoletniej historii tej akcji. W roku 2021 przeciętny rachmistrz odnotował zaledwie dziewięć motyli lub ciem – jedenaście w roku 2020 i szesnaście w 2019. Najgorsza sytuacja wystąpiła w populacji rusałek pawików, modraszka ikara i modraszka wieszczka, ale spadek populacji wystąpił u większości gatunków. Częściowo winę za sytuację ponoszą zmiany klimatyczne – cieplejszy początek wiosny pobudza motyle do aktywności, a jej bardziej mokry koniec utrudnia im zarówno żerowanie, jak i rozmnażanie. Spadek populacji tych owadów ma charakter długoterminowy.

Od czasu długiego i gorącego lata w roku 1976 liczebność motyli zmniejszyła się o ponad 75 procent. Nie powinniśmy potrzebować uzasadnień, aby chronić jakąkolwiek istotę, ale tak się składa, że motyle, a szczególnie ćmy, są ważnymi zapylaczami. Zależy od nich w znacznym stopniu byt budlei, bzów, lawendy, kozłka lekarskiego, werbeny patagońskiej, rozchodników i wielu odmian driakwi oraz chabrów.

Ale choć motyle mają najlepszą prasę, stanowią zaledwie poniżej 5% rodziny łuskoskrzydłych (*Lepidoptera*) – jej pozostali członkowie to ćmy. W Wielkiej Brytanii żyje ponad 2 600 gatunków ciem i szczególnie przyciągają je takie rośliny jak lepnice,

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD, JASON INGRAM
* *BBC GARDENERS' WORLD MAGAZINE* WILDLIFE SURVEY 2021, 22 OCT-11 NOV, 2,356 PARTICIPANTS

eprasa.pl 85aaec6924

Kwiaty o budowie otwartej, np. mak lekarski, zapewniają pokarm wielu różnym owadom

W Ogrodzie Podmokłym na pędach kolejno otwierają się kwiaty języczki, zapewniając owadom nektar przez wiele tygodni

Budleje w Ogrodzie Ozdobnym przyciągają owady o długich językach, np. motyle

Rośliny polne, np. wrotycz, są świetnie dostosowane do pomocy zapylaczom – np. widocznemu tu bzygowi

Motyle leśne, jak widoczny tu osadnik egeria, lubią cieniste zakątki wokół stawku Monty'ego

"Świat jest bogaty, zróżnicowany i skomplikowany – musimy to zaakceptować – nie można próbować brutalnie go upraszczać"

goździki, w tym goździk brodaty, wiesiołek, wiciokrzew, tytoń i chabry. Motyle są piękne i cenne, ale ćmy są niezbędne.

To dopiero początek. Spada liczebność wszystkich owadów zapylających. Dzieje się tak w przypadku rodzimych szerszeni, skorków, biedronek i bzygów*. Jeśli nie uważałeś ich dotąd za typowe gatunki zapylające, pomyśl jeszcze raz. Szerszenie – i osy – zapylają kwiaty i zjadają mnóstwo owadów-szkodników. Skorki nie żyją jedynie po to, żeby podgryzać dalie, ale zjadają mszyce żerujące na roślinach produkujących owoce i przemieszczając się z kwiatka na kwiatek, zapylają je. Biedronki również przenoszą się z kwiatu na kwiat, poszukując mszyc i w ramach tego procesu zbierają i przenoszą pyłek. Bzygi uwielbiają wszystkie rodzaje rosnących w ogrodach roślin baldaszkowatych, a 250 ich różnych gatunków występujących w Wielkiej Brytanii zapyla również, co istotne, kwiaty polne.

Populacja pszczół utrzymuje się na mniej więcej tym samym poziomie, co jest niewystarczające, zważywszy na ilość poświęcanej im w ostatnich latach uwagi. Najwięcej uwagi – i najskuteczniej – poświęca się pszczołom miodnym, choć zapewne pszczoły samotnice są równie ważnymi zapylaczami. Z 270 gatunków pszczół w Wielkiej Brytanii – w tym pszczół miodnych i trzmieli – prawie 250 to samotnice. Większość pszczół samotnic odwiedza bardzo różne kwiaty, ale niektóre specjalizują się w konkretnych

eprasa.pl 85aaec6924

Monty dosadza w Ogrodzie Wiejskim pszonaki, które będą kwitły prawie przez cały rok

rodzinach, np. roślinach strączkowych czy astrowatych, dlatego ich zniknięcie może uderzyć w produkcję rolną i ogrodniczą.

Jak wszyscy wiemy, prawda jest taka, że bez zapylaczy ludzkie życie nie przetrwa. Nikt nie sugeruje, że spadek różnorodności owadów zapylających doprowadzi do końca świata w znanej nam postaci, ale na pewno sprawi, że życie będzie trudniejsze i bardziej zubożałe pod każdym względem.

Co więc zrobić? Uprawiaj rośliny kwitnące, uprawiaj ich mnóstwo: od gatunków polnych i żywopłotowych, drzew, traw i chwastów po nasze ukochane rośliny ogrodowe. Z grubsza rzecz ujmując, właśnie o to chodzi. Uprawiaj jak najwięcej, jak najbardziej zróżnicowanych roślin kwitnących.

Gdy Monty zgrabia liście ze ścieżek, gromadzi je w kupkach na rabatach dla owadów

Można to jednak dla większej skuteczności uszczegółowić. Zapylacze o krótkich językach, np. pszczoły miodne, potrzebują łatwo dostępnych kwiatów: zwykle są one szerokie, otwarte i pochodzą z rodziny astrowatych lub są zebrane w kwiatostany jak u czosnków, majeranku, koniczyny i lawendy. Trzmiele o dłuższych językach uwielbiają naparstnice, osty, ogórecznik i bób. Zaproponowałem tu rośliny z myślą o motylach i ćmach, a przecież w Wielkiej Brytanii występuje ok. tysiąc gatunków chrząszczy, które są ważnymi zapylaczami roślin baldaszkowatych i otwartych, płaskich kwiatów o mocnym zapachu – bo chrząszcze przyciąga przede wszystkim zapach.

> *„Spadek liczby owadów zapylających sprawi, że życie będzie trudniejsze i bardziej zubożałe pod każdym względem"*

Musimy dbać nie tylko o rośliny kwitnące, ale też o trawy, powstrzymując się od koszenia. Jeśli musisz, zapewnij sobie nieskalany trawnik (choć jeśli chodzi o mnie, skalany też będzie dobry), ale utrzymuj też wysoką trawę, która razem z chwastami zapewnia nie tylko pyłek, ale też pożywienie dla gąsienic motyli i ciem. Pozwól, aby gdzieś w ogrodzie rosły pokrzywy, bo zapewniają pożywienie gąsienicom rusałek pawików, rusałek admirałów i kilku gatunkom ciem.

Zapewnij domki albo inne rodzaje schronienia dla pszczół samotnic. Mogą one być bogato zdobione lub proste, ale generalnie powinny składać się z różnych „rurek": od pustych pędów bambusa po otwory wywiercone w kawałkach drewna lub wiązek gałązek albo słomy. Większość tych „rurek" powinna być zamknięta na jednym końcu, bo otwarte dwustronnie nie chronią odpowiednio i dlatego są rzadziej zamieszkiwane.

Ostatni imperatyw jest najbardziej oczywisty. Nie używaj żadnych pestycydów. Już sama nazwa „zabójca szkodników" pokazuje, jak bardzo są one oderwane od rzeczywistości. W Kalifornii mamy absurdalną sytuację – farmerzy dowożą pszczoły, aby zapylały sady migdałowe, które opryskiwano pestycydami. Świat jest bogaty, różnorodny i skomplikowany. Jako ogrodnicy musimy to zaakceptować i przekładać na działania, a nie brutalnie go upraszczać, aby przystosować do naszych własnych ograniczeń.

Aby przywabić więcej zapylaczy, trzeba zachęcać rolników do dbałości o dzikie rośliny, żywopłoty, miedze i różnorodność roślin. A jednak rola ogrodników jest coraz ważniejsza, bo bardzo istotne jest skumulowanie działań dotyczących krajobrazu. Niestety czasu jest coraz mniej. Znaki ostrzegawcze są jasne – kiedy w końcu odrobimy lekcje?

OBEJRZYJ odcinki programu Monty'ego o tym, jak tworzyć ogrody naturalne. Są dostępne pod adresem **www.GardenersWorld.com/monty-wildlife-garden**

POSŁUCHAJ, jak Monty, Chris Packham, Fergus Garrett i inni mówią o ogrodach naturalnych w naszym podcaście **www.GardenersWorld.com/podcast**

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

OKIENNE DEKORACJE Z

WISAN SA
www.wisan.pl

ZAPOZNAJ SIĘ Z NASZĄ PEŁNĄ OFERTĄ

Zadzwoń

+48 15 812 22 53

Zamów online

www.sklep.wisan.pl

eprasa.pl 85aaec6924

ROŚLINY DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Część 1: Rośliny cebulowe kwitnące latem

W pierwszej części nowego cyklu **Carol Klein** przygląda się grupom roślin, które powinien uprawiać każdy ogrodnik. W tym miesiącu odkryjemy, jak pielęgnować rośliny cebulowe kwitnące latem

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Krokosmia 'Lucifer' to olśniewająca gwiazda letnich rabat o lancetowatych liściach i kłosowatych kwiatostanach pełnych ogniście czerwonych kwiatów. Sadzimy ją wiosną w przepuszczalnej glebie, w pełnym słońcu.
Wysokość x Szerokość 1,5 m x 50 cm
Kwiaty VI-VIII

eprasa.pl 85aaec6924

ZGODNIE Z RUCHEM WSKAZÓWEK ZEGARA, OD GÓRY

- **Lilia królewska (*Lillium regale*)**
  W x S 1,5 m x 50 cm **K** VII
- **Warkocznica (*Eucomis*) 'Pink Gin'**
  W x S 1,2 m x 50 cm
  K VII-VIII
- **Czosnek holenderski (*Allium hollandicum*) 'Purple Sensation'**
  W x S 1 m x 20 cm
  K VI-VII

Jeśli szukasz słowa, które sprawi, że uśmiechnie się prawie każdy ogrodnik, powiedz „cebulka". To magiczne słowo wyczarowuje tysiące obrazów – wszystkie w cudownym technikolorze. Żadna inna grupa roślin nie przyspiesza bicia serca i nie pobudza wyobraźni tak bardzo, jak rośliny cebulowe. Są też atrakcyjne dlatego, że tyle dają – wykop dołek w ziemi, ułóż w nim cebulkę, zapomnij o niej, a kilka miesięcy później ciesz się, gdy znienacka pękate pąki wybuchną feerią barw. Wyglądają spektakularnie i choć przedstawienie nie trwa zbyt długo, można zaplanować nasadzenia tak, aby kolejno po sobie kwitły na rabatach, balkonach, tarasach i w cienistych zakamarkach. Jeśli nie uprawiasz jeszcze roślin cebulowych, które kwitną latem, gdy innych kwiatów jest jak na lekarstwo, nie wiesz, co cię omija. To świat cudów tylko czekających na to, żeby je odkryć i ucieszyć zmysły, przyciągnąć zapylacze i wnieść na letnie rabaty styl i szyk.

Tradycja sadzenia jesienią roślin cebulowych, które kwitną wiosną, jest w nas głęboko zakorzeniona. To część naszego ogrodniczego DNA. Sadzimy miliony żonkili, tulipanów i mnóstwo innych gatunków cebulek i cieszymy się nimi, ale jakoś mniej doceniamy rośliny cebulowe kwitnące latem. Być może chodzi o to, że te pierwsze dostarczane są w czasie, gdy ogrody są już prawie puste, a ich barwy i radosny charakter ogłaszają początek ogrodniczego roku. Tymczasem w początkach lata w ogrodzie mnóstwo się dzieje i wszędzie widać konkurencję.

Wcale nie odwracają uwagi od kwiatów czerwca, lipca i sierpnia ani z nimi nie współzawodniczą – rośliny cebulowe kwitnące latem wprowadzają więcej głębi, więcej emocji i nadają ogrodom nowy wymiar.

Wrażenie, jakie może wywołać kilka lilii królewskich (*Lilium regale*) na rabacie, gdzie zaczyna już być trochę niewyraźnie i chaotycznie, jest nie do przecenienia. W Glebe Cottage uprawiamy tę lilię (która stała się najbardziej powszechnie uprawianą lilią) zarówno w donicach ustawionych wzdłuż krawędzi ścieżki, jak i na rabacie za nią, skąd wygląda to tu, to tam zza astrantii, bodziszków i tym podobnych kwiatów. Takie wykorzystanie jednego gatunku dodaje nasadzeniom spójności.

Podobnie jak inne rośliny cebulowe kwitnące latem, lilie wprowadzają nutę egzotyki, często podkreślaną cudownym zapachem. Choć większość tych gatunków – włącznie z liliami – uwielbia stanowiska słoneczne, są też takie, które lubią nieco cienia. Lilia złotogłów to europejska roślina ze skrajów lasu. Gatunek jest przepiękny i gdy roślina dobrze się przyjmie, często rozsiewa się dookoła, zaś amerykańska lilia lamparcia (*Lilium pardalinum*) nie tylko lubi, gdy jest trochę cienia, ale też preferuje wilgotną glebę. Jak zawsze, podstawowe znaczenie ma dobór odpowiednich roślin do warunków panujących na danym stanowisku.

Uprawa roślin cebulowych w donicach i innych pojemnikach oznacza, że można uprawiać więcej gatunków, niż na rabatach, bo da się dostosować składniki podłoża tak, aby odpowiadało konkretnym roślinom.

Dla potrzeb niniejszego artykułu nie musimy rozgraniczać roślin cebulowych od bulwiastych czy mających podziemne łodygi bulwiaste bądź kłącza, jednak dla jasności pamiętajmy, że kłącza i wiele podziemnych bulwiastych łodyg to pędy, bulwy to spęczniałe podstawy pędów, zaś cebulki to zmodyfikowane liście. Wypuszczają one korzenie i są organami spichrzowymi pozwalającymi roślinom przetrwać ekstremalne warunki – od suszy po mróz. Choć większość roślin cebulowych lubi stanowiska słoneczne, wyjątkowo dobrze się przystosowują, bo bez względu na to, czy mają postać cebul, podziemnych bulwiastych łodyg czy bulw, mają w sobie wszystko to, co pozwala im produkować korzenie, liście i kwiaty. Powinny sobie dać radę w każdej przyzwoitej glebie. Wiele z nich można zostawić *in situ*, aby powtórzyły kwitnienie w kolejnym roku. Choć zwykle są mrozoodporne, niektóre trzeba wykopać z ziemi, przechować w miejscu bez dostępu mrozu i ponownie posadzić wiosną.

Wiele najbardziej ekscytujących roślin cebulowych pochodzi z Afryki Południowej i choć niektóre, np. krokosmia, weszły już do słownika przeciętnego ogrodnika, to inne, zwłaszcza bardziej egzotyczne, jak warkocznica, są dla większości z nas nowością.

Wykorzystywanie roślin cebulowych kwitnących latem otwiera nieskończenie wiele możliwości i daje mnóstwo radości. Pora wziąć się za sadzenie!

„Nie konkurując z kwiatami czerwca, lipca i sierpnia, rośliny cebulowe kwitnące latem wprowadzają więcej głębi, więcej emocji, cały nowy wymiar"

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 85aaec6924

Udana uprawa dalii

Kiedy sadzić Choć w szkółkach i centrach ogrodniczych można często kupić dalie w fazie wzrostu, zdecydowanie najlepiej jest je samodzielnie uprawiać z kłączy. Pamiętaj, aby kłącza były grube i twarde. W lutym lub marcu posadź je w żyznym podłożu w doniczkach i pobudź do wzrostu podlewaniem, ustaw w jasnym miejscu bez dostępu mrozu, a gdy nie będą już zagrażać przymrozki, przesadź do ogrodu. Można też je sadzić w maju bezpośrednio do gruntu i chronić agrowłókniną, aż minie zagrożenie przymrozkami.

Gdzie sadzić Dalie – zarówno sadzone do donic, jak i do gruntu, uwielbiają żyzną ziemię, zatem zastosuj mnóstwo materii organicznej i zawsze zapewnij im słoneczne stanowisko.

Pielęgnacja Obficie podlewaj przez cały sezon wegetacyjny i co parę tygodni zasilaj zbilansowanym nawozem w płynie (używamy nawozu na bazie wodorostów). W razie potrzeby zapewnij podpórki, ale lepiej stawiaj na odmiany, które potrafią same o siebie zadbać. Dalia 'David Howard' ma jasnopomarańczowe kwiaty, które zawsze są skierowane ku górze, bez żadnej pomocy.

Po sezonie Przechowywanie przez zimę jest również proste, a niektórzy ogrodnicy w rejonach o łagodniejszym klimacie podejmują ryzyko pozostawienia dalii w ziemi (jeśli masz takie plany, pamiętaj, aby nałożyć na rośliny grubą warstwę porządnej ściółki z ogrodowego kompostu. Słoma będzie jedynie siedliskiem dla ślimaków czyhających na młode pędy) – bezpieczniej jest jednak wykopać dalie po pierwszych przymrozkach [w Polsce zawsze wykopujemy dalie jesienią – red.]. Pamiętaj, żeby mocno zagłębiać widły w ziemię, aby nie połamać kłączy. Otrząśnij z nadmiaru ziemi, przytnij pędy prawie do samych korzeni i odwróć całość do góry nogami. Powkładaj do pudeł lub doniczek z rozdrobnioną korą albo pociętym papierem i przechowuj w miejscu, które zapewni ochronę przed mrozem.

Dalia 'Totally Tangerine'
W x S 80 cm x 45 cm
K VII-X

eprasa.pl 85aaec6924

5 wyjątkowych roślin cebulowych kwitnących latem

1
Mieczyk drobnokwiatowy (*Gladiolus papilio*) Grupa Purpureoauratus

Tajemnicze, lekko opadające kwiaty o subtelnej kolorystyce: fioletowawo-szare z żółtymi plamkami w kształcie motyla na dolnych płatkach. Jeśli roślinie się u ciebie spodoba, będzie się szybko rozprzestrzeniała, a mało kto ma coś przeciwko temu.
W x S 90 cm x 10 cm **K** VIII-X

2
Galtonia biaława (*Galtonia candicans*)

Czasami nazywana letnim hiacyntem, co jest mylące, bo jest od niego znacznie wyższa. Czy roślina może być mocna, a jednocześnie elegancka? W tym przypadku – tak. Każdy wysoki na metr kwiatostan dekoruje kilkanaście woskowatych, zwieszających się dzwoneczków. Zasadź cebule w tym lub następnym miesiącu [w Polsce w IV – red.], a zakwitną latem. **W x S** 1,2 m x 40 cm **K** VII-X

3
Warkocznica włochata (*Eucomis comosa*) 'Sparkling Burgundy'

Warkocznica, w języku angielskim nazywana lilią ananasową z uwagi na kwiatostany zwieńczone kępką liści, wygląda egzotycznie, ale jest łatwa w uprawie. Może rosnąć sama w donicy lub w dużych pojemnikach z daliami, aksamitkami i amarantusem.
W x S 50 cm x 30 cm **K** VII-IX

4
Iksja (*Ixia*)

Jedna z najładniejszych roślin cebulowych. Jej cebule są niedrogie i można sobie pozwolić na zakup wielu, a potem posadzić je *en masse* w glinianych doniczkach i przestawiać według potrzeb, albo do gruntu (najlepiej do przepuszczalnej ziemi – przy sadzeniu dodaj do niej nieco żwiru lub piasku). Bezwzględnie w pełnym słońcu.
W x S 40 cm x 10 cm **K** V-VI

5
Rhodohypoxis baurii

Kolejna południowoafrykańska gwiazda do korytek, doniczek, podniesionych grządek i na skalniaki. Roślina produkuje jaskrawe kwiaty. Przetrwa pod chmurką, gdy zabezpieczymy ją przed wilgocią i chłodem, choć jeśli rośnie w doniczce, mądrzej będzie dać jej schronienie pod dachem, a wiosną podlać, aby pobudzić ją do wzrostu.
W x S 10 cm x 20 cm **K** V-VIII

2
Galtonia biaława

4
Iksja

5
Rhodohypoxis baurii

Jak wykorzystać rośliny cebulowe kwitnące latem

Podobnie, jak w przypadku wszystkich innych roślin z tej serii, najprzyjemniejsza część ich uprawy to zastanawianie się, jak je wykorzystać. Tu wkracza nasza kreatywność. Czy zasadzisz wianeczniki tak, aby stworzyły atmosferę dżungli? Czy raczej będą rosły w donicach ze stali nierdzewnej, epatując nowoczesnością?

Czy posadzisz czosnki holenderskie (*Allium hollandicum*) 'Purple Sensation' tak, aby dodawały rabacie wysokości i dramatyzmu, czy raczej postawisz na czosnki kątowate (*Allium angulosum*), które rozwiną bladolawendowe kwiaty przyjazne dla pszczół i motyli między starodawnymi różami, ale bliżej ziemi?

Rośliny cebulowe kwitnące latem są bardzo różnorodne. Ogromny jest nie tylko ich wybór – jest też wiele sposobów, w jakie można je wykorzystać. Można je sadzić jako pojedyncze okazy albo mieszać ze sobą, budując kontrasty albo harmonię, np. z bylinami. Można je uprawiać solo w donicach ustawionych wzdłuż ścieżki lub tarasu, albo swobodnie ulokować na rabacie, na której przekwitły już kwiaty końca wiosny.

Bez względu na wielkość ogrodu, ich obecność wzniesie go na nowy poziom. Cebulkowy szwedzki stół tylko czeka – a jest w czym wybierać!

W GŁĘBI PO LEWEJ Carol podziwia dalię 'Bishop's Children' w Glebe Cottage
PO LEWEJ Pachnąca lilia złotogłów (*Lilium martagon*)

OBEJRZYJ na stronie **www.GardenersWorld.com/summer-bulb-display,** jak tworzyć kompozycje z roślin cebulowych kwitnących latem

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; GETTY/JENNY DETTRICK; TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Błyskotki przedwiośnia

ZDJĘCIE: YORK_76 / DEPOSITPHOTOS

Przedwiośnie opiera się na stopniowych, ale dramatycznych zmianach. Nazywając rzeczy po imieniu można powiedzieć, że ciepło pobudza rośliny do kwitnienia, ale wystarczy jeden rzut oka na te lśniące klejnoty i od razu wiadomo, że naukowa terminologia nie wygra z okrzykami zachwytu. Przećwicz ochy i achy na ten pokaz niezwykłej kwiatowej biżuterii.

TEKST I ZDJĘCIA ŁUKASZ SKOP

eprasa.pl 85aaec6924

12 klejnotów przedwiośnia

Spośród wielu różnych kategorii, którymi można uporządkować kwitnące wiosną rośliny cebulowe, podzielenie ich ze względu na wielkość cebulek nie wydaje się tym najbardziej intuicyjnym sposobem. Czy rozmiar cebuli, którą oglądasz najczęściej tylko podczas sadzenia jej do ziemi, ma w ogóle jakieś znaczenie? Chociaż wybrani przedstawiciele tej grupy roślin, jak na przykład przebiśniegi, są wszystkim dobrze znani, to pozostałe gatunki najczęściej traktuje się jako uzupełnienie mieszanych nasadzeń lub botaniczne ciekawostki. Cechą, która pozwala je zaliczyć do jednej grupy jest jednak nie tylko skromna wielkość cebuli – to także wyjątkowo wczesna pora kwitnienia.

Każda kropla wyrazistego koloru jest szczególnie cenna u zarania wiosny, kiedy ziemia zaczyna tajać, a soki w pędach dopiero zaczynają krążyć. Wielkokwiatowe rośliny cebulowe zakwitną w kwietniu i maju, lecz zanim się ich doczekamy, często już w marcu zaczynają kwitnąć niższe i drobniejsze, ale nie mniej urocze gatunki. Mają małe cebulki schowane tuż pod ziemią. Dzięki temu, kiedy tylko słońce ogrzeje jej powierzchnię, ciepło szybko do nich dociera i budzi je do życia. Ten pęd i pośpiech do kwitnienia są ich kolejnym znakiem rozpoznawczym. Bez problemu poradzą sobie na w pełni nasłonecznionych stanowiskach, jednak takie miejsca w naturze szybko są zajmowane przez znacznie okazalsze gatunki. Zwykle można je więc spotkać tam, gdzie tylko one dadzą sobie radę: pod gęstymi koronami drzew liściastych (śnieżyca i cebulica), na kamienistych zboczach górskich (kosaciec i tulipan), a nawet na podmokłych łąkach (szachownica i złoć).

Kwiaty na szczególne okazje

To wszystko nieocenione zalety do wykorzystania w każdym ogrodzie. Rośliny drobnocebulowe zakwitną wszędzie tam, gdzie inne gatunki mogą mieć z tym problem, a do tego w czasie, kiedy inne rośliny wciąż pozostają w uśpieniu. Nadają się do posadzenia na wielogatunkowych rabatach pomiędzy innymi bylinami, które zakwitną w późniejszym terminie. Można nimi obsadzić brzegi rabat, gdzie potrzebne są naprawdę niskie gatunki tworzące kobierce. Ukwiecą i dodadzą kolorów miejscom pod drzewami i krzewami, które wkrótce się zazielenią – tym samym wypełnią każdą przestrzeń, często pomijaną i uważaną za niedostępną do uprawy. Niski wzrost, wyraziste barwy kwiatów i krótki cykl rozwojowy sprawiają, że rośliny te doskonale sprawdzają się też na skalniakach, w towarzystwie płożących się iglaków czy tworzących kobierce żagwinów lub floksów szydlastych. To właśnie rośliny cebulowe sprawią, że skalniaki szybko nabiorą rumieńców i okryją się kwiatami, a kiedy przekwitną, zostaną płynnie zastąpione przez inne alpejskie gatunki. Wczesna pora kwitnienia służy nie tylko nam – z pierwszych kwiatów chętnie korzystają zapylacze. W ciepłe dni krokusy i puszkinie oblegane są przez pszczoły i trzmiele, a do uniesionych do góry kwiatów śnieżników i złoci zlatują też motyle.

Dwa szczególne miejsca, w których także warto posadzić rośliny drobnocebulowe, to trawniki i skrawki ziemi u nasady pni drzew, szczególnie drzewek owocowych. Do naturalizacji na trawni-

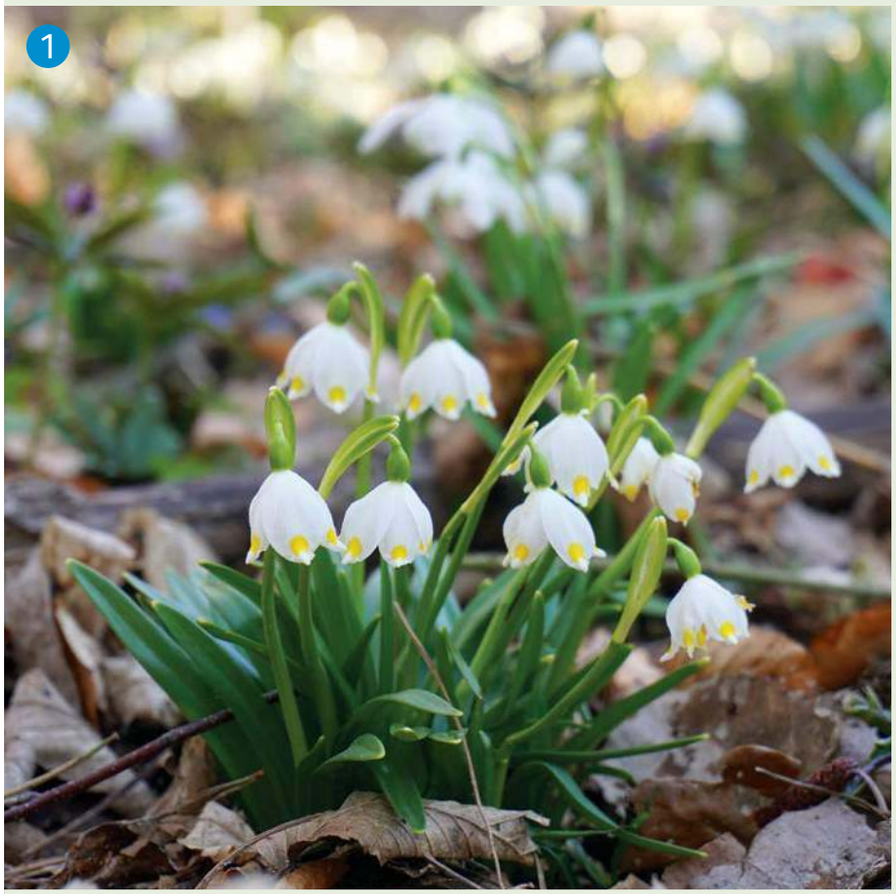

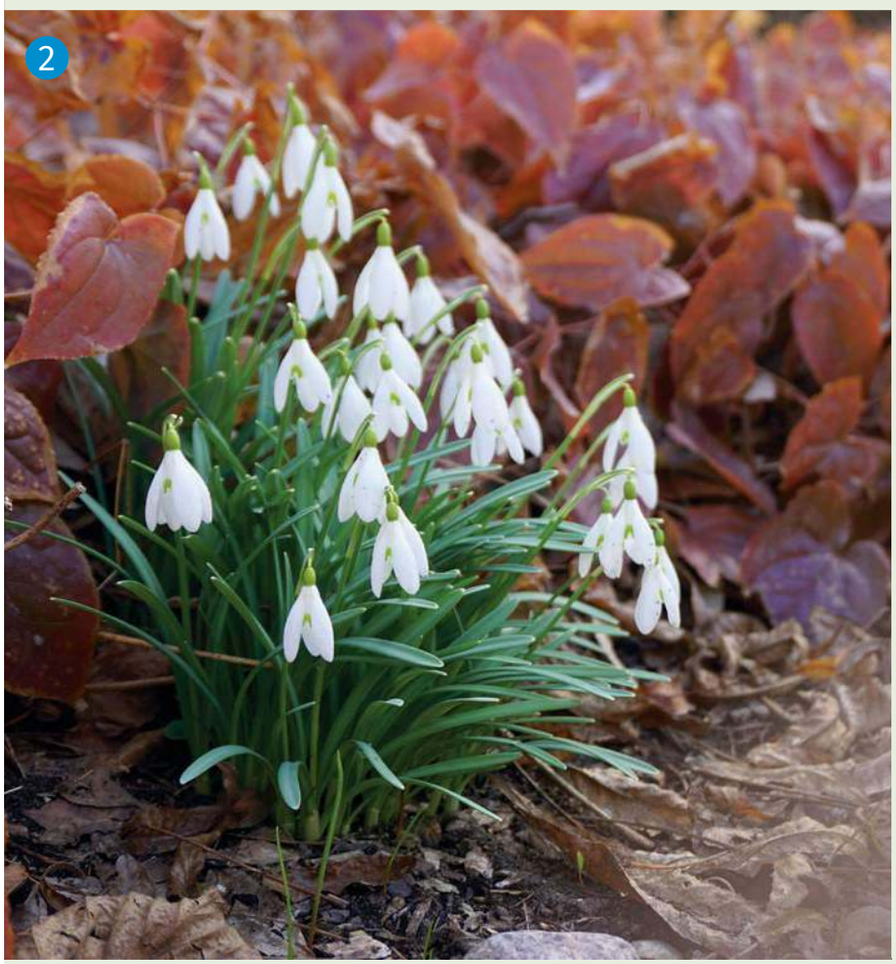

eprasa.pl 85aaec6924

1 Śnieżyca wiosenna (*Leucojum vernum*)
Sześć śnieżnobiałych płatków, każdy zakończony początkowo żółtą, a z czasem zieleniejącą plamką, układa się w kształt dzwonka. Śnieżyce znoszą bagienne podłoże, dlatego nadają się do sadzenia przy brzegach zbiorników wodnych. Kwiaty lekko pachną.
Wysokość x Szerokość 20 cm x 5 cm

2 Śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*)
Wszystkie części nadziemne przebiśniegów wydłużają się z czasem: od płatków, przez łodygi aż po liście. Najlepiej rośnie w lekkim próchniczym podłożu, w naturalnych, leśnych zakątkach i pod krzewami, gdzie nic mu nie zagraża. Mrówki zabierają nasiona do mrowisk, pomagając przebiśniegom się rozsiewać.
W x S 20 cm x 15 cm

3 Kosaciec dziwny (*Iris histrioides*) 'Katherine Hodgkin'
Szablaste liście wydłużają się dopiero po przekwitnięciu kwiatów. Każdy płatek jest ozdobiony wzorem w panterkę otoczonym bladoniebieską tęczówką. Rozmnażaj przez oddzielenie cebulek potomnych w czasie, kiedy liście zaczną zasychać.
W x S 12 cm x 5 cm

4 Puszkinia cebulicowata (*Puschkinia scilloides*)
Ma drobne, dzwonkowate kwiaty z bladoniebieskimi żyłkami ułożone na łodygach podobnie jak u konwalii majowej. Często odwiedzają je trzmiele. Łatwo tworzy gęste kępy, rozsiewa się przez nasiona i dobrze rośnie w towarzystwie cebulicy syberyjskiej.
W x S 15 cm x 5 cm

5 Cebulica syberyjska (*Scilla siberica*)
Największe wrażenie sprawia, rosnąc w rozległych łanach. Szafirowy błękit jej kwiatów to jedna z najpiękniejszych barw wczesnej wiosny. Istnieje również odmiana o śnieżnobiałych kwiatach, chociaż jest mniej popularna. Doskonale sprawdza się pod drzewami.
W x S 10 x 10 cm

6 Szafirek (*Muscari*) 'Blue Spike'
To wyjątkowa odmiana pełnokwiatowa – kwiaty są tak gęsto upakowane na kwiatostanie, że początkowo wyglądają jak małe, niebieskie róże kalafiora. Z jednej cebuli wyrasta nawet kilka kwiatostanów. Nadają się do bukietów, a po zasuszeniu zachowują kolor.
W x S 20 cm x 15 cm

eprasa.pl 85aaec6924

kach nadają się te gatunki, które są w stanie poradzić sobie z konkurencją ze strony traw. W ostatnich zimowych tygodniach trawa jest jeszcze niska, więc walka o dostęp do światła nie stanowi problemu – spiczaste wierzchołki wzrostu cebulek łatwo przebijają się na powierzchnię nawet przez gęstą murawę.

Do sadzenia na trawnikach nadają się w szczególności te gatunki, które kwitną jako pierwsze: krokus złocisty (*Crocus chrysanthus*) i krokus Siebera (*C. sieberi*), a w bardziej wilgotnych miejscach szachownica kostkowata (*Fritillaria meleagris*) i złoć żółta (*Gagea lutea*). Im później kwitnie dany gatunek, tym później wytwarza też liście, a co za tym idzie zmuszony jest do konkurencji z trawą. Jej pierwsze koszenie należy wykonać nie wcześniej, niż sześć tygodni po zakończeniu kwitnienia roślin cebulowych, aby dać ich liściom czas na zaopatrzenie cebuli w składniki pokarmowe potrzebne do kwitnienia w następnym roku.

Ziemia u nasady pni drzew często jest sucha i zacieniona – niewiele roślin kwitnących radzi sobie w takich warunkach. Już na etapie sadzenia drzewka warto pomyśleć o tym, jak zagospodarować przestrzeń pod jego koroną. Drzewka owocowe mają korzenie rozmieszczone wystarczająco głęboko, żeby z wilgoci przy powierzchni ziemi skorzystały jeszcze inne rośliny. Już na etapie sadzenia drzewa możesz obsadzić je wokół małymi cebulkami cebulicy syberyjskiej (*Scilla siberica*) lub puszkinii cebulicowatej (*Puschkinia scilloides*), które łatwo się rozsiewają i rozrastają w okazałe kępy, a do tego są w stanie wykorzystać każdy promień słońca docierający do ziemi, jeszcze zanim rozwijające się na gałęziach drzew liście im to uniemożliwią.

Pora sadzenia

Czas sadzenia cebulek roślin kwitnących wiosną przypada od późnego lata do końca jesieni. Na trawnikach można je sadzić pojedynczo: wytnij sadzarką otwór w darni, włóż cebulkę na dno dołka i zakryj ją wyciętym krążkiem murawy. Kwitnące rośliny drobnocebulowe najlepiej wyglądają jednak w większych skupiskach, które same potrafią utworzyć, jednak zajmuje im to przynajmniej kilka lat. Jeśli chcesz uzyskać taki efekt wcześniej, zerwij szpadlem fragment trawnika, posadź gęsto cebulki i przykryj je z powrotem, rozwijając zerwaną wcześniej darń tak, jak układa się trawę z rolki.

Jesienne sadzenie, czy to na trawniku czy w każdym innym miejscu, najlepiej zastosować tylko w przypadku dosadzania nowych cebulek. Małe cebule są podatne na wysychanie, więc nie czekaj na okazje i wyprzedaże, lecz kup je natychmiast, kiedy się pojawią (zwykle we wrześniu) i posadź do ziemi jak najszybciej. Jeśli chcesz rozsadzić te, które już masz w ogrodzie, najlepiej zrób to tuż po kwitnieniu, kiedy ich liście są jeszcze zielone – doskonale sprawdza się to w przypadku przebiśniegów. W przeciwieństwie do wielu szlachetnych, większych i później kwitnących kwiatów, takich jak tulipany czy żonkile, pozwól roślinom drobnocebulowym przekwitnąć, zawiązać nasiona, a później rozsiać się samoistnie. W ten sposób każde kolejne przedwiośnie przyniesie jeszcze więcej tych wspaniałych błyskotek.

7

8

9

eprasa.pl 85aaec6924

7 Tulipan nadobny (*Tulipa pulchella*) 'Persian Pearl'

Wydaje kwiaty w rzadkim o tej porze roku kolorze: burgundowe z żółtym środkiem. Liście są znacznie dłuższe od kwiatów, które rozwijają się najczęściej blisko ziemi. Z tego względu najlepiej sadzić go w dobrze wyeksponowanych miejscach.
W x S 20 cm x 7 cm

8 Szachownica kostkowata (*Fritillaria meleagris*)

Jej cienka łodyga i trawiaste liście sprawiają, że trudną ją zauważyć w trawie, jednak kwiaty w kształcie kubków ozdobione wzorem w kratkę natychmiast przyciągają wzrok. Lubi podmokłe stanowiska. Dla uzyskania widocznego efektu posadź naraz dużo cebulek.
W x S 30 cm x 7 cm

9 Śnieżnik Forbesa (*Chionodoxa forbesii*) 'Pink Giant'

Śnieżniki są notorycznie mylone z cebulicą syberyjską – szczególnie niebieski śnieżnik lśniący (*Chionodoxa luciliae*). Wszystkie śnieżniki mają jednak kwiaty skierowane ku górze, w odróżnieniu od zwisających jak dzwonki kwiatów cebulicy.
W x S 15 cm x 5 cm

10 Kroskus Siebera (*Crocus sieberi*) 'Tricolor'

Kwiaty tej odmiany wyglądają wspaniale zarówno w pąku, jak i w pełnym rozkwicie. Złoto-żółty środek przechodzi w biały okrąg, a następnie w jasnofioletowe płatki. Z jednej cebulki wyrasta kilka kwiatów. Doskonały na obwódki.
W x S 7 cm x 5 cm

11 Krokus złocisty (*Crocus chrysanthus*) 'Goldilocks'

Nazwa nie kłamie – tworzy niskie, ale okazałe kępy z mnóstwem złoto-żółtych kwiatów. Jeden z najlepszych krokusów do sadzenia na trawnikach. Kwitnie nawet kilka tygodni wcześniej od krokusów wielkokwiatowych.
W x S 10 cm x 5 cm

12 Złoć żółta (*Gagea lutea*)

To nasza rodzima roślina cebulowa. Wydaje żółte gwiazdkowe kwiaty, które otwierają się jedynie w słoneczne dni. Dobrze wytrzymuje konkurencję trawy. Lubi wilgotne stanowiska. Wspaniale wygląda razem z niebieską cebulicą.
W x S 20 cm x 10 cm

eprasa.pl 85aaec6924

CZĘŚĆ 5 Początki

Od czego zacząć?

Projektowanie ogrodu

Opanowanie podstaw ogrodnictwa może zniechęcać początkujących miłośników roślin. W tej 12-częściowej ekskluzywnej serii Alan Titchmarsh dzieli się swoim doświadczeniem, aby pomóc ci opanować najważniejsze umiejętności. W tym miesiącu pomaga zrozumieć podstawy projektowania, dzięki którym będziesz mógł stworzyć ogród dopasowany do swoich potrzeb, niezależnie, czy urządzasz nową działkę, czy odświeżasz stary projekt.

Dowiesz się:

- ✓ Jak podzielić przestrzeń
- ✓ Jak utrzymać równowagę pomiędzy roślinami, a małą architekturą
- ✓ Jak stworzyć prosty projekt

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

epapa.pl/Panace6924

„Jeśli ogród nie odpowiada twoim potrzebom, zestarzał się lub znudził i nie napełnia cię już radością, zrób z nim porządek”

Przed wprowadzeniem jakichkolwiek zmian najpierw dokładnie oceń swój obecny ogród i zanotuj, co ci się podoba, a co nie

Niezależnie od tego, czy zaczynasz od zera, czy masz już wytyczone rabaty, wprowadzanie zmian może stanowić wyzwanie, ale może też być bardzo satysfakcjonujące. Jeśli ogród nie odpowiada twoim potrzebom, zestarzał się lub znudził i nie napełnia cię już radością, zrób z nim porządek.

Kilka ostatnich lat nauczyło nas wiele o **wartości własnej zewnętrznej przestrzeni** oraz korzyściach ze świeżego powietrza i kontaktu z naturą **dla poprawy zdrowia psychicznego**. To dlatego warto jak najlepiej wykorzystać swój ogród, aby przynosił mnóstwo korzyści. Nawet **niewielkie zmiany** zrobią ogromną różnicę.

Po drodze na pewno popełnisz kilka błędów – wszyscy je popełniamy – ale pamiętaj, że wszystko można zmienić (poza drogim tarasem!). Rośliny, które zostały posadzone w niewłaściwym miejscu, wkrótce dadzą o tym znać, ale można je łatwo przenieść.

Podstawy dobrego projektu

Sprawdź widok z okien – zwłaszcza z kuchni – i oceń, czy twój obecny ogród dobrze wygląda z najczęściej uczęszczanych miejsc.

Niezależnie od tego, czy ogród jest stary, czy nowy, przeanalizuj, co ci się w nim nie podoba i zacznij to naprawiać. Czy wszystko, co oferuje, da się zobaczyć za jednym zamachem? Jeśli tak, to zacznij od stworzenia planu podróży przez ogród. Nawet jeśli działka jest mała, nadal można ją podzielić niewielkimi wewnętrznymi żywopłotami lub wyższymi krzewami, co zachęca do zwiedzania i znajdowania ukrytych zakamarków, w których można usiąść.

Mocne punkty – przedmioty lub małe drzewa – przyciągną uwagę i zachęcą do odkrywania. Wbij w ziemię tyczki, aby zaznaczyć miejsca, które mogą zająć i zaznacz na ziemi ślady piaskiem, aby wyznaczyć rabaty. Zostaw je tam na kilka dni, aby w tym czasie móc obserwować i spacerować, wyobrażając sobie, jak to będzie wyglądało.

Planując swoją działkę, pomyśl zarówno o dzikiej przyrodzie, jak i o sobie. Nie polegaj na środkach chemicznych; zamiast tego pielęgnuj naturalną wartość swojego kawałka ziemi oraz uprawiaj rośliny dopasowane do odpowiednich warunków – słońca lub cienia, ziemi przepuszczalnej lub zatrzymującej wilgoć. Rośliny chcą rosnąć i to od nas zależy, czy nie będziemy im w tym przeszkadzać.

Postaw na interesujący, ale prosty projekt – a nie na nadmiernie skomplikowany – i unikaj zbyt wielu różnych materiałów do wykonania elementów małej architektury. Maksimum to z reguły trzy różne rodzaje materiałów. Użyj ich więcej, a twój ogród będzie wyglądał zbyt wymyślnie i niespójnie.

Co zawrzeć w projekcie

Upewnij się, że masz wszystko, co niezbędne, w tym miejsce do siedzenia, równą i interesującą ścieżkę oraz osłonę przed sąsiadami. Uważaj jednak na wysokość ogrodzenia – 2 m zapewni ci prywatność, nie pozbawiając sąsiadów zbyt dużej ilości światła.

Zaplanuj tak głębokie i szerokie rabaty, jak to tylko możliwe i sadź rośliny stosunkowo blisko siebie w podłożu, które zostało nawiezione materią organiczną. Rośliny nie tylko będą lepiej rosły, ale też szybciej osłonią ziemię i zostawią niewiele miejsca dla chwastów.

Myśl zarówno o poziomych przestrzeniach, jak i o pionowych. Użyj łuków, wigwamów i pergoli, aby dodać więcej pionowej zieleni tam, gdzie drzewo było-

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/HAN3617; JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

Dodaj obelisk obsadzony pnączami, np. powojnikami, dla stworzenia pionowej struktury

Dla uzyskania mniej formalnego charakteru ogrodu pozwól roślinom rosnącym przy krawędziach, np. lawendzie, wychodzić na ścieżki

by zbyt duże lub zbyt dominujące.

Jeśli chodzi o kolorystykę ogrodzenia, to im będzie ciemniejsze, tym lepiej wtopi się w tło, zwłaszcza gdy posadzisz przed nim rośliny. Ciemnoszary i czarny kolor nie są tak przytłaczające, jak mogłoby się wydawać, za to znikną w tle, gdy powstaną już rabaty.

Jeśli chcesz uwzględnić rośliny w pojemnikach, najlepiej zaplanować ich niewiele, ale dużych, aby uzyskać bardziej dramatyczny efekt. Duże donice wysychają wolniej w upalne dni, więc nie zostaniesz niewolnikiem węża ogrodowego. Jeśli prowadzisz intensywny tryb życia, zainstaluj system nawadniania kropelkowego do doniczek.

Woda w formie basenów czy innych zbiorników wodnych jest niezwykle korzystna zarówno dla ludzi, jak i dla dzikich zwierząt. Płynąca woda musi jednak wydawać uspokajające dźwięki, a nie szaleć jak potok, który pogna cię do domu na… sam wiesz.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA

- **Użyj maksymalnie trzech różnych materiałów wykończeniowych do małej architektury**
- **Zaplanuj szerokie i głębokie rabaty**
- **Uwzględnij elementy wodne i dziką przyrodę**

DOBRE RADY ALANA

Jak długo to trwa?

Najważniejsze, żeby się nie spieszyć. Jeśli ogród to dla ciebie nowość, zaznajomienie się z nim przez przynajmniej kilka miesięcy pozwoli przyzwyczaić się do jego klimatu lub… jego braku. Odkryjesz, które elementy lubisz, a których nie, oraz co nie sprawdza się pod względem logistycznym – od ścieżki, która jest w złym miejscu, po szklarnię, do której nie dociera słońce. Jeśli masz ogród już od jakiegoś czasu, wiesz już, które jego części cię nudzą lub nie spełniają zadania.

Ogrody są po to, żeby w nich przebywać, a nie tylko po to, żeby się na nie gapić, więc przejdź się po własnym (nawet jeśli jeszcze nie wygląda tak, jakbyś tego chciał) i poczuj jego klimat.

Rób listy rzeczy. Zapisz to, czego naprawdę pragniesz, aby ogród wzbogacił twoje życie: miejsce do siedzenia, miejsce do rozrywki, przestrzeń do uprawy warzyw, owoców lub pachnących kwiatów, szopa, szklarnia…

Spójrz na drogę słońca na niebie – zwłaszcza zimą. Wolisz poranną kawę czy wieczorny drink w słońcu? To przynajmniej da ci wyobrażenie o tym, co gdzie ustawić.

Ustal priorytety zmian i realizuj je etapami: najpierw elementy małej architektury (ścieżki i tarasy), a następnie nasadzenia. W ten sposób zarówno twoje nerwy, jak i saldo bankowe mają szansę przetrwać.

Jak zaoszczędzić pieniądze?

Samodzielne wykonanie pracy będzie oczywiście najtańsze, ale jeśli nie czujesz się we wszystkim pewnie, poproś o radę właścicieli ogrodów, które ci się podobają. Podzielą się opiniami na temat tego, co się sprawdza, a co nie. Nie bój się przyznać do swoich ograniczeń. Jeśli twoje plany obejmują instalacje elektryczne, zawsze wezwij wykwalifikowanego elektryka.

Czego mogę się spodziewać?

Będziesz potrzebować ogólnego planu tego, do czego dążysz. Nie musisz robić wszystkiego od razu, chyba że masz czas i pieniądze. Jeśli wiesz, dokąd zmierzasz i po trochu wykonujesz prace, małe sukcesy zachęcą cię do działania. Połączone razem przyniosą wielki efekt.

eprasa.pl 85aaec6924

Aby uzyskać przyjemną równowagę, ogranicz elementy małej architektury do około jednej trzeciej powierzchni ogrodu

ROŚLINY KONTRA RESZTA

W przeciwieństwie do malowania obrazu, gdzie ramę dobiera się już po zakończeniu pracy artystycznej, ogród tworzy się na odwrót: najpierw tworzy się ramę (elementy małej architektury), a następnie umieszcza się w niej obraz (nasadzenia).

Jeśli chcesz mieć ogród, a nie instalację, staraj się uzyskać stosunek 2/3 nasadzeń do 1/3 małej architektury (kostka brukowa itp.). Jeśli jesteś minimalistą, możesz to dostosować do własnych potrzeb, ale gdy dominują elementy małej architektury ogrodowej, to ogólny efekt jest bardziej elegancki, bardziej architektoniczny, ale mniej luźny w stylu. Rośliny można wykorzystać do maskowania ogrodzeń i zacierania ostrych krawędzi ścieżki lub tarasu, jeśli taki efekt chcemy osiągnąć. Wiele zależy tutaj od gustu.

Jeśli tylko wynajmujesz swoje miejsce, możesz oprzeć swój projekt na donicach, które mogą ci towarzyszyć podczas przeprowadzki. Mała architektura jest droga i musiałaby zostać.

A sztuczna trawa? Jeśli już, to na maleńkich skrawkach na mecze piłki nożnej dla małych dzieci. Wszędzie indziej płyty chodnikowe, żwir, rozdrobniona kora, hoggin [nawierzchnia z gliny, żwiru i piasku – red.] oraz nasadzenia roślin okrywowych spełnią to samo zadanie i są (przeważnie!) nieskończenie bardziej przyjazne dla środowiska.

OPRACUJ NOWY PROJEKT

Lista materiałów:

- **Długa taśma miernicza**
- **Kartka papieru A4 i A3**
- **Kalka techniczna**
- **Linijka skalówka**

Zacznij od naszkicowania planu ogrodu z góry na kartce papieru A4. Użyj długiej taśmy mierniczej, aby zmierzyć długość wszystkich granic działki. Zaznacz lokalizacje obiektów, które chcesz zachować, takich jak drzewa czy zbiorniki wodne. Możesz użyć metody zwanej triangulacją – w Internecie znajdziesz przewodniki z poradami, jak to zrobić. Oznacz też wszystkie instalacje, takie jak studzienki, rury odwadniające i punkty elektryczne.

Następnie użyj linijki, aby narysować większą wersję swojego planu na arkuszu A3. Zwykle najlepsza jest skala 1:200, ale jeśli masz dużą działkę, możesz potrzebować arkusza A2. Kiedy wszystko dokładnie zaznaczysz, połóż na wierzchu arkusz kalki technicznej i zacznij rysować nowe elementy swojego projektu. Staraj się dokładnie określać ich rozmiary, a wkrótce zobaczysz, co można, a czego nie da uwzględnić, gdy twój plan się zmaterializuje.

ZRÓB TO SAM CZY PROFESJONALNIE?

Ten wybór należy do ciebie i zależy od stanu twojej wiedzy (i pewności siebie) oraz salda bankowego.

Prace do własnoręcznego wykonania:

- Sadzenie drzewa lub dużego krzewu – mądrze dobierz miejsce i dobrze przygotuj podłoże.
- Powiększenie rabaty lub założenie nowej – sporządź plan nasadzeń, zwracając uwagę na rozmieszczenie i liczbę potrzebnych roślin.
- Zakładanie oczka wodnego – powinno mieć przynajmniej 2 m długości i 1,5 m szerokości, a pod spodem podkład i odpowiednią membranę. Dobrze zamaskuj krawędzie, aby uzyskać profesjonalne wykończenie.
- Malowanie ogrodzenia – starannie wybierz kolor. Jasne kolory szybko bledną, cieplejsze odcienie wolniej, a ciemne kolory zlewają się z tłem.
- Stawianie łuku lub pergoli – upewnij się, że słupki są mocno zakotwiczone w ziemi. Pnącza mogą dużo ważyć!

Prace do powierzenia fachowcom:

- Instalacje elektryczne, takie jak oświetlenie ogrodowe. Podłączenie pompy w stawie może mieścić się w zakresie twoich możliwości, ale nie ryzykuj z większymi wyzwaniami.
- Układanie tarasu lub dużej i skomplikowanej ścieżki – fundamenty i wypoziomowanie są ważne, więc poddaj się, jeśli nie wiesz, jak sobie z nimi poradzić!
- Wykonanie odpływów – żmudne i skomplikowane ze względu na spadki oraz studnie chłonne. Zostaw to zadanie profesjonalistom.
- Budowa szklarni – stłuczesz więcej szyb, niż ci się wydaje, jeśli nie masz wykwalifikowanego pomocnika.
- Stawianie ogrodzenia to ciężka praca i nie dla osób o słabych nerwach. Słupki powinny być trwałe (nie z miękkiego drewna) i dobrze zakotwiczone.

ODKRYJ więcej porad, przewodników i wskazówek wideo od Alana na **www.GardenersWorld.com/alan-titchmarsh**

POSŁUCHAJ praktycznych porad Alana w nowym serwisie GW Tea Break Tutorials – wyłącznie w Apple Podcasts. Dowiedz się więcej na **www.GardenersWorld.com/podcast**

ZDJĘCIA: GETTY/IRTB; JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

Swojskie WIERZBY

Do rodzaju wierzba (*Salix*) należy ponad 400 gatunków drzew, krzewów i krzewinek. Większość z nich to rośliny szybkorosnące, światłożądne, zwykle zasiedlające tereny wilgotne. Wiele gatunków rośnie na obszarach górskich, ale są też takie, które zasiedlają nadmorskie wydmy. **Grzegorz Falkowski**, dyrektor wykonawczy Związku Szkółkarzy Polskich przedstawia wierzby do każdego ogrodu.

ZDJĘCIA: GRZEGORZ FALKOWSKI (ZSZP), PANTHERMEDIASELLER, SCIS35, MAHHAN / DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl 85aaec6924

W Polsce występuje naturalnie 26 gatunków wierzb, spośród których dwa są objęte ochroną prawną – **wierzba borówkolistna** (*S. myrtilloides*) i **wierzba lapońska** (*S. lapponum*). Oba gatunki są wpisane do polskiej Czerwonej Księgi Roślin, rzadko można je spotkać w środowisku naturalnym, ale znajdują się w nielicznych ofertach szkółek wyspecjalizowanych w produkcji gatunków kolekcjonerskich. Gatunkami pospolicie występującymi na terenie Polski są wierzba biała (*S. alba*), krucha (*S. fragilis*), purpurowa, czyli wiklina (*S. purpurea*), iwa (*S. caprea*), wierzba szara (*S. cinerea*) oraz wiciowa (*S. viminalis*). Jako rośliny ozdobne zastosowanie znajdują odmiany ogrodowe wymienionych gatunków oraz liczne formy mieszańcowe i ich kultywary, nierzadko uzyskane z udziałem gatunków obcego pochodzenia.

Najczęściej spotykane w ogrodach osiedlowych i parkach wierzby to m.in. wierzba biała (*Salix alba*) oraz wierzba płacząca (*S. xsepulcralis*) 'Chrysocoma'. Spośród gatunków krzewiastych najważniejsze znaczenie ma wierzba purpurowa (*S. purpurea*) 'Nana', rozmnażana w szkółkach na skalę masową, wykorzystywana do obsadzania rabat, tworzenia skupin i żywopłotów oraz rekultywacji terenów poprzemysłowych.

W prywatnych ogrodach przydomowych uprawia się liczne gatunki i odmiany wierzb o barwnych pędach (u nas głównie kultywary wierzby białej), poskręcanych lub powyginanych gałęziach – kultywary wierzby babilońskiej (*S. babylonica*) i mandżurskiej (*S. matsudana*), intensywnie wybarwionych kotkach – odmiany wierzby smukłoszyjkowej (*S. gracilistyla*), pstrych liściach – kultywary wierzby całolistnej (*S. integra*) i wierzby szarej, a także formy płożące i okrywowe – wierzbę alpejską (*S. alpina*), skandynawską (*S. arbuscula*) i babilońską.

Największe wierzby

Wierzba biała występuje na obszarze niemal całej Europy, poza jej północnym krańcami oraz na zachodzie Azji i w północno-zachodniej części Afryki. Zazwyczaj rośnie w lasach łęgowych na brzegach rzek, na stanowiskach zasobnych w wodę. Osiąga ponad 20 m wysokości. Jej lancetowate liście mają do 10-12 cm długości, z wierzchu są ciemnozielone, od spodu białe, pokryte jedwabistymi włoskami. Wierzba biała jest gatunkiem dwupiennym, na jednych osobnikach tworzą się wyłącznie kwiaty męskie, zebrane w kotki, które można uznać za dekoracyjne, na innych tylko żeńskie, raczej mało efektowne. Kotki męskie mają do 7 cm długości, w czasie kwitnienia w marcu i kwietniu pokryte są żółtymi pylnikami, dostarczającymi cennego pokarmu białkowego owadom zapylającym. Oba rodzaje kwiatów są także zaopatrzone w gruczoły miodnikowe, wytwarzające nektar wabiący pszczoły, trzmiele i motyle.

Wierzba biała jest cennym gatunkiem krajobrazowym, wykorzystywanym niegdyś do obsadzania wiejskich dróg. Bardzo często była ogławiana. Pozyskiwane w wyniku ogławiania pędy wykorzystywano jako kołki do budowy ogrodzeń, drobnymi gałązkami karmiono zwierzęta gospodarskie, grubsze przeznaczano na opał, a smukłych i długich wici używano do zaplatania oraz jako faszynę. Wartą podkreślenia zaletą ogławianych wierzb jest bioróżnorodność, jaką wnoszą do środowiska. W szybko próchniejących pniach tworzą się zagłębienia i dziuple, w których chętnie gniazdują ptaki, a rośliny są środowiskiem życia licznych owadów, grzybów, porostów i mikroorganizmów. Wierzbę białą, pomimo że nie jest zbyt trwała i długowieczna, warto stosować przede wszystkim w krajobrazie otwartym dolin rzecznych, w parkach, zieleni osiedlowej oraz nad brzegami zbiorników wodnych. Przy podmuchach wiatru ich korony mienią się na biało, wprowadzając do kompozycji ciekawy element dynamiczny.

Wierzba krucha (*S. fragilis*) to gatunek osiągający podobne rozmiary do wierzby białej, tworzący szeroką, luźną koronę. Swoją nazwę zawdzięcza szeroko odrastającym od pnia konarom, które łatwo odłamać. Zaostrzone na końcach, lancetowate liście mają do 15 cm długości, z wierzchu są zielone i błyszczące, od spodu jasnozielone. W krajach nadbałtyckich uprawia się odmianę ogrodową 'Bullata' – wyselekcjonowaną w Szwecji, niskopienną, gęstą formę o kulistej koronie, osiągającą kilka metrów średnicy. Wykorzystuje się ją w ogrodach oraz do obsadzania brzegów zbiorników wodnych, a także sadzi jako samotnik w miejscach eksponowanych. Z pewnością jest to kultywar zasługujący na popularyzację w Polsce.

Pośrednim gatunkiem, trudnym do odróżnienia od dwóch wyżej opisanych, jest **wierzba wyniosła** (*S.* × *fragilis*), obecnie przez niektórych systematyków klasyfikowana jako *Salix alba,* warta uwagi ze względu na dwie odmiany o barwnych pędach – 'Vitellina' o złocistożółtych lub pomarańczowych pędach oraz 'Britzensis' (syn. 'Chermesina') o młodych gałązkach pokrytych pomarańczową lub czerwoną skórką. Sadzone w parkach, corocznie wiosną przycinane, tworzą liczne pędy o wyrazistej barwie, widoczne z daleka szczególnie w okresie bezlistnym – jesienią i zimą. Niecięte osiągają 10-15 m wysokości.

Wierzba płacząca 'Chrysocoma'

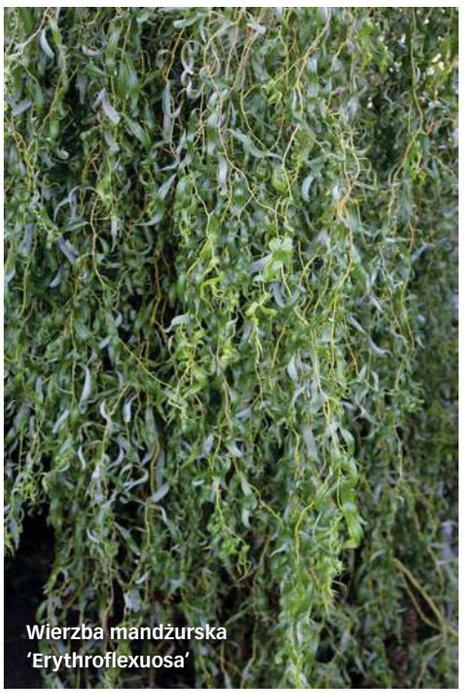

Wierzba mandżurska 'Erythroflexuosa'

Wierzba biała 'Yelverton'

eprasa.pl 85aaec6924

Płaczący soliter

Wierzba płacząca (*Salix ×sepulcralis*) 'Chrysocoma' jest jedną z najpiękniejszych i najpopularniejszych wierzb. To sporych rozmiarów drzewo, uprawiane w Europie już od ponad 200 lat, urzeka malowniczym pokrojem. Łacińskie słowo „sepulcralis" oznacza „nagrobne", „cmentarne". Zwieszające się pędy rośliny faktycznie mogą kojarzyć się z nostalgią lub smutkiem, ale z drugiej strony wierzba ta jest chyba jednym z najbardziej romantycznych drzew parkowych uprawianych w naszym kraju. Odmianę 'Chrysocoma' otrzymano w rezultacie skrzyżowania pochodzącej z Chin wierzby babilońskiej (*S. babylonica*) 'Babylon', charakteryzującej się płaczącym pokrojem, ale wrażliwej na mróz, z wierzbą białą (*S. alba*) 'Vitellina'. Uzyskany mieszaniec zachował płaczący pokrój wierzby babilońskiej, a po drugim z rodziców odziedziczył żółtawe pędy i wysoką odporność na mróz. Wierzba płacząca 'Chrysocoma' dorasta do 15-20 m wysokości, tworzy szeroką, majestatyczną koronę z gałęziami zwisającymi do samej ziemi. Niektóre drzewa tworzą 2 lub nawet 3 pnie. Drzewa zachowują walory ozdobne także w okresie bezlistnym – dzięki delikatnym, żółto wybarwionym pędom. Roślina jednopienna, na jej pędach pojawiają się zarówno kwiaty męskie, jak i żeńskie, co jest rzadkością u tego rodzaju, bowiem większość gatunków wierzb należy do roślin dwupiennych. Pojedyncze kotki są małe i nie stanowią wartości dekoracyjnej. Liście wierzby płaczącej są lancetowate, ostro zakończone, na wierzchu zielone i błyszczące, a od spodu lekko szaroniebieskie, matowe. Wierzba płacząca należy do roślin łatwych w uprawie, całkiem dobrze rośnie na większości umiarkowanie wilgotnych gleb ogrodowych. Wymaga stanowisk słonecznych, jest w pełni odporna na mróz. Niestety jak większość wierzb wykazuje podatność na choroby grzybowe pędów, które mogą prowadzić do opadania drobnych gałązek i liści. W przypadku dużych egzemplarzy choroby te zwykle nie wpływają negatywnie na wartość dekoracyjną drzew, niemniej opadające drobne gałązki i liście mogą być niekiedy uciążliwe.

Wierzba całolistna 'Pendula'

Wierzba purpurowa 'Nana'

Wierzba skandynawska

Atrakcyjne pędy

Wierzba mandżurska (*Salix*) 'Erythroflexuosa' stanowi przedmiot zainteresowania florystów, wykorzystujących jej pogięte pędy do tworzenia efektownych kompozycji kwiatowych, ale jest też uprawiana w ogrodach i parkach. Kultywar ten uzyskano w 1972 roku ze skrzyżowania wierzby płaczącej 'Chrysocoma' z wierzbą balibońską 'Tortuosa'. Odmiana 'Erythroflexuosa' tworzy niewielkich rozmiarów drzewo o gęstej, jajowatej koronie, osiągające 4-6 m wysokości. Cechą charakterystyczną rośliny są żółtopomarańczowe, zwisające, spiralnie poskręcane pędy. Lancetowate, jasnozielone liście także są lekko spiralnie skręcone, od góry błyszczące, spodem matowe. Kotkowate kwiatostany pojawiają się w kwietniu, przed rozwojem liśćmi, ale nie są dekoracyjnej. Odmiana ta preferuje gleby ubogie w wapń i dosyć wilgotne. Źle rośnie na glebach alkalicznych, suchych i zasolonych. Ponadto roślina jest dosyć podatna na choroby grzybowe pędów, dlatego po cięciu pielęgnacyjnym rośliny powstałe rany należy profilaktycznie opryskać fungicydem. Zwykle po kilkunastu latach uprawy drzewo traci na urodzie.

eprasa.pl 85aaec6924

Ozdobne, staśmione pędy tworzy **wierzba sachalińska** (*S. udensis*) 'Sekka' – odmiana uzyskana w Japonii. Jej pomarańczowo-czerwone pędy są miejscami silnie spłaszczone, a na wierzchołku zagięte na kształt pastorału. Na staśmionych pędach wiosną wyrastają srebrzyste bazie. Wymaga silnego przycinania, dzięki któremu intensywnie się krzewi. Atrakcyjną odmianą wierzby sachalińskiej jest forma o żółtych liściach 'Golden Sunshine'. Jej liście mają złocisty kolor, ale w upalne dni, zwłaszcza przy niedoborze wody, są uszkadzane przez słońce. Dlatego kultywar ten trzeba sadzić na glebach stale wilgotnych. Roślina ta rozświetla kompozycje i staje się widocznym z daleka elementem zwracającym uwagę.

Wierzba 'Boydii'

Parasolowate drzewka

Wierzba całolistna (*S. integra*) pochodzi z Dalekiego Wschodu, jest ceniona za dekoracyjny pokrój, ozdobne liście oraz wigor. Sam gatunek jest rzadko spotykany w uprawie, natomiast bardzo popularne są dwie odmiany ogrodowe: 'Hakuronishiki' o wzniesionych pędach i kolorowych, pstrokatych liściach oraz 'Pendula', której gałęzie płożą się po ziemi lub efektownie zwieszają się u form piennych – szczepionych na wysokiej podkładce. Odmiana 'Pendula' to doskonała roślina okrywowa, zwłaszcza do obsadzania brzegów zbiorników wodnych. Jej długie, dekoracyjne pędy ścielą się po ziemi, tworząc gęsty kobierzec. W ciągu roku roślina daje nawet 1,5 m długości przyrosty. Ozdobą krzewu są zielone lancetowate liście, które gęsto pokrywają pędy na całej długości i charakteryzują się zmienną barwą. Najmłodsze liście są w kolorze miedzi, następnie stają się jasnozielone, później przybierają ciemny odcień zieleni. Mają 5-7 cm długości i do 2 cm szerokości. Najważniejszą zaletą odmiany 'Pendula' jest wysoka zdrowotność liści, które do późnej jesieni zachowują zieloną barwę i późno opadają. Kwiaty nie mają znaczenia dekoracyjnego. Roślina ma niewielkie wymagania glebowe i przeciętne wymagania wilgotnościowe, jest w pełni odporna na mróz. Coroczne, wiosenne cięcie jest istotnym zabiegiem, pozwalającym uzyskać liczne młode przyrosty. Cięcie należy wykonać na przedwiośniu, pozostawiając 15-20 cm zeszłorocznego przyrostu.

Wierzba smukłoszyjkowa

Wierzba iwa (*S. caprea*) porasta Europę i Północną Azję. W Polsce występuje na terenie całego kraju. Sam gatunek jest rzadko uprawiany, natomiast szkółki oferują odmiany ozdobnej tej wierzby. Najpopularniejszą z nich jest płacząca odmiana 'Kilmarnock', produkowana w postaci drzewka o parasolowatej koronie, często sprzedawana pod nazwą 'Pendula'. Wysokość rośliny zależy od szczepienia, które zwykle wykonuje się na 1,5 – 2 metrowych podkładkach. Pień takich roślin nie rośnie wzwyż, wydłużają się natomiast zwisające pędy korony, które można skracać. Odmiana 'Kilmarnock' wytwarza męskie kwiatostany w postaci dużych srebrzystych kotków, które pojawiają się na przedwiośniu. Po rozwinięciu pylników kotki przyjmują złocistą barwę. Po przekwitnięciu na pędach zaczynają rozwijać się duże, matowozielone liście, z wierzchu pomarszczone, od spodu pokryte biało-szarym kutnerem. Silne wiosenne cięcie, przeprowadzone tuż po kwitnieniu, odmładza roślinę i pozwala utrzymać parasolowaty pokrój. Dzięki temu zabiegowi wkrótce pojawia się wiele długich pędów, które obficie zakwitną przyszłej wiosny. Ciekawymi odmianami iwy są także znaleziona w Holandii 'Curly Locks', odznaczająca się spiralnie poskręcanymi gałęziami oraz żółtolistna 'Ogon' oferowana w formie tradycyjnego krzewu.

Wierzby okrywowe i miniaturowe

Cennym gatunkiem stosowanym w ogrodach oraz zieleni publicznej jako nieduży krzew ozdobny jest **wierzba purpurowa** (*S. purpurea*) 'Nana', wyselekcjonowana ze stanowiska naturalnego na początku XX wieku. Roślina dorasta do 1,5 m wysokości, tworzy bardzo cienkie, łatwo poruszające się na wietrze pędy pokryte lancetowatymi, sinozielonymi liśćmi. Odmiana ta jest mało wymagająca w stosunku do gleby i toleruje zanieczyszczenia. Co roku wymaga silnego przycięcia. Nadaje się do tworzenia niskich żywopłotów.

Doskonałym gatunkiem okrywowym na słoneczne stanowiska jest mało u nas znana **wierzba skandynawska** (*S. arbuscula*) – gęsty, niski krzew dorastający do około 1 m wysokości. Roślina ta tworzy czerwonawo-brązowe pędy, nieduże, owalne, dekoracyjne, jasnozielone liście do 5 cm długości i około 3 cm szerokości. Kwitnie obficie, tworząc liczne kotkowate kwiatostany o złocistej barwie. Gatunek ten występuje na obszarze od Skandynawii aż po Syberię, jest w pełni odporny na mróz.

Do najmniejszych ogrodów oraz alpinariów polecić można **wierzbę 'Boydii'**

Wierzba kurylska

– kolekcjonerską odmianę uznawaną za naturalnego mieszańca wierzby wełnistej (*S. lanata*) i żyłkowanej (*S. reticulata*). Dorasta zaledwie do 0,5 m wysokości, jest bardzo kompaktowa, tworzy wzniesione pędy pokryte ozdobnymi, grubymi liśćmi pokrytymi wełnistymi, srebrzystymi włoskami. Jeszcze niższa jest **wierzba kurylska** (*S. kurilensis*), pochodząca w Wysp Kurylskich oraz Hokkaido. Jej grube pędy ścielą się po ziemi, a roślina wypiętrza się zaledwie na 20 cm. Duże, okrągłe w zarysie, zielone liście są ciemnozielone i błyszczące, po rozwinięciu owłosione. Uwagę zwracają duże, kotkowate kwiatostany wyrastające pionowo ponad rozwijającymi się liśćmi. Przyciągają one liczne owady poszukujące pożywnego pyłku.

Odmiany o kolorowych baziach

Wierzba smukłoszyjkowa (*S. gracilistyla*) 'Mt Aso' to niepozorny krzew o luźnym, płaskokulistym pokroju, tworzący atrakcyjne, czerwonoróżowe bazie, które pojawiają się już w lutym lub marcu. Odmiana pochodzi z Japonii, została znaleziona na zboczu najwyższego aktywnego wulkanu w tym kraju – góry Aso. Dorasta do 1,5 m wysokości. Zielone, lancetowate liście pokryte są od spodu srebrzystoszarym kutnerem. U innej odmiany tego gatunku – 'Melanostachys' – bazie są niemal czarne. Obie odmiany dostarczają cennego materiału kwiaciarskiego, wykorzystywanego do tworzenia kompozycji florystycznych.

Interesującym gatunkiem jest **wierzba mupińska** (*S. moupinensis*). Ten krzew najczęściej jest szczepiony na niewysokim pniu i oferowany w formie małego drzewka. Ma niespotykane, grube, czerwone, rozwidlające się pędy, pokryte zimą czerwonobrązowymi, błyszczącymi pąkami. Liście są owalne, długie do 20 cm, w młodości purpurowe, potem ciemnozielone i błyszczące. Wierzba ta świetnie prezentuje się uprawiana w ozdobnych pojemnikach ustawianych na tarasach. Jest odporna na mróz.

Wierzba mupińska

Artykuł powstał we współpracy ze Związkiem Szkółkarzy Polskich. Więcej informacji o roślinach i ich producentach uzyskać można na: www.e-katalogroslin.pl lub: www.zszp.pl i pod numerem telefonu: 22 435 47 22.

REKLAMA

Gardens of the Year COMPETITION 2021
sponsored by JORDANS

„Rób w swoim ogrodzie to, co masz w sercu”

Finalistka konkursu Ogrody Roku 2021 Nantawan Staples wyjaśnia, jak i dlaczego stworzyła tętniącą życiem oazę – połączenie stylu angielskiego i tajskiego

ZDJĘCIA PAUL DEBOIS **TEKST** ADAM DUXBURY

Nantawan Staples
„Mój ogród jest przedłużeniem mojego domu. Można korzystać z niego przez cały rok”

“Ogród odzwierciedla charakter właścicielki. Rośliny posadzono pomysłowo. Jest ciekawie o każdej porze roku.”

Lizzie i Malcolm Schofield, zwycięzcy konkursu z 2020 r.

Kolorowy i przytulny ogród Nantawan łączy w sobie jej tajskie dziedzictwo, miłość do roślin i otwartość

1

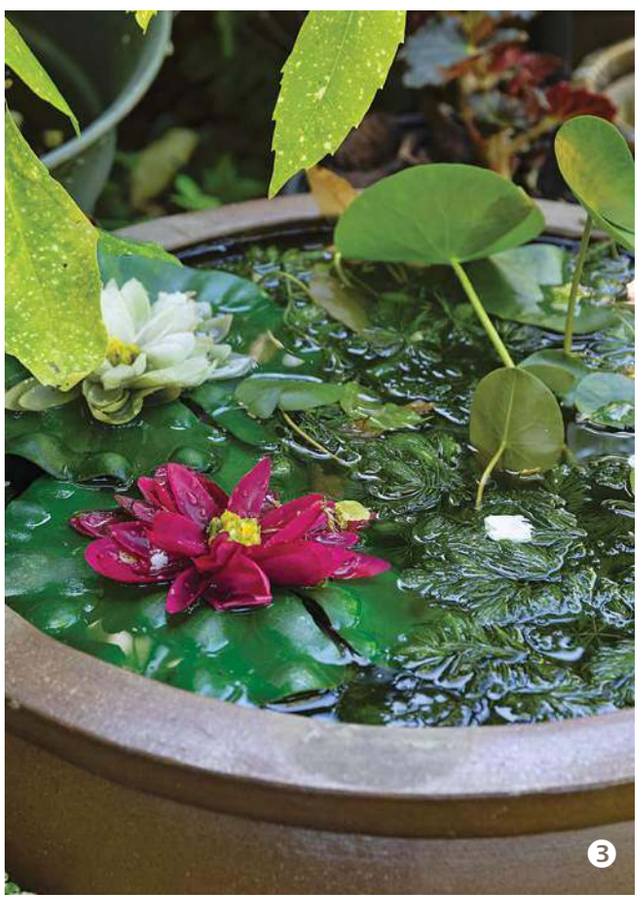

3

Nantawan Staples mieszka w Kent. Połączyła tradycję ogrodniczą Tajlandii, skąd pochodzi oraz styl angielski. Przez ostatnie 20 lat przekształcała swoją działkę w miejsce towarzyskich spotkań rodziny i przyjaciół. Można też u niej odpocząć w tradycyjnym tajskim pawilonie. Naszych jurorów zachwycił ten uroczy i oryginalny ogródek. Nantawan umieściła w nim przemyślane ozdoby i elementy. Rośliny przywołują wyjątkowe wspomnienia z dawnych lat.

Jak pierwotnie wyglądał ogród?

Gdy przeprowadziłam się tu w 2003 roku, był pusty i nieosłonięty. Lecz to właśnie duża powierzchnia i potencjał, który dostrzegłam, zdecydowały o kupnie tego domu. Działka wyglądała obiecująco i miała dostarczyć mi okazji do twórczego wyrażania siebie. Początkowo skąpe nasadzenia powodowały, że nie było tu zbyt przytulnie. Mocno zaznaczona była granica między trawnikiem a betonem. Na środku trawnika rosła duża trawa pampasowa. Dominowała w ogrodzie i po prostu musiała zostać usunięta.

Akurat zamówiłam rozbudowę domu o nowe pomieszczenie, a przy okazji ułożono na zapleczu brukowaną ścieżkę prowadzącą do ogrodu. Mój syn zbudował taras i ceglany grill. Pojawiła się więc przestrzeń do wypoczynku, biesiadowania i zabawy. To było dla mnie naprawdę ważne. Syn zbudował również dwa małe pawilony wypoczynkowe w tradycyjnym tajskim stylu (*sala Thai*).

Czy kiedy się tu sprowadziłaś, interesowałaś się już ogrodnictwem?

Urodziłam się w Tajlandii i przeniosłam do Wielkiej Brytanii, gdy miałam 30 lat. Mój styl wykształcił się pod wpływem kultury Tajlandii, a także innych państw Azji Południowo-Wschodniej – mieszkałam też w Brunei i Singapurze. Zawsze interesowałam się roślinami. Mój ojciec był policjantem. Mieszkaliśmy w jego służbowym domu. Ogródek był mały, ale pamiętam, że go wysprzątałam i obsadziłam roślinami. Tak to się zaczęło.

GARDEN PLAN: GUY BENNINGTON

eprasa.pl 85aaec6924

Plan ogrodu

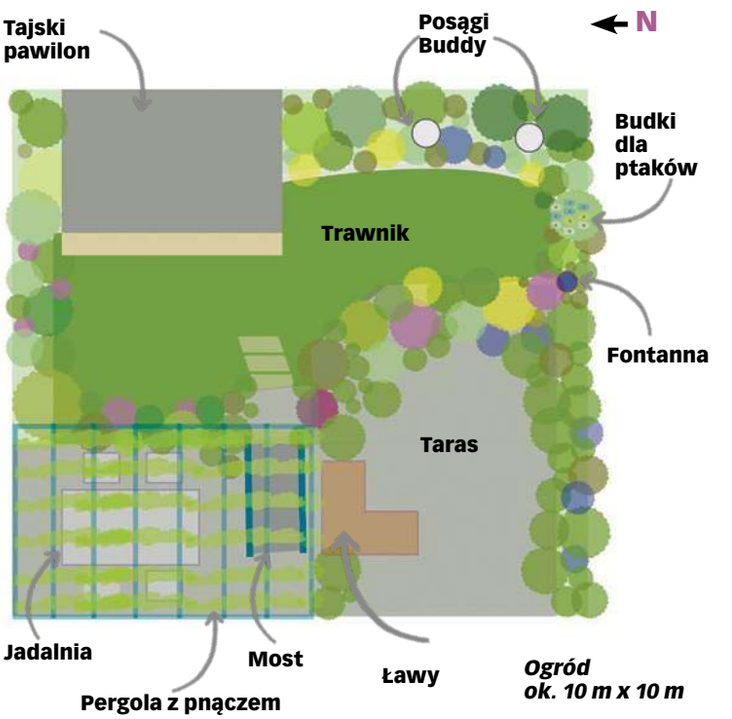

❶ Nantawan ozdobiła jedno z drzew budkami dla ptaków, które zbierała podczas swoich licznych podróży
❷ Zabawne elementy, takie jak ten drogowskaz, można znaleźć w wielu zakamarkach
❸ W ogrodzie rozmieszczono małe oczka wodne, których szum i ruch wprawiają w błogi nastrój
❹ Wiele dekoracyjnych przedmiotów ma dla Nantawan osobiste znaczenie lub przypomina jej o dorastaniu w Azji
❺ Tradycyjny tajski pawilon to ulubione miejsce relaksu – łatwo zrozumieć dlaczego!

eprasa.pl 85aaec6924

“Ogród wygląda, jakby się uśmiechał, tak jak właścicielka. Sprawia wrażenie przyjemnego miejsca” **Diarmuid Gavin, juror konkursu**

Miałam osiem lub dziewięć lat. Lubię planować i upiększać miejsca. Tata posadził wtedy przy schodach piękną roślinę z wiszącymi czerwonymi kwiatami. Rok temu odwiedziliśmy ogród botaniczny Eden Project w Kornwalii i znowu ją zobaczyłam! Przypomniała mi o moim ojcu i dzieciństwie.

Ogródek był nieduży, bo mieszkaliśmy w Bangkoku tuż nad rzeką. Byliśmy za to otoczeni przez naturę. Zbierałam liście bananowców i palm, aby pleść z ich włókien lalki i koszyki. W ten sposób z naturalnych materiałów robiliśmy nawet buty. To był zupełnie inny świat! Tutaj ludziom łatwo przychodzi wyrzucanie. Nam zawsze mówiono, abyśmy najpierw próbowali naprawić rzeczy.

❶ **Nantawan spędza cały wolny czas w ogrodzie z gośćmi i rodziną, dlatego zewnętrzna jadalnia jest tak ważnym miejscem**

❷ **Właścicielka musiała się wiele nauczyć, lecz dziś z powodzeniem łączy rośliny znane jej z Azji z tymi z angielskich ogrodów**

❸ **Tu i tam rozstawione są posążki Buddy, co jest związane z wiarą Nantawan**

Co sądziłaś o brytyjskich ogrodach, kiedy tu przyjechałaś?
Podobały mi się. Uważałam je za bardzo schludne i przyjemne. Musiałam się nauczyć wielu nowych nazw. Nawet dzisiaj niektórych nie znam, ale potrafię opisać rośliny. Angielskie ogrody w stylu „cottage” są piękne i kwieciste. Jednak gdybym stworzyła taki u siebie, nie byłabym zadowolona. W swoim ogrodzie trzeba mieć to samo, co w sercu. Większość tego, co umiem, pochodzi z doświadczenia. Wiele razy umieszczałam rośliny w niewłaściwym miejscu, a potem je wymieniałam. Metoda prób i błędów. Próbowałam uprawiać rośliny znane mi z Singapuru, ale zrozumiałam, że to po prostu niemożliwe. Pomogły mi też porady Monty’ego Dona. Czasami znajomi wychodzą do ogrodu i pytają, dlaczego coś tam zmieniłam. Odpowiadam: „Nie wiem, ale Monty tak doradził, więc go posłuchałam!”

Jak korzystasz z ogrodu?
Postrzegam go jako przedłużenie mojego domu. Zorganizowałam go tak, aby można było korzystać z niego także w miesiącach zimowych. Uwielbiam przyjmować gości. W ogrodzie są do wyboru zakątki do różnego rodzaju spotkań. Moja córka i wnuk często korzystają z zewnętrznej jadalni. Jadamy rodzinne posiłki na tarasie. W tle szemrze woda z małej fontanny. Co roku urządzam też dla znajomych zabawę sylwestrową. Zadaszone miejsce umożliwia gościom zaczerpnięcie świeżego powietrza w trakcie imprezy. Aby było cieplej rozpalam tylko kominek tarasowy.

Znajomi, z którymi grywam w badmintona wpadają potem na kieliszek pod glicynią. Latem zapraszam koleżanki na herbatę i ciasto, gramy w madżonga. W tajskich pawilonach są lampy, więc to przyjemne miejsca dla dwojga. Wieczorami można w nich spokojnie posiedzieć i wypić drinka. Jest mi dziś łatwiej usiąść niż dotychczas, bo przeszłam operację kolana. Jednak gdybym położyła się w pawilonie, mogłabym już nigdy nie wstać!

eprasa.pl 85aaec6924

Peperomia ‘Watermelon’

Pora upiększyć wnętrze domu tą elegancką rośliną o efektownych, wzorzystych liściach

Peperomia ‘Watermelon’

Oto idealna roślina doniczkowa. Wewnątrz pomieszczeń jej pasiaste liście przywiodą na myśl dżunglę i ożywią każde jasne stanowisko, ale z dala od bezpośredniego światła. Jeśli umieścisz roślinę na tle gładkiej ściany, deseń na liściach będzie wyraźnie widoczny i pięknie się wyróżni.

Peperomia lubi mieć ciepło i sucho – oprócz letnich upałów, kiedy warto ją zraszać. To niewielka roślina. Osiąga do około 30 cm wysokości i 30 cm szerokości. Liście zwieszają się wokół krawędzi doniczki. Osiągnięcie ładnego pokroju nie wymaga skomplikowanej pielęgnacji. Wystarczy przesadzić ją co trzy lata.

TEKST GREG LOADES
ZDJĘCIA SARAH CUTTLE I JASON INGRAM

ODWIEDŹ **www.gardenersworld.com/houseplant** po więcej wskazówek dotyczących roślin doniczkowych

eprasa.pl 88aaec6924

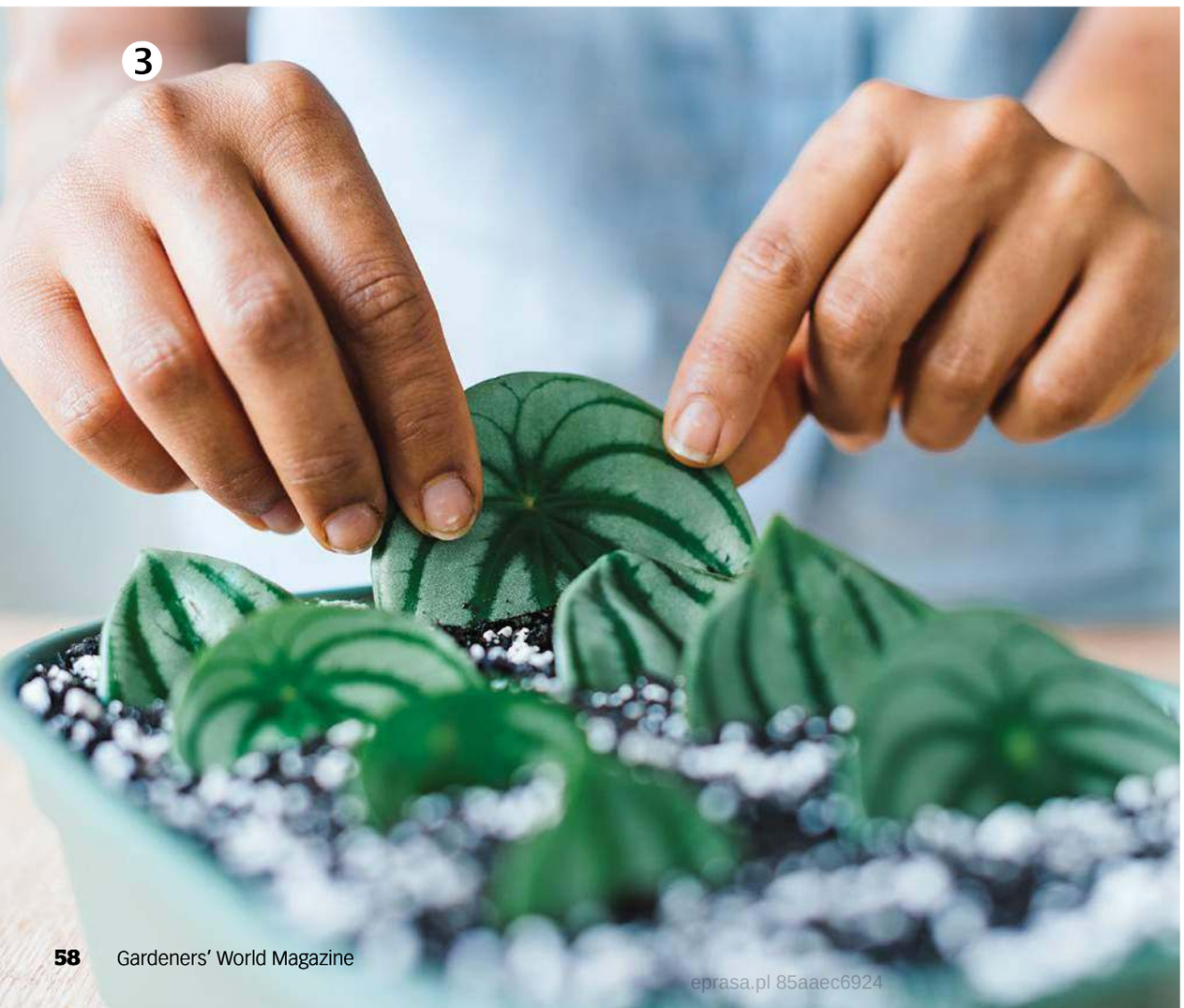

eprasa.pl 85aaec6924

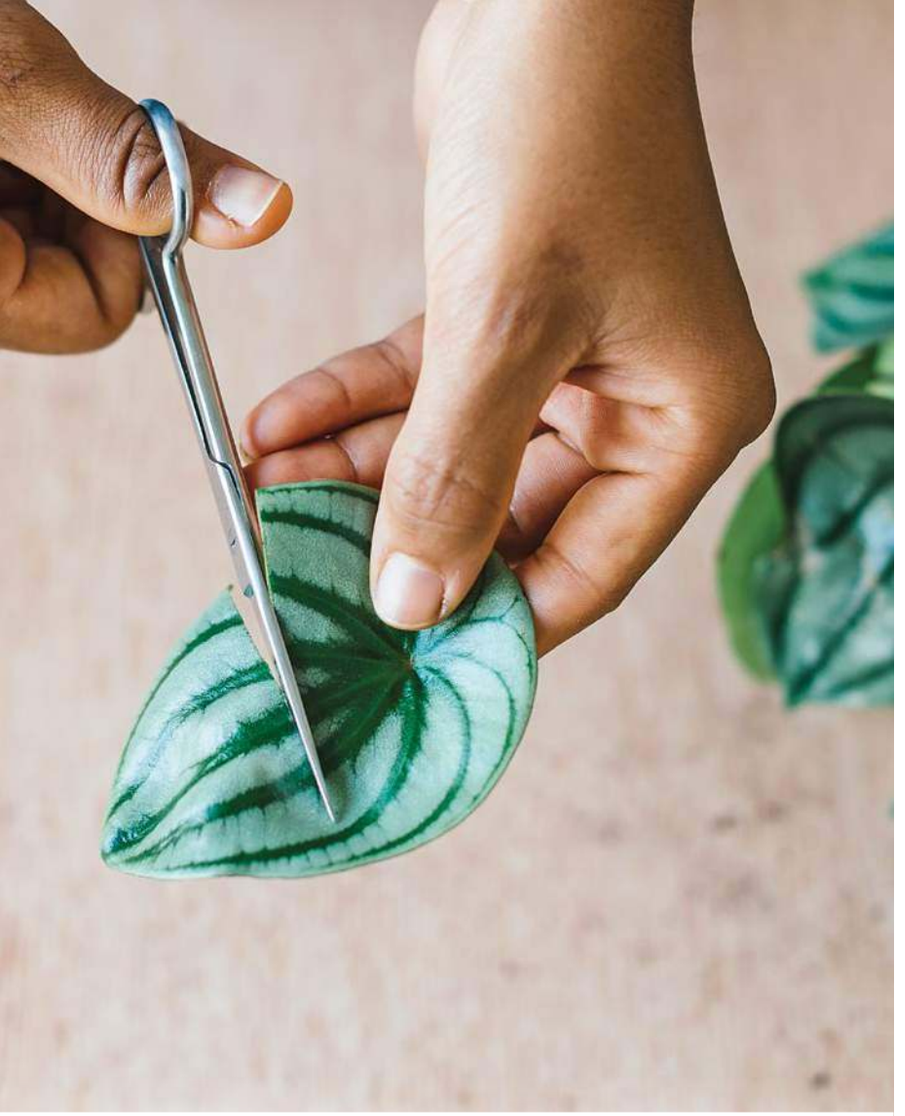

Ta roślina nie jest spokrewniona z arbuzem, od którego pochodzi jej angielska nazwa. To odmiana peperomii srebrzystej (*Peperomia argyreia*), którą nazwano tak ze względu na ubarwienie liści przypominające pasiastą arbuzową skórkę. Uwagę zwykle przyciągają liście peperomii, kwiaty są bowiem raczej niepozorne – małe i żółto-zielone. Latem pojawiają się na cienkich łodygach.

W przyrodzie występuje na północy Ameryki Południowej. Rośnie na dnie dżungli, gdzie pod korony drzew dociera rozproszone światło. Aby odtworzyć te warunki, trzymaj peperomię w cieple, w miejscu nie narażonym na działanie promieni słonecznych – na przykład w pomieszczeniu z jarzeniówkami. Rośliny te bardzo łatwo gniją. Upewnij się, że ich podłoże nigdy nie jest zupełnie mokre, a doniczka ma duże otwory w dnie.

- **Stanowisko**

Zapewnij średnie natężenie światła poza zasięgiem promieni słonecznych i temperaturę 18-24°C bez przeciągów.

- **Pielęgnacja**

Peperomię możesz zraszać tylko latem, gdy naprawdę brakuje wilgoci. Z zasady jednak czekaj, aż ziemia będzie tak sucha, że zjaśnieje i dopiero wówczas podlej roślinę, lejąc wodę po powierzchni, dookoła rośliny. Przed następnym podlaniem ziemia ma być sucha.

- **Warto wiedzieć**

Liście i łodygi peperomii są kruche i łatwo pękają. Obchodź się z nią ostrożnie.

DOBRA RADA

Do podlewania używaj przegotowanej wody o temperaturze pokojowej. Nie mocz liści, aby uniknąć gnicia

Jak rozmnożyć roślinę z liści

1 Wybierz młody, zdrowy, w pełni uformowany liść i ostrożnie odetnij go od rośliny matecznej.

2 Aby zmniejszyć utratę wilgoci, przetnij liść na pół ostrymi nożyczkami, wykonując czyste poziome cięcie.

3 Włóż połówki – krawędzią cięcia skierowaną w dół – w wilgotne podłoże (perlit i ziemia uniwersalna w proporcji 1:1).

4 Przykryj kuwetę przezroczystą folią lub pokrywką aż do czasu ukorzenienia. Trzymaj poza bezpośrednim światłem słonecznym, w temperaturze 20°C.

Gdzie kupić

ROŚLINY

- **www.crocus.co.uk**
- **www.hortology.co.uk**
- **www.thenunheadgardener.com**

AKCESORIA

- **Podobne pojemniki dostępne są w centrach ogrodniczych**

Nie przegap naszego podcastu z ekspertem ds. roślin doniczkowych Hiltonem Carterem. Dowiesz się wszystkiego na temat uprawy roślin w domu. Zajrzyj na **www.GardenersWorld.com/podcast**

eprasa.pl 85aaec6924

Poznaj dzikie **zwierzęta**

Stare przysłowie mówi „w marcu jak w garncu”, a zmiany klimatu sprawiają, że charakterystyczne dla tego miesiąca wahania pogody stały się jeszcze bardziej radykalne. Wiele ptaków założyło już gniazda, lecz późne fale przymrozków w dalszym ciągu mogą wprowadzić zamęt, jeśli chodzi o dostęp do pożywienia dla piskląt, takiego jak gąsienice. Żaby i ropuchy rozpoczęły już wędrówki godowe do zbiorników wodnych, podczas gdy pszczoły, motyle, bzygi i przeróżne gatunki bezkręgowców wykorzystują cieplejsze dni na przygotowania do rozrodu. Jeśli jest zimno, kontynuuj dokarmianie ptaków. Gdy jest sucho, podlewaj rośliny szarą wodą, aby mogły być wsparciem dla bezkręgowców i wystaw naczynie z błotem dla pszczoły murarki i ptaków gniazdujących. Odrobina wsparcia z twojej strony ma ogromne znaczenie dla dzikiej przyrody.

TEKST KATE BRADBURY

“Głośne, długie trele strzyżyków sprawiają, że ptaki te wydają się być większe, niż są w rzeczywistości”

Możesz spotkać...

Strzyżyka (*Troglodytes troglodytes*)

Strzyżyk to drobny brązowy ptak, ale za to z charakterem. Chociaż jest jednym z najpowszechniej występujących gatunków na terenach Wielkiej Brytanii, trudno go dostrzec, ponieważ chowa się nisko w zaroślach, gdzie szuka pożywienia w postaci owadów i pająków. Najpierw strzyżyka usłyszysz, a dopiero potem zauważysz – głośne, długie trele sprawiają, że wydają się one być większe niż są w rzeczywistości.

Okres godowy tych ptaków przypada zazwyczaj na kwiecień, lecz możliwe, że niektóre osobniki już go rozpoczęły. Strzyżyki są poligamiczne – samiec buduje kilka gniazd jednocześnie, zaprasza samicę do wyboru jednego z nich, po czym ta wyściela je mchem, liśćmi i piórami. Kiedy złoży jaja, samiec może zaprosić kolejną samicę do wyboru innego z pozostałych na jego terenie gniazd. W trakcie godów samce mogą mieć w tym samym czasie nawet do czterech czynnych gniazd. Samice składają do dziewięciu jaj, po czym razem z samcem karmią młode gąsienicami i innymi drobnymi bezkręgowcami. Pisklęta opuszczają gniazdo po 20 dniach.

Wysłuchuj godowych pohukiwań puszczyków

Wypatruj też...

- Żab trawnych, które przybywają do stawów na godową „imprezę”, podczas której samice składają kłęby galaretowatego skrzeku. Jeśli woda jest wystarczająco ciepła, kijanki wykluwają się po około tygodniu.
- Puszczyka zwyczajnego, który właśnie odbywa swoje gody. Nadstaw uszu i wsłuchaj się w odgłosy „kjuwik” wydawane przez samicę, na które samce odpowiadają „huuu hu hu”
- Pierwiosnków, które teraz przylatują do Wielkiej Brytanii z Afryki.

ZDJĘCIA: GETTY/ MIKE PEARCE; PAUL DEBOIS, PHOTOTRIP/DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl 85aaec6924

eprasa.pl 85aaec6924

Z aparatem przy ziemi

10 wskazówek, jak fotografować wiosnę w ogrodzie

ZDJĘCIA: TOMASZ GOLIŃSKI, BOŻKA PIOTROWSKA

Okazja do fotografowania ogrodu co roku zaczyna się wraz z przebudzeniem się roślin cebulowych. Pierwsze zdjęcia powstają z parteru, z pozycji klęczącej, ale wraz ze wzrostem roślin patrzymy coraz wyżej, poddając się rytmowi natury i ogrodniczemu kalendarzowi. Jednak to pierwsze wiosenne zdjęcia cieszą najbardziej! Chociaż w marcu trudno upleść spektakularny kadr z bezlistnych patyków i nieba, to przy samej ziemi pojawiają się pierwsze jaskrawe kolory.

Bożka Piotrowska dzieli się wskazówkami, które pomogą ci zrobić atrakcyjne zdjęcia pierwszych zwiastunów wiosny. Gdziekolwiek byś ich nie szukał: w ogrodzie, w lesie czy na łące, niech fotografowanie stanie się wielka frajdą i celebrowaniem tej pory roku.

eprasa.pl 85aaec6924

Bożka Piotrowska – fotografka ogrodów, laureatka *International Garden Photographer of the Year* – najważniejszego na świecie konkursu fotografii ogrodowej, kwiatowej i botanicznej. Zdobywczyni I miejsca w kategorii *Beautiful Gardens* w 2022 roku.

1. Odkurz sprzęt po długiej zimie

W zimie ogród śpi i zwykle w tym czasie, na dnie szafy, drzemie również aparat, który zakończył zeszłoroczną misję wraz opadnięciem jesiennych liści. Jeśli nie należysz do osób aktywnie fotografujących zimą, dokonaj przed wiosną przeglądu technicznego sprzętu. Wyczyść matrycę, podładuj wszystkie akumulatory i oczyść karty pamięci z ubiegłorocznych zdjęć, a później sformatuj karty. Jeśli do tej pory nie użyłeś aparatu, który był prezentem pod choinkę, to najwyższy czas zapoznać się z jego możliwościami, a na początek przeczytać instrukcję obsługi. Znajdziesz w niej wiele informacji, za które zwykle trzeba słono zapłacić na kursach fotografii.

Pierwszy przebiśnieg w moim ogródku co roku jest uwieczniony na zdjęciu. Bajkowy efekt uzyskałam przez odpowiednią perspektywę, użycie obiektywu o długiej ogniskowej i trzech planów. Tło z efektownym bokehem stworzyło przeświturające między krzewami cisów zachodzące słońce

eprasa.pl 85aaec6924

2. Przygotuj się na marcową pogodę

Pogoda w marcu bywa zmienna, więc jeśli wybierasz się na dłuższy fotograficzny spacer po lesie lub na wizytę w odległym ogrodzie, zadbaj o odpowiedni ubiór. Warto też pamiętać o sprzęcie: w czasie deszczu załóż na plecak lub torbę fotograficzną osłonę przeciwdeszczową. Nie poddawaj się, gdy zacznie prószyć śnieg lub siąpić deszcz – masz wtedy szansę na oryginalne zdjęcia. Włóż tylko aparat do torby foliowej. W sklepach można kupić gotowe pokrowce przeciwdeszczowe na aparat, ale doraźnie wystarczy wyciąć otwór na obiektyw w większej torbie foliowej, w której znajdzie się też miejsce na twoje dłonie. Wiosenne zdjęcia wymagają często klękania, więc w plener zabierz lekkie ogrodnicze gadżety: piankową podkładkę pod kolana, nakolanniki albo koc termiczny. Doraźnie można wykorzystać jako podkładkę nawet małą, składaną blendę. Przyda się też stabilna i nieprzemakająca podkładka pod aparat, która zabezpieczy go przed błotem, piaskiem i wilgocią.

Śnieżyce wiosenne można spotkać nie tylko w ogrodzie. Jednym ze znanych miejsc, gdzie co roku można podziwiać masowy rozkwit śnieżycy wiosennej jest Rezerwat „Śnieżycowy Jar" w Wielkopolsce. Często rosną również w zabytkowych parkach i w lasach.

3. Znajdź dobry obiekt

Marzec w ogrodzie nie oferuje jeszcze zbyt wielu barw, masy zieleni czy rewii kwiatowej, więc skupiamy się najczęściej na detalach. Fotografujący ogrodnicy mają łatwiej, ponieważ ich doświadczenie i znajomość kalendarza fenologicznego pozwala na uchwycenie najlepszych momentów z życia ogrodu. Znajomość gatunków i odmian oraz obserwacja pogody pomaga trafić do wielu ciekawych miejsc we właściwym czasie. Jeśli nie masz w ogrodzie zbyt wielu roślin cebulowych, które ze wszystkich bylin budzą się najwcześniej, pomyśl o tym jesienią i posadź fotogeniczną rabatkę. Teraz możesz odwiedzić naturalne stanowiska występowania najwcześniej kwitnących roślin, albo dowiedzieć się, gdzie i kiedy w okolicy można upolować łany przebiśniegów, śnieżyc, ranników, cebulic czy krokusów.

4. Znajdź dobrą perspektywę

Zazwyczaj marcowe kwiaty dorastają jedynie do pięt. Trudno jest spacerować na czworakach, więc patrzymy na nie z góry. Zmień perspektywę i pokaż je inaczej. Schyl się, kucnij, połóż aparat na ziemi, zejdź do poziomu kwiatów i uchwyć je z bliska, z naprzeciwka. Zdjęcia z góry nie są złe, ale wymagają precyzyjnej kompozycji, obecności zróżnicowanych kształtów i operowania plamami kolorów. W przypadku kępki niskich krokusów może to być trudne. Tło zlewa się z drobnymi kwiatami, a obraz jest spłaszczony. Jeśli umieścisz aparat na ziemi, naprzeciw kwiatów, wszystko zmieni się diametralnie, a obraz nabierze głębi i stanie się bardziej trójwymiarowy. Wybierz jeden lub kilka kwiatów na środkowym planie, ustaw na nie ostrość oraz użyj niskiej wartości przysłony, a uzyskasz efekt rozmycia tła i ostrość pierwszego planu. Znakomitym pomocnikiem będzie ruchomy wyświetlacz w aparacie ustawiony pod odpowiednim kątem, który pozwala na komponowanie i monitorowanie kadru bez uprawiania zaawansowanej jogi.

Zdjęcie robione z perspektywy lotu ptaka w przypadku maleńkich i niskich roślin nie zawsze wyglądają efektownie. Taka perspektywa spłaszcza obraz i nie daje okazji do pokazania tego, czego zwykle nie widzimy. Małe, magiczne światy oraz klimatyczną głębię najlepiej pokazać ustawiając aparat przy ziemi i naprzeciwko kwiatów.

ZDJĘCIA: BOŻKA PIOTROWSKA

Lubię patrzeć na rośliny w kontekście krajobrazu. Szerokie ujęcie znakomicie pokazują skalę i proporcje. W swoim maleńkim ogródku nie mogę sobie pozwolić na taką perspektywę, dlatego szukam naturalnych stanowisk występowania danego gatunku. Szafran spiski najliczniej występuje w Tatrach, a najbardziej popularnym miejscem jest w marcu Polana Chochołowska. Takie ujęcia efektownie wyglądają na otwartej przestrzeni, w ogrodach położonych na pagórkowatych i wzniesionych terenach, a także w krajobrazie miejskim i industrialnym.

5. Pokaż cały krajobraz

Gdy znajdziesz malowniczą scenerię z łanami cebulicy czy śnieżycy wiosennej, nie ograniczaj się jedynie do kilku kwiatów, pokaż je w szerszym krajobrazie i w połączeniu z otoczeniem. Spróbuj to zrobić, gdy światło jest najlepsze, czyli o poranku lub przed zachodem słońca. Niestety niektóre marcowe kwiaty rankiem są jeszcze zamknięte – otwierają się pod wpływem słońca – więc pozostają wciąż zamknięte, kiedy akurat jest najlepsze światło do zdjęć. W górach przyda się filtr UV, filtr polaryzacyjny lub filtr połówkowy szary założony na obiektyw. Fotografując pod słońce nie uzyskasz niebieskiego nieba, ale będziesz mieć niesamowity klimat na zdjęciu. Jeśli chcesz uzyskać słoneczny krajobraz z błękitnym niebem musisz mieć słońce z boku i użyć filtra polaryzacyjnego.

6. Zajrzyj do środka

Pokaż to, czego inni nie widzą. Zajrzyj do wnętrza kwiatu, pokaż detal, brzeg płatka, finezyjny lok liścia, rozmowę kwiatów. Połącz botaniczne detale z opowieścią o miniświatach, których nie zauważamy, chodząc z głową dwa metry nad ziemią. Wiele wiosennych kwiatów jest skierowanych ku ziemi lub w bok, np. przebiśniegi i ciemierniki, więc trzeba zejść poniżej ich poziomu lub popatrzeć na nie z naprzeciwka, aby zobaczyć ich wnętrze. Tutaj nie obędzie się bez położenia aparatu na ziemi lub użycia odchylanego wyświetlacza. Do zbliżeń i pokazania detali najlepiej używać obiektywów z funkcją makro lub obiektywu o długiej ogniskowej np. 70-200 mm, którym mocno przybliżymy detale. Tańszym sposobem dla osób rozpoczynających przygodę z makrofotografią będą pierścienie pośrednie makro, które mocuje się między obiektywem a korpusem aparatu lub soczewka makro, zakładana na obiektyw.

Kwiaty niektórych odmian ciemierników przewieszają się lekko w dół. Aby sfotografować ciekawe wnętrze kwiatu, ustaw aparat poniżej jego poziomu.

Klasyczne portrety roślin są zawsze w modzie. Skup się na charakterystycznych cechach kwiatu, jego osobliwościach i nie bój się personifikacji. Irys żyłkowany 'Harmony' zachwyca pięknym i kontrastowym wzorem na płatkach, a niepozorny rannik zimowy otulony jest elegancką kryzą niczym XVI-wieczny król.

7. Pokaż ciekawe detale

Postaw czasem na prostotę. Klasyczny portret kwiatowy na jednolitym bądź stonowanym tle będzie zawsze elegancki i przyjemny dla oka. Tłem mogą być zimozielone krzewy iglaste lub ściana budynku. W swoim ogródku uwielbiam żywopłot cisowy, który tworzy ciemnozielone tło dla moich modeli. Najlepszy efekt uzyskasz, gdy tło będzie w pewnym oddaleniu od kwiatu, a nie tuż za nim. Użyj obiektywu o dłuższej ogniskowej, np. 100 mm. Te dwa czynniki pozwolą uzyskać satysfakcjonujący efekt rozmycia tła. Aby pokazać niemal cały ostry kwiat ustaw przysłonę na wyższą wartość. Jeśli chcesz pokazać ostry jedynie detal, np. piegi na płatkach, możesz zmniejszyć wartość przysłony. Taki portret najlepiej wykonać przy bezwietrznej pogodzie. Dobry do idealnego pokazania i nasycenia barw będzie nawet pochmurny, ale niezbyt ciemny dzień. Zwróć uwagę na charakterystyczne cechy kwiatu lub konkretnej odmiany. Pokaż detale, linie, krzywe, inność i niedoskonałości.

eprasa.pl 85aaec6924

8. Zadbaj o efekty specjalne

Aby nadać zdjęciom malarskiego wyrazu umieść przed obiektywem „przeszkadzajkę" – może to być np. szklany pryzmat, kawałek tiulu, płatki kwiatów, cienkie i drobne gałązki, liście zimozielonej paproci. Nie zasłaniaj całego obiektywu, tylko przyłóż przedmiot bardzo blisko krawędzi, poza strefą ostrości. Ten trik pozwoli na uzyskanie wrażenia wielu planów, zmiękczy brzegi obrazu, stworzy malarski efekt, a czasami pomoże zakryć to, co niepotrzebne w kadrze. Operuj przy tym niską wartością przysłony. Zaskakujący efekt daje przyklejenie do filtra nakręconego na obiektyw (nigdy bezpośrednio na szkło obiektywu!) tekturowego kółeczka wielkości jednego grosza. Stworzy on charakterystyczny bokeh, czyli rozmycie tła przypominające bąbelki i wpłynie na plastykę całego obrazu. Poeksperymentuj ze starymi obiektywami manualnymi – można je kupić już za niewielkie pieniądze. Będą wymagały użycia przejściówki, aby podpiąć je do korpusu aparatu, ale nie jest to wielka finansowa inwestycja, a pozwoli na uzyskanie zachwycającego, malarskiego efektu. Spróbuj też zrobić ujęcie z bliska obiektywem szerokokątnym, którego zwykle używasz do krajobrazów, a uzyskasz niebanalne spojrzenie.

Bezlistne, rozmyte, purpurowe gałązki klonu palmowego na pierwszym planie dały malarski efekt.

Przyklejone na środku filtra obiektywu papierowe kółeczko daje efektowny bokeh w kształcie obwarzanków.

Wczesną wiosną tłem dla niskich roślin mogą być zimozielone i bezlistne krzewy, a nawet wysokie drzewa. Światło przebijające się przez ich gałęzie da wspaniały efekt i wniesie bajkowy klimat do obrazu. Nie bój się fotografować pod światło, zwłaszcza wczesną wiosną, gdy świeci pod niskim kątem.

9. Wykorzystaj odpowiednie światło

Fotografując pod światło masz szansę na nastrojowe i przyjemniejsze w odbiorze zdjęcia, niż gdy masz słońce za plecami. Obecność światła w kadrze jest ogromnym walorem. Fantastycznie wyglądają przezroczyste i podświetlone słońcem płatki i liście, gdyż światło podkreśla ich kształty i ożywia obraz. Gdy fotografujesz pod światło, kwiaty mogą wyjść zbyt ciemne. Odbij więc światło małą blendą, kawałkiem tektury owiniętej folią aluminiową lub lusterkiem. Pamiętasz puszczanie „zajączków" ze światła? Ustaw odbłyśnik tak, aby odbijane światło podświetliło kwiaty z przodu. Najlepszy efekt da słońce świecące pod niskim kątem. Staraj się sfotografować temat na jednolitym, ciemnym tle, żeby go wyróżnić i podkreślić efekt rozjaśnionych krawędzi.

10. Pokaż nie tylko kwiaty

W marcu nie można zapomnieć o pierwszych pszczołach i trzmielach wybudzonych ciepłem. To one najszybciej odnajdują kwiatowe stołówki. Owady łatwiej jest sfotografować wczesnym rankiem, gdy jeszcze śpią, lecz wtedy nie uwiecznisz ich w pracowitej, wiosennej akcji zbierania pyłku. Wraz z pierwszymi promieniami słońca otwierają się pierwsze wiosenne kwiaty. Zdjęcie pszczoły z krokusem to obowiązkowy kadr każdej wiosny, nawet jeśli takie ujęcia powtarzają się co roku. Aby złapać w locie szybkie owady najlepiej ustawić krótki czas naświetlania, dzięki czemu zamrozisz ruch, a pszczoła będzie ostra na zdjęciu. Dobrym sposobem jest też wykonanie szybkiej serii zdjęć, z której wybierzesz najlepsze ujęcie.

Owady zapylające mogą odwiedzać w marcu wiele przyziemnych stołówek. Nektar i pyłek oferują im m. in. krokusy, ciemierniki, wrzośce, przebiśniegi, śnieżyce wiosenne, cebulice, zawilce, przylaszczki i podbiał.

ZDJĘCIA: BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl 85aaec6924

ZAINSPIRUJ SIĘ I PRZEKONAJ, ŻE Z NAMI TRAWA BĘDZIE BARDZIEJ ZIELONA, KWIATY KOLOROWE, A NAWET NAJMNIEJSZY BALKON STANIE SIĘ FUNKCJONALNYM SALONEM!

WWW.ULUBIONYKIOSK.PL

eprasa.pl 85aaec6924

Ogrodnicy
dla planety

Jedzenie lepsze dla nas i naszej planety

Zmieniając sposób, w jaki uprawiamy – i jemy – przysłużymy się zarówno planecie, jak i naszemu zdrowiu, wyjaśnia **Kim Stoddart**. Czy to na słonecznym parapecie, czy w przeznaczonym do tego ogrodzie, wszyscy możemy uprawiać coś smacznego

Kim Stoddart redaguje czasopismo „The Organic Way", prowadzi kursy zrównoważonego ogrodnictwa i sama jest właścicielką niewielkiego gospodarstwa rolnego w zachodniej Walii

W czasach, kiedy pojawia się tak wiele obaw związanych ze zmianami klimatu oraz bezpieczeństwem żywnościowym uprawa nawet niewielkiej ilości warzyw i owoców w domu to ważny krok w kierunku lepszej dla nas i środowiska przyszłości. Nieważne, jakich rozmiarów mamy ogrody, działki, patia czy parapety – pielęgnowanie własnych warzyw i owoców w sposób przyjazny naturze może naprawdę przynieść nam i naszej planecie wiele korzyści. Czasami trudno jednak dostrzec, jak duży wpływ na środowisko wywiera nasza dieta, dlatego poprosiłam o wyjaśnienie profesora polityki żywnościowej Tima Langa, należącego do zespołu ekspertów zaangażowanych w kampanię Growing Greener magazynu Gardeners' World.

Tim uważa, że decydenci z całego świata bagatelizują wpływ, jaki jedzenie wywiera na zmiany klimatu. „Od 30 lat zbieramy dowody na postępujące zmiany klimatyczne (lub globalne ocieplenie)", mówi. Niemniej jednak są one ignorowane i marginalizowane, jakby istniało przekonanie, że w końcu pojawi się fikcyjny „ktoś", kto wszystko naprawi. Nadszedł czas, aby zakasać rękawy i zacząć działać – zamiast poddawać się obawom, przeznacz całą swoją energię emocjonalną i intelektualną na zmianę sposobu odżywiania, dzięki temu wniesiesz swój wkład w poprawę sytuacji.

> *„Samodzielnie uprawiane marchewki mogą być nieco zniekształcone, ale za to nie są pakowane w plastik"*

„Kupując żywność w sklepach najpewniej nabywasz warzywa i owoce pochodzące z upraw przemysłowych. Są one mniej świeże, opakowane, a z ich produkcją wiąże się wiele strat. Kontrakty zawierane pomiędzy supermarketami a rolnikami zmuszają tych drugich do odrzucania zbyt dużej ilości swojego towaru. Cokolwiek uda ci się pozyskać ze swojego ogródka – będzie lepsze od żywności kupionej w sklepie. Produkcja żywności jest tak ogromna, że odpowiada za 70% światowego zużycia wody, 26% całkowitej

zielone fakty

- Warzywa i owoce z własnego ogrodu generują mniejszy ślad węglowy w porównaniu z uprawami prowadzonymi w sposób konwencjonalny
- Jabłka ogólnie mają niski ślad węglowy, jednak najlepsze są zawsze te lokalne i sezonowe

ILUSTRATRACJA: ELIN BROKENSHAW

eprasa.pl 85aaec6924

emisji gazów cieplarnianych oraz utratę bioróżnorodności, jednocześnie stanowiąc największe źródło miejsc pracy na świecie, co sprawia, że decydenci pozostają ślepi na jej negatywne następstwa".

Samodzielnie uprawiane marchewki mogą być nieco zniekształcone, ale za to nie są pakowane w plastik i nie musiały przybyć z drugiego końca kraju (albo jeszcze bardziej odległych miejsc) lub być spryskane chemią, aby w końcu trafić na nasze talerze. Spożywając warzywa i owoce uprawiane w pobliżu twojego domu znacznie ograniczysz liczbę odpadów. I nie da się ukryć – smak tych świeżo zebranych oraz ich korzystny wpływ na nasze samopoczucie są nie do przebicia. Czy truskawka dostępna poza sezonem w supermarkecie może kiedykolwiek dorównać tej zjedzonej prosto z krzaczka w ciepły, letni dzień? Nie.

Bardziej przyjazne naturze podejście do ogrodnictwa przynosi wiele korzyści, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę fakt, że Wielka Brytania straciła już połowę swojej bioróżnorodności i jest obecnie jednym z najbardziej ubogich przyrodniczo krajów na świecie. Według wskaźnika BII (Indeks Nienaruszalności Różnorodności Biologicznej) w 2021 r. znaleźliśmy się w ostatniej dziesiątce krajów świata. Zdaniem naukowców bezpieczną granicą zapobiegającą kryzysowi ekologicznemu na świecie jest bioróżnorodność utrzymująca się na poziomie 90%. Tim Lang stawia pytanie: „Czy starasz się zwabić pszczoły, czy je wytępić? Wspierasz różnorodność, czy ją ograniczasz? Ogrodnictwo ekologiczne przestało już być postrzegane za ekscentryczne i elitarne".

W Wielkiej Brytanii obszar odpowiadający wielkości hrabstwa Norfolk (pół miliona hektarów) przeznaczono pod ogrody. To spory kawałek ziemi, który ma pomóc w odbudowie bioróżnorodności. Tim wyjaśnia: „Niezwykle ważne jest to, aby w ogrodach uprawiać warzywa, a nie tylko kwiaty. Ogródek warzywny to coś pięknego – to dowód na to, że poważnie traktujemy własne życie oraz naszą relację z planetą".

Jedz więcej warzyw!

Uprawa ogrodu może wiązać się z dużymi zapasami – czasami nawet nadmiarem – warzyw i owoców, które trzeba skonsumować. Nie ma w tym nic złego, przekonuje Tim Lang – powinniśmy jeść ich więcej:

„Produkcja żywności, którą spożywamy odpowiada za 26% emisji gazów cieplarnianych wytwarzanych przez człowieka, z czego połowa przypada na produkty pochodzenia zwierzęcego. Nie chodzi tu o krytykę produkcji zwierzęcej, tylko o niewłaściwe proporcje".

„Celem jest mniej, lecz lepszej jakości w odniesieniu do mięsa oraz więcej i lepiej w odniesieniu do roślin. Potrzebujemy mniej rolnictwa, a więcej ogrodnictwa, chociaż to, w jaki sposób uprawiamy warzywa i owoce również wpływa na to, jak to drugie oddziałuje na środowisko".

„Sad lub ogród warzywny, który jest nasączony pestycydami mającymi wyeliminować problemy związane z uprawą roślin nie jest niczym dobrym. Natomiast taki, który poprawia jakość życia owadów w glebie oraz powietrzu – to jest to. Wybór należy do nas".

Zielone fakty

- **Warzywa sezonowe mają niższy ślad węglowy, ponieważ ich produkcja nie wiąże się z długim transportem oraz potrzebą stosowania sztucznego ogrzewania**
- **Część druga raportu The National Food Strategy (opublikowana w lipcu 2021 r.) zaleca, aby do 2032 roku zmniejszyć konsumpcję mięsa o 30%**

eprasa.pl 85aaec6924

ZRÓWNOWAŻONA UPRAWA WARZYW

Urodzajny ogród to jedno z najlepszych miejsc, gdzie zamiast szkodzić środowisku możesz przyczynić się do poprawy jego stanu. Dzięki kilku prostym metodom będziesz mógł wykorzystać uprawę warzyw i owoców jako narzędzie do ochrony planety.

Wysiewaj nasiona

Zmniejsz ilość odpadów plastikowych (oraz żywnościokilometrów), wysiewając nasiona do doniczek wykonanych z materiałów niezawierających plastiku lub wielokrotnego użytku. Upewnij się też, że do uprawy używasz podłoża bez torfu i nie stosuj żadnych substancji chemicznych ani pestycydów. Samodzielne sianie oznacza, że będziesz dokładnie wiedzieć, jakie odmiany roślin uprawiasz, co jest szczególnie ważne, gdy chcesz zebrać i zachować własne nasiona.

DOBRA RADA Inspekty można zbudować z materiałów z odzysku, np. starych okien – ułatwią roślinom aklimatyzację do nowych warunków, zanim pod koniec wiosny przesadzisz je do gruntu.

Zbieraj własne nasiona

Będą lepiej przystosowane do warunków uprawowych, panujących w twoim ogrodzie, a przez to potencjalnie bardziej odporne. Rośliny uprawiane dla nasion muszą zakwitnąć, a więc stanowią cenne źródło pokarmu dla zapylaczy oraz są siedliskiem dla dzikich stworzeń. Dzięki pozyskiwaniu własnych nasion masz możliwość udoskonalenia cech roślin pod kątem odporności na suszę i zimno.

DOBRA RADA Najłatwiej pozyskać własne nasiona z takich roślin, jak groch, fasola szparagowa, sałaty, rukola, rzodkiewki, pomidory, papryki chili, papryki i kolendra.

Zrezygnuj z chemii

Środki chwastobójcze mogą pomóc zwalczyć chwasty i szkodniki, lecz ogólnie powodują długoterminowe szkody dla środowiska. Zamiast nich spróbuj naturalnych rozwiązań, np. zachęcaj drapieżne owady i ptaki do odwiedzania ogrodu – zajmą się szkodnikami. Zbuduj oczka wodne dla żab, ropuch i traszek, które odżywiają się ślimakami i gąsienicami. Zachowaj też kilka dzikich zakątków porośniętych dzikimi kwiatami oraz pokrzywami dla biedronek, złotooków i innych, które jedzą mszyce.

DOBRA RADA Zamiast uprawiać warzywa i owoce w grupach jednogatunkowych, sadź je wraz z innymi roślinami – utrudni to szkodnikom znalezienie ulubionych gatunków.

Uprawiaj rośliny wieloletnie

Charakteryzują się głębokim systemem korzeniowym i są wytrzymałe na zmienne warunki pogodowe. Warto je wprowadzić do ogrodu, ponieważ ograniczają erozję gleby i sprawiają, że lepiej zatrzymuje wodę, dzięki czemu rośliny mogą skuteczniej gospodarować jej zasobami.

DOBRA RADA Wybieraj spośród miękkich owoców po rabarbar, topinambur, szparagi i jarmuż. Zioła takie jak rozmaryn, tymianek, mięta, szczypiorek i szałwia dobrze rosną w gruncie, jeśli zapewnisz im odpowiednie warunki.

Rozsądnie używaj wody

To, jak wykorzystujesz wodę, jest jednym z najprostszych sposobów na odróżnienie twojego ogródka od upraw przemysłowych. W dalszym ciągu masz czas na to, by wyściółkować glebę materiałem organicznym, co pozwoli zatrzymać w niej wodę deszczową. Do wartych wypróbowania warzyw odpornych na suszę należą: boćwina, karczochy, marchew i buraki.

DOBRA RADA Zbieraj deszczówkę do beczek i latem rozsądnie podlewaj rośliny, robiąc to wydajnie i starając się nie marnować wody. Najlepszą porą do podlewania jest wczesny poranek lub wieczór.

Chroń glebę i nie kop

Kopanie narusza naturalną strukturę gleby, przez co staje się ona mniej odporna na działanie żywiołów (zimowych deszczy oraz letnich upałów). Ponadto w trakcie przekopywania z gleby uwalnia się dwutlenek węgla – przestań ją przerzucać, a pozostanie w ziemi. Zamiast kopania wystarczy raz w roku wiosną wyściółkować ją kompostem.

DOBRA RADA Zimą chroń glebę przed erozją, uprawiając rośliny na zielony nawóz lub przykrywając ją kartonami, a nawet moskitierą.

eprasa.pl 85aaec6924

Zielone fakty

- Zielone nawozy, takie jak gryka i facelia, pokrywają glebę i przyciągają zapylacze
- W Wielkiej Brytanii co roku sprzedaje się ok. 500 milionów doniczek i kuwet do wysiewu – większość zostaje później wyrzucona do kosza

Recyklinguj, naprawiaj, przerabiaj

Spraw, aby sprzęt, który już posiadasz służył ci dłużej. Jeśli chodzi o plastik, starych doniczek można z powodzeniem używać przez wiele lat, a wszelkie inne materiały z odzysku możesz przemienić w przydatne pojemniki do sadzenia roślin.

DOBRA RADA Wykorzystanie odpadów gospodarstwa domowego oraz resztek roślinnych do przygotowania kompostu jest jednym z najbardziej sprytnych i przyjaznych środowisku sposobów na przekształcenie ich w pokarm dla ziemi.

Nawiąż kontakty

Rozmawiaj z innymi i dziel się pomysłami. Wszystkich nas to dotyczy. W całym kraju istnieje mnóstwo inicjatyw ogrodniczych, lecz jeśli akurat nie ma żadnej w twoim miejscu zamieszkania, dlaczego by nie założyć własnej grupy, korzystając z tych porad: www.bit.ly/your-neighbourhood

DOBRA RADA Przyłączenie się do lokalnych grup ogrodniczych lub banków nasion i ogrodów społecznych to świetny sposób na to, by dowiedzieć się, które rośliny rosną najlepiej w twojej okolicy.

Przerób stary pojemnik

Pojemniki z recyklingu nie tylko wyglądają efektownie i oryginalnie – mogą także posłużyć za donice do uprawy owoców oraz warzyw, sprawdzając się w tej roli równie dobrze jak te z centrów ogrodniczych. Zwróć uwagę na to, z czego zostały wykonane – jeżeli z porowatego materiału, należy je wyłożyć, podczas gdy pojemniki metalowe, jak ten poniżej, zapewniają słabą izolację i najlepiej nadają się do uprawy letnich roślin. Wszystkie one potrzebują dobrego drenażu, dlatego zrób w dnie dużo dziur i umieść pojemnik na nóżkach, aby nadmiar wody mógł skutecznie odpływać.

1 Wypełnij pojemnik podłożem bezotorfowym. Do uprawy letnich ziół np. szczawiu, przytulii wodnej, nagietka, bazylii oraz pelargonii 'Attar of Roses' (których my tutaj użyliśmy) podłoże uniwersalne się sprawdzi, lecz w przypadku drzewek i krzewów owocowych najlepsze będzie podłoże na bazie ziemi (np. mieszanka bezotorfowa John Innes).

2 Jeśli chcesz uprawiać różne rośliny w jednym pojemniku wybierz takie, które mają te same wymagania uprawowe. Dzięki temu będziesz mógł je ustawić w jednym, najlepszym dla nich wszystkim miejscu i podlewanie będzie znacznie łatwiejsze.

3 Po posadzeniu roślin porządnie je podlej – dobrze nawodnione lepiej się przyjmą. Po podlaniu sprawdź podłoże palcem – sprawdzenie ziemi tylko na górze nie wystarczy. Regularnie dokarmianie nawozami w płynie zapewni urodzajne plony.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE; TIM SANDALL; NICK SMITH
ILUSTRATRACJA: ELIN BROKENSHAW

eprasa.pl 85aaec6924

Posadź coś w tym roku

W naszym obecnie ciągle zmieniającym się klimacie trudno zakładać z góry, że coś, co kiedyś braliśmy za pewnik, sprawdzi się w teraźniejszości, dlatego nadszedł czas, aby poszerzyć asortyment uprawianych roślin i odkryć te najbardziej odpowiednie do twojego ogrodu, bez względu na pogodę.

Eksperymenty są dobre i mogą się przyczynić do poprawy bioróżnorodności. W moim ogrodzie miechunka pomidorowa rośnie doskonale (213 m n.p.m), lecz pomidory już nie. Stare odmiany warzyw i owoców mogą się sprawdzić tam, gdzie wiele nowych odmian się nie sprawdza. Na przykład ogórek 'Crystal Lemon' jest odporny na susze i mrozy i radzi sobie całkiem dobrze bez niczyjej opieki. Oto kilka zamienników, które możesz wypróbować:

- **Kalafior romanesco** zamiast **zwykłego białego kalafiora**
- **Brokuły gałązkowe** zamiast **zwykłych brokułów** (pozostaw je w gruncie na kilka lat, a będą się rozrastać)
- **Amarantus (szarłat)** zamiast **szpinaku**
- **Cykoria** i **endywia** razem z sałatami

Odmiana ogórka 'Crystal Lemon' dobrze rośnie na zewnątrz i zapewnia obfite zbiory

Pomidory szklarniowe należą do grupy warzyw, których uprawa emituje najwięcej gazów cieplarnianych, dlatego w tym roku uprawiaj własne, potem przygotuj z nich sosy i zamroź

Ogrodnicy dla planety

TWÓJ WKŁAD

Uprawa własnych owoców i warzyw to coś, co potrafią wszyscy ogrodnicy, począwszy od doniczek z ziołami na parapecie – aby przestać już kupować te pędzone z supermarketu – po całoroczny ogród warzywny. Lecz nie liczy się tylko to, co uprawiasz – ważne jest, w jaki sposób to robisz. Nawet jeśli jesteś doświadczonym właścicielem działki, zawsze znajdą się nowe odmiany roślin do wypróbowania, które mogą pomóc w rozwiązaniu wielu problemów dotyczących upraw bez użycia pestycydów oraz umożliwią uzyskanie większych plonów. W tym miesiącu na naszej stronie internetowej zamieściliśmy jeszcze więcej aktualnych porad, dzięki którym będziesz mógł w tym roku uprawiać więcej owoców i warzyw, bez względu na swoje doświadczenie.

Dowiedz się więcej:
www.GardenersWorld.com/growing-greener

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS
ILUSTRACJA: ELIN BROKENSHAW

eprasa.pl 85aaec6924

NOWOŚĆ!

Prenumerata trzech kolejnych wydań

ze zniżką 5%*

*** Cena prenumeraty trzech kolejnych wydań wynosi ~~53,70 zł~~ 51,00 zł.**

Prenumerata roczna (10 wydań) kosztuje 161,10 zł. Przy zamówieniu prenumeraty dwuletniej (20 wydań) w cenie 268,50 zł oszczędność wynosi równowartość pięciu numerów *Gardeners' World*.

Wszystkie opcje prenumeraty i e-prenumeraty znajdziesz na stronie

www.UlubionyKiosk.pl

prenumerata@avt.pl
AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,
konto 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

eprasa.pl 85aaec6924

Prosto z grządki

Na działce Rekhy wszystko kręci się wokół smaku, jako że dzieli się ona fachowymi poradami dotyczącymi uprawy najsmaczniejszych plonów. Pod koniec zimy wszystko staje się prostsze dzięki mikrolistkom i rozgrzewającej zupie pho

Widzę to! Widzę, że zimowy spoczynek powoli dobiega końca. W jaki sposób? Po prostu patrzę i słucham mojej działki, która zaczyna coraz więcej opowiadać o nowym sezonie wegetacyjnym, który jest tuż za rogiem.

Zauważam, że siewki jednorocznych chwastów chowające się w zakamarkach zawsze pojawiają się jako pierwsze. Kiedy rozglądam się po okolicy, uśmiecham się z satysfakcją, wiedząc, że wszelkie nasiona chwastów, które mogły się wysiać, zostaną teraz przytłumione przez gruby dywan z zielonego nawozu. Na szczęście to kilka chwastów mniej, o które trzeba się martwić na wiosnę.

Teraz jest idealny czas na sprzątanie, dzięki czemu będziesz gotowy na nowy sezon wegetacyjny

Na razie jednak działka została odstawiona na boczny tor i pod koniec miesiąca wykonam więcej prac przygotowujących glebę. Zamiast tego skoncentruję się na wyczyszczeniu oraz odkażeniu szopy i szklarni, która wymaga przewietrzenia oraz usunięcia pajęczyn. Następnie, z wiadrem ciepłej wody z mydłem i miękką gąbką w ręku, zabieram się do pracy: myję szyby szklarni, czyszczę rynny i przygotowuję moją małą świątynię na przybycie rozsad.

W domu to zupełnie inna sprawa. Jeden róg jadalni został zamieniony w stanowisko rozmnażania roślin na pełen etat, z siewkami schowanymi na matach grzewczych i grzejącymi się pod lampami. Może to trochę wcześnie, ale rozpoczęło się moje narastające szaleństwo!

Jak uprawiam mikrolistki

Choć najbardziej lubię wysiewać w szklarni – z rękami w kuwetach z kompostem i ciepłymi promieniami słońca wpadającymi przez okna – popracuję nad czymś innym, co jest ciekawe i zabawne, a do tego nawet nie wymaga wychodzenia z domu: nad mikrolistkami. Uprawiając je teraz, nadal odczuwam mój ogrodniczy zen, nawet jeśli jest to uprawa w pomieszczeniu.

Podczas gdy mikrolistki pozwalają mi grzebać w nasionach, kuwetach na nasiona i słoikach, to prawdziwa radość tkwi w zbiorach. Większość z ich jest gotowa w ciągu zaledwie pięciu do siedmiu dni od namoczenia i wysiewu. Dzielę je na dwie kategorie: mikrolistki i kiełki. Mikrolistki to rodzaj nasion, które wymagają do rozpoczęcia kiełkowania i dalszego wzrostu. Wypełnij kilka kuwet na nasiona i małe doniczki z recyklingu podłożem do wysiewu, zwilż podłoże i wysiej nasiona, a następnie ustaw je na macie grzewczej – wkrótce będziesz zbierać plony.

Kiełki to najmniej wybredne nasiona. Nie potrzeba im podłoża, bo będą szczęśliwie rosły nawet w słoikach po dżemie. Nasiona moczymy przez kilka godzin, odcedzamy i przykrywamy lekko uchyloną zakrętką. Umieść je w jasnym miejscu, aby pobudzić do kiełkowania. Płucz dwa razy dziennie, aby zapobiec sklejaniu się kiełków, a w ciągu pięciu dni słoiki będą pełne delikatnych kiełków gotowych do spożycia.

SPRÓBUJ TAKŻE

Dostępnych jest wiele nasion z przeznaczeniem na mikrolistki i kiełki, przy czym najpopularniejsze są **rzeżucha** i **lucerna**. Niektóre z moich ulubionych to **bazylia, len**, a nawet **kukurydza cukrowa**, która zapewnia delikatne, soczyste pędy. Na mojej liście kiełków są **fasola mung, rzodkiewka** i moja nowa ulubienica **kozieradka,** która nada potrawom orzechowego smaku.

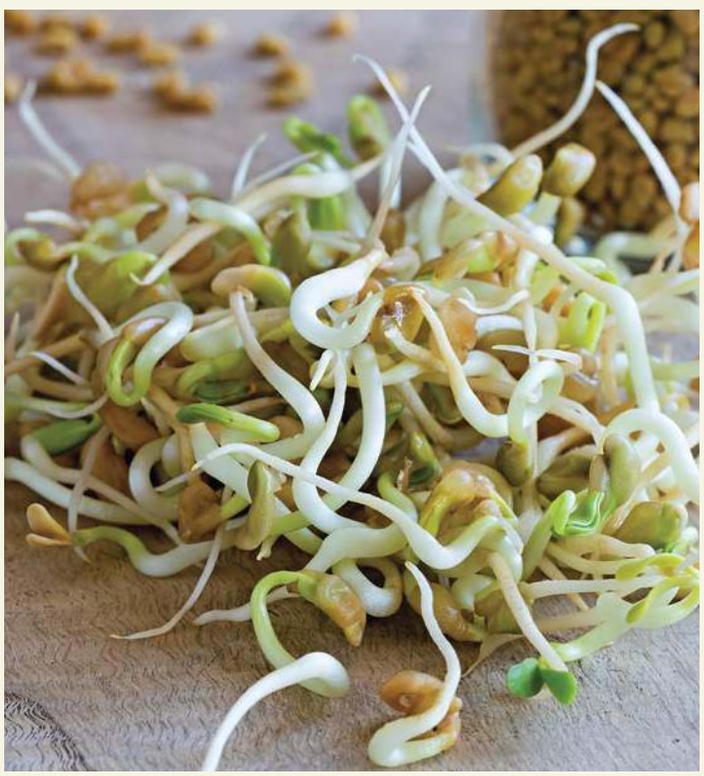

U GÓRY Kiełkujące nasiona są gotowe do spożycia w ciągu pięciu dni PO PRAWEJ Mikrolistki to kolorowe i pożywne plony do uprawy zimą

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/MADELEINE_STEINBACH, LEVENTKONUK

eprasa.pl 85aaec6924

DOBRA RADA

W przypadku kiełków kukurydzy cukrowej umieść kuwetę z nasionami w ciemnej szafce, a po zaledwie 10 dniach możesz zebrać już jaskrawożółte, delikatne pędy i dodawać je do sałatek.

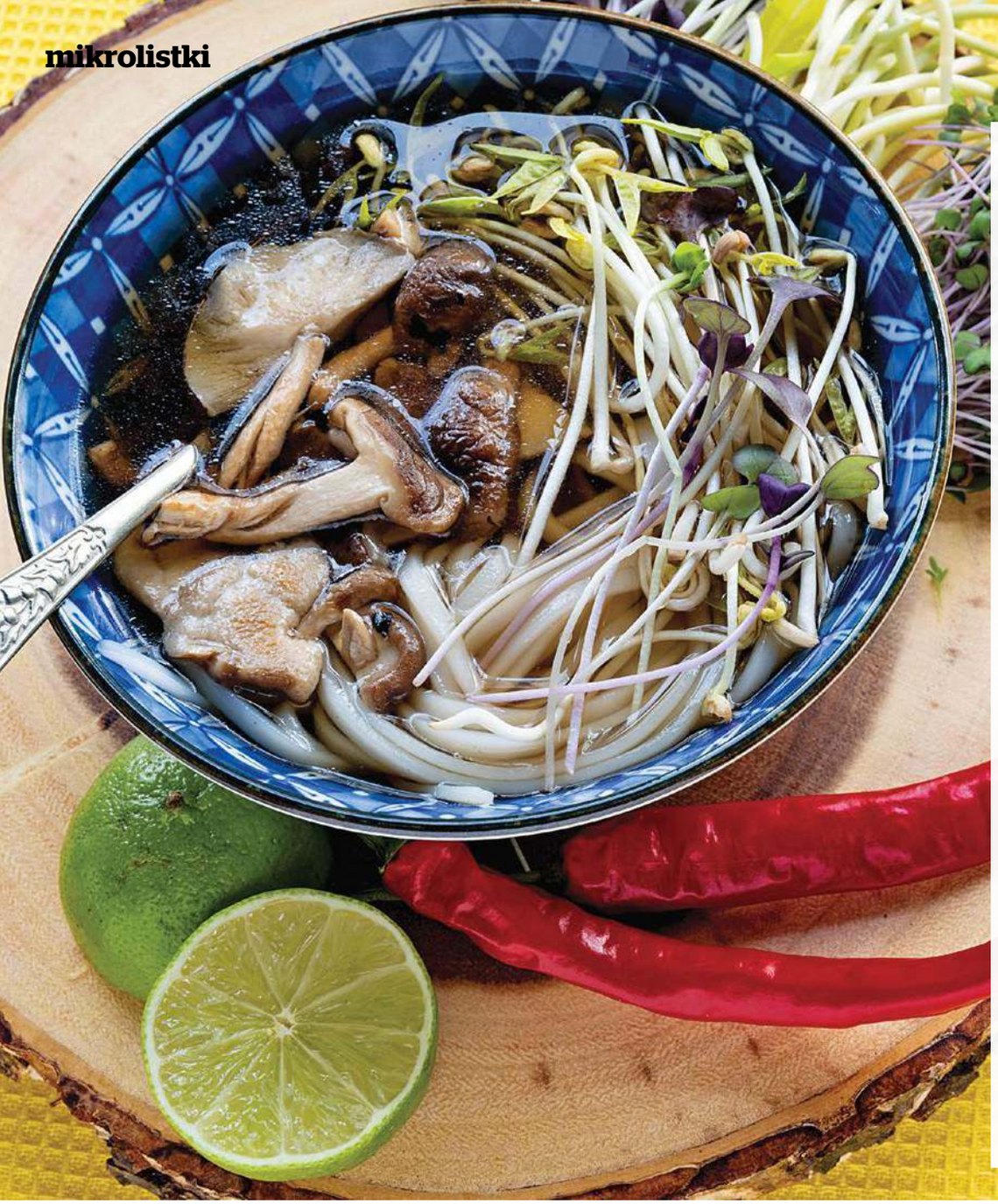

Zupa pho z mikrolistkami

Ten rozgrzewający rosół pochodzi z Wietnamu. To idealny lunch po poranku na działce.
2 PORCJE

SKŁADNIKI
- 600 ml bulionu warzywnego
- 100 ml wody
- 2 łyżki sosu rybnego (lub jego wegańskiego odpowiednika)
- 2 łyżki sosu sojowego
- 1 laska cynamonu
- 2 gwiazdki anyżu
- 2 łodygi trawy cytrynowej (pokrojonej na 3 cm kawałki i lekko potłuczonej)
- 3 tajskie czerwone papryki chili
- 20 g imbiru, umytego ze skórką, grubo posiekanego
- 2 porcje makaronu ryżowego, ugotowane i odstawione w zimnej wodzie
- 40 g lekko podsmażonych grzybów shiitake
- 2 garście mieszanych mikrolistków

PRZEPIS
1 Do małego, głębokiego rondelka wlej bulion, sosy i dodaj przyprawy. Gotuj na średnim ogniu i doprowadź do wrzenia, a następnie powoli gotuj przez 20-30 minut.
2 Odcedź przesiąknięty przyprawami wywar, przelej płyn na czystą patelnię i ponownie gotuj na wolnym ogniu.
3 Rozłóż makaron do dwóch dużych misek. Nalej chochlą gorącego bulionu. Posyp smażonymi grzybami oraz garścią mikrolistków. Podawaj z ćwiartką limonki

Prace na działce w marcu

WYSIEJ

- ☐ **Pasternak 'Hollow Crown'** Rozpocznij uprawę w pomieszczeniu, wysiewając nasiona do doniczek lub wielodoniczek. Jest to popularna stara odmiana, wytwarzająca długie, zwężające się korzenie, gdy rośnie w głębokiej glebie.
- ☐ **Bakłażan 'Moneymaker'** Wysiewaj w domu, w ogrzewanej mnożarce,, w namoczonych krążkach z włókna kokosowego, aby w kolejnych miesiącach uzyskać ciemnofioletowe owoce w kształcie gruszki.
- ☐ **Burak 'Detroit 2 Crimson Globe'** Wysiewaj w szklarni lub zimnym inspekcie. Ułatwi to szybszy start siewkom przed wysadzeniem ich na zewnątrz w przyszłym miesiącu.

ZBIERZ

- ☐ **Uszczyknij** trochę cebuli siedmiolatki, aby uzyskać idealny dodatek do bulionu warzywnego.
- ☐ **Wykop** z grządek ostatnie zimowe pory. W żadnej zimowej zupie nie może ich zabraknąć.
- ☐ **Zbierz** szczaw krwisty z uprawy szklarniowej. Zapewni on zimowym sałatkom atrakcyjny kolor i cytrynowy posmak. Dodaj kilka liści rokietty siewnej (dzikiej rukoli) dla orzechowego smaku.

ZRÓB

- ☐ **Przekop** przezimowany zielony nawóz, a tydzień później przykryj go agrowłókniną, aby ogrzać glebę przed sadzeniem ziemniaków.
- ☐ **Przytnij** pozostałe łodygi ziół wieloletnich, takich jak koper włoski i mięta, oraz wyściółkuj zioła kompostem, gdy pojawią się nowe pędy.
- ☐ **Przykryj** czystym kloszem sadzonki truskawek, aby przyspieszyć owocowanie. Usuń pozostałe resztki roślinne.
- ☐ **Odśwież** ściółkę wokół krzewów owocowych, podsypując je domowym kompostem.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/ANDREY ELKIN

eprasa.pl 85aaec6924

NOWOŚĆ

To wydanie specjalne magazynu Gardeners' World Edycja Polska poświęcone jest gatunkom roślin do uprawy w warunkach domowych.

Zamieszczone tu praktyczne poradniki krok po kroku pomogą stworzyć bajeczne ogrody w szkle, wiszące dekoracje z roślin domowych, pustynne pejzaże czy kompozycje z kwitnących przez cały rok gatunków tropikalnych.

DARMOWA PRZESYŁKA

Przejrzyj i zamów na UlubionyKiosk.pl

eprasa.pl 85aaec6924

Stwórz ścieżki o szerokości co najmniej 60 cm. Użyj materiałów dobranych do twojego stylu i budżetu. Lucy wybrała żwir na włókninie przeciw chwastom – to łatwe i niedrogie rozwiązanie

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

Główna ogrodniczka Lucy Chamberlain zarządza ogrodem warzywnym otoczonym murem na terenie 100-akrowej posiadłości. Zainspirowana jego sukcesem, we własnym, znacznie mniejszym ogrodzie zastosowała **kluczowe zasady projektowania**, aby stworzyć piękną i bardzo wydajną działkę z warzywami i roślinami o jadalnych owocach.

Zaplanuj i stwórz ogród warzywny

Część druga: Urządzanie działki

Niech plany staną się rzeczywistością dzięki Lucy Chamberlain i jej poradnikowej serii o tworzeniu warzywnika

Uprawa warzyw i owoców to ogromny plus każdego ogrodu. Mam nadzieję, że po przeczytaniu pierwszej części tej serii przygotowałeś projekt swojego wymarzonego warzywnika. Pora zrealizować te plany, choćby skromne, i zacząć budować swój kuchenny ogródek. Tym razem wyjaśnię, jak podzielić działkę na najważniejsze obszary, w tym te przeznaczone pod uprawę. Opowiem, dlaczego szklarnia jest ważną inwestycją dla ogrodu.

Od czego zacząć

Jeśli chodzi o oczyszczanie terenu, istnieją dwie możliwości: albo sprzątasz za jednym zamachem, albo po kawałku. Zwykle pierwsza opcja wiąże się z wyższą ceną, ponieważ trzeba wypożyczyć sprzęt – minikoparkę czy frezarkę do pni. Jeśli nie masz grupy chętnych znajomych, konieczne może być zatrudnienie profesjonalnych ogrodników, zwłaszcza do prac wymagających fizycznie (jak usuwanie korzeni drzew czy uporczywych chwastów). Gdy wykonujesz zadanie etapami, pamiętaj, aby przykryć lub pielęgnować wszelkie oczyszczone obszary i mieć chwasty pod kontrolą. Upewnij się, jak pozbyć się usuniętych roślin – to niesamowite, ile odpadów może pochodzić z czyszczenia ogrodu.

Przy wytyczaniu ścieżek nie ulegaj pokusie, aby były szerokie. Pochłoną cenne miejsce pod uprawę. Moja główna ścieżka ma szerokość 1 m, a pozostałe 60 cm, czyli tyle, aby można było tamtędy przejechać taczką. Jeśli twój budżet jest ograniczony, wykonaj ścieżki o drewnianych krawędziach przy użyciu agrowłókniny przykrytej korą lub żwirem – niestety trawa wymaga koszenia, a goła ziemia przyciąga chwasty. Wystarczy wyrównać ziemię szpadlem i mocno przyszpilić włókninę. Kostka i płyty są trudniejsze do ułożenia. Wymagają wypoziomowania i podbudowy z kruszywa.

Lucy zaoszczędziła, samodzielnie czyszcząc większość działki. Usunęła nawet kilka iglaków.

Uprawa formowanych drzewek owocowych pozwala uzyskać większe plony z małej przestrzeni

Wybór szklarni

Wyposażając działkę w szklarnię, zyskujesz wiele nowych możliwości. Możesz uzupełnić uprawy o ciepłolubne letnie rośliny: melony, chili, trawę cytrynową, bakłażany, okrę i pomidory oraz o plony zimowe: brokuł, szpinak, seler, sałaty, cykorię, boćwinę i gorczycznik. Samodzielnie wykonasz całą rozsadę warzyw.

Ustawienie szklarni w pełnym słońcu niesłychanie ułatwia uprawę młodych roślin. To jasne, ciepłe miejsce od jesieni do wiosny. Trudno jednak zarządzać nim w okresie upałów. Z kolei umieszczenie konstrukcji w miejscu czasowo zacienianym sprawia, że temperatury latem są akceptowalne. Z drugiej strony obniża to wydajność uprawy w zimnych miesiącach.

Szklarnia jest centralnym punktem naszego ogrodu. Ponieważ jest tak ważna, postanowiliśmy zainwestować w konstrukcję z drewna cedrowego. Zaoszczędziliśmy znacznie, stosując pustaki z wyprzedaży i używane szkło hartowane. Zaprojektowałam 40-centymetrowe okna i dach o nachyleniu 45 stopni, aby szklarnia przypominała te z oferty drogich firm. Zatrudniliśmy lokalnego stolarza, aby zbudował ramę. Dodatkowe prace wykonaliśmy sami, aby zmieścić się w budżecie.

Tańsze są szklarnie na stelażu z aluminium. Zapewniają równie dobre warunki do uprawy. Najlepiej wybrać tak duży model, jaki tylko się zmieści. Zawsze uda się ją wypełnić.

Lucy zamówiła szklarnię u stolarza, ale wystarczy poszukać, aby znaleźć na rynku oferty w odpowiedniej cenie – albo gotowe mniejsze, albo duże, używane konstrukcje.

Ważne zasady

Wszelkie zewnętrzne źródła prądu powinny być zainstalowane przez wykwalifikowanego elektryka. Zakopane kable muszą znaleźć się na bezpiecznej głębokości, w odpowiedniej izolacji. Zamontuj więcej gniazd, niż myślisz, że będzie potrzebne. W przyszłości możesz chcieć uruchomić mnożarki, lampy, grzejniki, radio czy czajnik w szopie. Coraz bardziej opłacalnymi rozwiązaniami są akumulatory i odnawialne źródła energii.

Na zewnętrznej ścianie domu mamy, jak wiele osób, zewnętrzny kran. Inwestycja w chowany wąż niezmiernie opłaciła się na naszej długiej, wąskiej działce. Grube paliki rozmieszczone w narożnikach grządek sprawiają, że łatwo mi prowadzić wąż po ścieżkach.

Jeśli zamierzasz uprawiać formowane drzewka owocowe, zadbaj o bardzo mocne podpory. Używamy solidnych palików ogrodzeniowych do malin w rzędach i pojedynczych formowanych jabłoni. Sprawdzą się też słupki metalowe. Muszą być osadzone głęboko w ziemi. Gdy naciągniesz druty trejażu, na podporę działają znaczne siły. Przymocowaliśmy do muru i płotu również poziome przewody (izolowane, o przekroju 12). Rozmieść je co 30 cm i przypnij za pomocą śrub naciągowych i ocynkowanych haków oczkowych, aby nie opadały.

ZDJĘCIA: LUCY CHAMBERLAIN; JASON INGRAM; NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 85aaec6924

Kup lub wykonaj składane inspekty. Ułatwi to przechowywanie, gdy nie będą potrzebne

Zrób miejsce na sprzęt

Tworząc warzywnik zgromadzisz różne niezbędne przedmioty, takie jak inspekty, preparaty ochronne czy doniczki. Zrobiliśmy nasze na miarę z myślą o przechowywaniu. Można je łatwo zdemontować. Gdy ich nie używamy, leżą spakowane w garażu. Jeśli tworzysz pergole nad ścieżkami, powinny być na tyle szerokie, abyś nie zahaczał o nie koszem pełnym warzyw czy naręczem ściętych gałązek.

Gdy twój warzywnik będzie gotowy, każdej zimy rób inwentaryzację. Zadbasz o dobre zaopatrzenie i szybki dostęp do zasobów, które już masz. Kompost, nawóz, żwir, kora, etykiety, sznurek, siatka, mocowania, kołki, drut, preparaty przeciw szkodnikom... jeśli wyprzedzisz potrzeby, ogrodnictwo pozostanie przyjemne i bezproblemowe. Dobrze zorganizowana szopa to istny raj.

Doniczkowe dylematy

Do uprawy roślin w pojemnikach należy używać dużych donic. Małe wysychają w mgnieniu oka w gorące, wietrzne dni, zwłaszcza gdy rośliny są duże. Szczególnej uwagi wymagają uprawiane w donicach drzewa owocowe. Do pojemników porowatych (np. z drewna czy nieszkliwionej gliny) wstawiam rośliny w doniczkach z plastiku. To chroni korzenie przed ekstremalnymi temperaturami i utratą wody.

Jak to zrobić: krawędzie grządek

Najlepsze są wypoziomowane, niezbyt szerokie grządki. Dzięki nim unikniesz udeptywania ziemi. Krawędzie z drewnianych belek są kosztowne i zajmują dużo miejsca. Tańsze są grządki z blachy lub desek. Zdecydowaliśmy się na niskie drewniane obrzeża. Wbiliśmy w ziemię na równą głębokość znaczniki z kantówki o wymiarach 5 cm x 5 cm. Przymocowaliśmy do nich wkrętami do drewna wiele metrów bieżących impregnowanych ciśnieniowo desek o szerokości 10 cm.

Ścięta szpadlem warstwa ziemi ze ścieżek może być wrzucona do grządek jako wypełnienie. To samo z każdą nadwyżką ziemi z ogrodu. W przypadku wyższych grządek należy kupić humus i wymieszać go z materią organiczną, np. kompostem lub kompostowanym obornikiem, w proporcji 2:1.

Warzywa lubią glebę bogatą w materię organiczną. Drzewa owocowe potrzebują regularnego ściółkowania, zatem ważne jest zorganizowanie produkcji kompostu lub dostawy przerobionego obornika. My często odbieramy w okolicy obornik koński.

Gleby piaszczyste, kamieniste, wapienne i gliniaste służą uprawom przy częstym mieszaniu z frakcją organiczną. Na grządkach bez przekopywania jest to konieczne. Co roku powinno się dodawać warstwę 5-6 cm materii organicznej w postaci ściółki lub wymieszać ją z ziemią.

Lucy otoczyła wszystkie grządki deskami. Następnie wokół czterech z nich posadziła bukszpany

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/design, aby uzyskać porady o projektowaniu ogrodów

ZDJĘCIA: LUCY CHAMBERLAIN; JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

Część pierwsza

Truskawkowe lato

W pierwszej z dwóch części tej serii, która pomoże ci otrzymać najlepsze truskawki, Lucy Chamberlain pokazuje, gdzie i jak je sadzić, aby zmaksymalizować zbiory

Uprawa własnych truskawek to krótsza droga z ogrodu na talerz i najświeższe, najsmaczniejsze owoce, jakie kiedykolwiek jadłeś

Któż z nas nie lubi zajadać się samodzielnie wyhodowanymi truskawkami? Uwielbiam je bezgranicznie, dlatego każdego roku poświęcam na ich uprawę znaczną część mojego ogrodu. Eksperymentowałam z wieloma różnymi sposobami uprawy truskawek, od uprawy w tradycyjnych doniczkach z gliny po uprawę w gruncie i wiszących koszach. W tym roku próbowałam sadzić je w długich skrzynkach – to metoda naśladująca system stosowany przez komercyjnych plantatorów truskawek. Byłam pod wrażeniem ilości uzyskanych owoców. Ale doniczki kaskadowe, wiszące kosze i uprawa w gruncie również mogą dać wspaniałe rezultaty, więc pozwól, że podzielę się tym, czego się nauczyłam.

Truskawki z supermarketu to wygodne rozwiązanie, które często wiąże się z ogromnym kosztem dla środowiska. Kupowanie ich poza sezonem wiąże się ze zużyciem znacznych zasobów energii i pokonaniem niemałej liczby mil lotniczych, a za każdym razem, gdy truskawki są transportowane i układane na półkach supermarketów, pojawia się również problem jednorazowej plastikowej folii, której nie można poddać recyklingowi. Wszystkie te kwestie można łatwo wyeliminować, uprawiając truskawki samodzielnie, a ich smak i świeżość nie mają sobie równych.

W tej części mojej serii o tym, jak uprawiać najsmaczniejsze truskawki, przyjrzę się różnym sposobom uprawy, a następnie w części drugiej porównam plony i smak 12 popularnych odmian. Pokażę ci także kilka sprytnych sztuczek, jak wydobyć to, co najlepsze z twoich roślin, aby uzyskać możliwie najsmaczniejsze, najbardziej obfite zbiory.

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 85aaec6924

4 sposoby uprawy

Korzystając ze sposobów upraw Lucy, znajdź metodę, która sprawdzi się u ciebie

Truskawki w długich skrzynkach

Jeśli chcesz uzyskać imponujący plon truskawek, polecam uprawę w długich, wąskich donicach (skrzynkach). Tak, miejsce na korzenie jest w nich ograniczone, ale duża ilość podłoża pozwala roślinom na przyzwoity rozrost, co skutkuje dużą liczbą owoców. Posadziłam jednoroczne rozłogi z gołym korzeniem i stwierdziłam, że pięć sadzonek na skrzynkę długości jednego metra wystarczy – więcej skutkowałoby przepełnieniem.

Ponieważ skrzynki są przenośne, przy złej pogodzie (takiej jak wichury lub późne przymrozki) można wnieść je pod osłony, a jeśli pozwala na to miejsce w szklarni, można nawet podpędzać rośliny, aby uzyskać wczesne plony. Skrzynki można również podnieść do wysokości pasa, co ułatwia zbiory. Ułatwia to również kontrolę nad ptakami i monitorowanie szkodników. Można uniknąć chorób gleby (takich jak werticilioza), a ponieważ owoce zwisają poza doniczkę, mniejsze jest prawdopodobieństwo uszkodzenia ich przez ślimaki lub prosionki. To rozwiązanie sprzyja również dobremu przepływowi powietrza, co zapobiega chorobom grzybowym, takim jak szara pleśń. Uprawiając truskawki przy nasłonecznionej ścianie lub ogrodzeniu, donice można wykorzystać do stworzenia pionowego systemu uprawy, który zajmuje niewiele miejsca i przyspiesza dojrzewanie owoców.

Jak w przypadku każdego pojemnika, podłużne skrzynki wymagają regularnego podlewania. Uważam jednak, że są łatwiejsze w utrzymaniu niż inne, mniejsze donice. Korzystanie ze skrzynek ze zintegrowanym zbiornikiem na wodę również zmniejszyło potrzebę ręcznego podlewania. Bardzo korzystne było również tymczasowe zacienienie pojemników przed nadmiernym letnim upałem.

■ **Wydajność** Truskawki uprawiane w skrzynkach dawały najlepsze plony z jednej rośliny.
■ **Najlepsze dla** Ogrodników, którzy chcą uzyskiwać znaczne plony, w ogrodach każdej wielkości, dla ogrodów z pustymi, nasłonecznionymi ścianami.

Truskawki wiszące nad krawędzią skrzynki są mniej podatne na choroby grzybowe i szkodniki glebowe

Umieszczenie donic na solidnych półkach pozwala dobrze wykorzystać pionową przestrzeń i umożliwia uprawę innych roślin pod spodem

Rozłóż warstwę słomy dookoła roślin, aby owoce nie dotykały podłoża i aby stłumić chwasty

Przed sadzeniem wymieszaj kompost ogrodowy z glebą i umieść truskawki w odległości 20-30 cm od siebie

Truskawki w gruncie

Uprawa truskawek na podwyższonych grządkach lub na otwartym terenie jest idealna dla każdego, kto ma mało czasu, ponieważ wymagają one najmniej uwagi. Nie są tak podatne na wysychanie jak te w pojemnikach, a nawożenie nie musi być tak intensywne, ponieważ do pewnego stopnia rośliny mogą pozyskać składniki odżywcze z gleby.

Jest to również świetna metoda dla ogrodników z ograniczonym budżetem – do uzyskania zbiorów nie są potrzebne pojemniki i podłoże do roślin doniczkowych (a nawet nawóz, jeśli chcesz). Po prostu posadź je w rzędach w odległości 20-30 cm od siebie i wyściółkuj słomą, gdy owoce zaczną dojrzewać, aby nie dotykały ziemi.

Uprawa w gruncie jest również prostą metodą dla tych, którzy obawiają się wpływu swoich praktyk ogrodniczych na środowisko. Można całkowicie uniknąć problemów, takich jak wykorzystanie tworzyw sztucznych, podłoże do roślin doniczkowych na bazie torfu czy obfite nawożenie.

Uprawa bezpośrednio w gruncie ma również wady. Szkodniki glebowe, takie jak pędraki i ślimaki nagie, mogą być bardzo uciążliwe dla truskawek, podobnie jak choroby odglebowe, takie jak czerwona zgnilizna korzeni truskawki, antraknoza truskawki i werticilioza. Wystąpienie tych ostatnich jest jednak bardziej prawdopodobne na glebach intensywnie uprawianych, jak ogródki działkowe niż w ogrodach przydomowych, zwłaszcza jeśli wcześniej nie uprawiałeś przy domu truskawek.

Powszechne jest także psucie się owoców wywołane szarą pleśnią oraz uszkodzenia spowodowane przez prosionki. Z tego powodu najlepiej jest uprawiać więcej roślin, aby uzyskać wystarczające zbiory.

■ **Wydajność** Ta metoda zapewnia dobre zbiory, ale występuje wyższy wskaźnik psucia się niż w przypadku innych metod.
■ **Najlepsze dla** Ogrodników z ograniczonym budżetem, hodowców dbających o środowisko, produkcji na dużą skalę

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 85aaec6924

Jeśli brakuje ci miejsca na ziemi, wiszące kosze są świetną opcją – ale bądź przygotowany na regularne podlewanie

Truskawki w wiszących koszach

Uprawa truskawek w ten sposób to świetny sposób na zaoszczędzenie miejsca dla ogrodników z małymi ogrodami lub dla każdego, kto chce, aby niewykorzystana ściana w ogrodzie została zagospodarowana. Ta metoda oszczędzi ci też schylania się, dzięki czemu zbiory są niezwykle wygodne. Kosze możesz łatwo umieścić w słonecznym, osłoniętym miejscu, co pomaga zmaksymalizować zdrowie roślin i plony.

Łatwo ochronić truskawki w koszach przed ptakami, a do tego możesz uważnie obserwować je pod kątem uszkodzeń lub chorób spowodowanych przez szkodniki, aby w porę zapobiec problemom. Możesz także łatwo uniknąć uszkodzeń spowodowanych przez późne przymrozki, tymczasowo przenosząc rośliny pod osłony. Jeśli przeniesiesz kosze z wczesnymi odmianami do szklarni, dadzą ci pierwsze pyszne zbiory w tym sezonie.

Uprawa truskawek w koszach wymaga jednak starannej opieki, ponieważ gdy rośliny dojrzewają i zaczynają wytwarzać owoce, wzrasta ich zapotrzebowanie na wodę. W szczycie sezonu, kiedy korzenie roślin wypełnią kosz, a pogoda jest gorąca i słoneczna, konieczne może być ich podlewanie dwa razy dziennie.

Wybór dużego kosza o szerokości co najmniej 35 cm, wyścielenie go ponakłuwaną folią z polietylenu (w moim przypadku workami po ziemi z recyklingu) oraz wykorzystanie hydrożelu czy zintegrowanie kosza ze zbiornikiem na wodę – lub połączenie obu rozwiązań – pomoże rozwiązać ten problem. W koszu o średnicy 35 cm najlepiej posadzić trzy sadzonki frigo (z gołym korzeniem). Pozwala to uniknąć przepełnienia i zapewnia dużą ilość podłoża, które wolniej wysycha.

W moim ogrodzie czasami bywa dość wietrznie, więc w te dni ustawiam kosze za ścianą, aby je chronić. Pomaga to również zapobiegać szybkiemu przesychaniu i przypalaniu liści.

■ **Wydajność** Nieco niższa niż w przypadku innych metod ze względu na ograniczoną przestrzeń na rozrost korzeni.

■ **Najlepsze dla** Upraw na małych powierzchniach, łatwego dostępu, podpędzanie wczesnych odmian w szklarni

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 85aaec6924

Gdy rośliny w pojemnikach zaczną wytwarzać kwiaty i owoce, aby zwiększyć plony, co dwa tygodnie zasilaj je nawozem o wysokiej zawartości potasu

Truskawki w pojemnikach

Uprawa truskawek w pojemnikach z gliny lub innych materiałów może wyglądać bardzo atrakcyjnie. Aby była praktyczna, wybierz duży pojemnik, który pomieści wiele roślin. Tradycyjne gliniane donice kaskadowe do uprawy truskawek mają indywidualne „kieszenie" dla każdej rośliny, ale wszystkie współdzielą znaczną ilość podłoża, które wysycha wolniej i dlatego wymaga mniej podlewania, co czyni je stosunkowo tanimi w utrzymaniu.

Najlepiej jest włożyć rurę nawadniającą do środka donicy przed sadzeniem, aby zapewnić równomierne przesiąkanie wody przez podłoże od góry do dołu. Donice kaskadowe dobrze eksponują owoce do zbioru i są łatwe do okrycia w celu ochrony przed ptakami. Są jednak kłopotliwe w przenoszeniu, w przeciwieństwie do mniejszych, konwencjonalnych doniczek.

Uprawa truskawek w pojedynczych glinianych doniczkach może być trudna, zwłaszcza w środku lata, kiedy dojrzały system korzeniowy łatwo wysycha. Niezależnie od tego, jak ładnie mogą wyglądać na nasłonecznionej, osłoniętej ścianie, po wypróbowaniu nieszkliwionych glinianych doniczek o szerokości 20 cm (bez wyścielania) potwierdzam, że bardzo trudno utrzymać w nich wystarczającą wilgoć.

Wybierz więc pojedyncze doniczki o średnicy co najmniej 30 cm i, jeśli są wykonane z nieszkliwionej gliny lub innego porowatego materiału, wyłóż wnętrze starym workiem po ziemi, aby zminimalizować parowanie wody. Pozostaw dno donicy bez wyścielania lub przekłuj dowolną wyściółkę, aby zapewnić odpowiedni drenaż.

W środku lata konieczne może być osłonienie roślin w donicach ustawionych w nasłonecznionym miejscu przed nadmiernym gorącem i wiatrem.

■ **Wydajność** Nieco niższa niż w przypadku innych metod ze względu na ograniczoną przestrzeń na rozrost korzeni.
■ **Najlepsze dla** Uroczych ogrodów lub tarasów warzywnych oraz dla ogrodników, którzy mogą zapewnić regularne i obfite nawadnianie.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; TIM SANDALL

Jak uprawiać truskawki

Posadź truskawki w wilgotnej, ale przepuszczalnej glebie lub w uniwersalnym podłożu doniczkowym bez torfu zmieszanym z podłożem z dodatkiem iłu (John Innes). Umieść je w odległości co najmniej 20 cm od siebie. Uprawa w pełnym słońcu zapewnia najlepszy poziom cukru i smak.

Unikaj sadzenia w glebie, na której uprawiano truskawki w ciągu ostatnich trzech lat lub uprawiane były ziemniaki/pomidory w poprzednim roku, aby zapobiec chorobom, takim jak werticilioza.

Donice do uprawy powinny mieć co najmniej 30 cm szerokości – w przeciwnym razie będą zbyt szybko wysychać. W donicach kaskadowych umieść rurę nawadniającą. Szklarnie i obszary pod osłonami doskonale nadają się do przyspieszenia wczesnych upraw.

Łatwe sadzenie w donicach

1 Upewnij się, że wybrany pojemnik ma wystarczającą wielkość (co najmniej 30 cm szerokości i głębokości) oraz liczbę otworów drenażowych, aby zapobiec gromadzeniu się wody. Jeśli ma porowatą powierzchnię, wyłóż wnętrze starym workiem po ziemi i zrób kilka otworów w podstawie.

2 Podłoże do donic powinno być przepuszczalne i bogate w składniki pokarmowe. Wybierz podłoże bez torfu z dodatkiem podłoża John Innes lub przygotuj własną mieszankę składającą się w 75% z podłoża uniwersalnego bez torfu oraz w 25% z podłoża John Innes bez torfu.

3 Jeśli sadzisz rozsadę uprawianą w doniczkach, wyciągnij rośliny z donic, rozluźnij splątane korzenie, a następnie posadź. W przypadku sadzonek frigo rozłóż korzenie w przygotowanym dołku, a następnie umieść tak, aby korona rośliny znajdowała się na poziomie powierzchni (nie poniżej).

4 Obficie podlej, a następnie umieść doniczkę w nasłonecznionym, osłoniętym miejscu. Przez cały sezon wegetacyjny utrzymuj podłoże w doniczce wilgotne, ale nie przemoczone. Początkowo zasilaj zbilansowanym nawozem, a następnie, gdy pojawią się owoce, użyj formuły o wysokiej zawartości potasu, takiej jak nawóz do pomidorów.

Aby podłoże szybko nie wysychało, do truskawek wybierz dużą, szkliwioną donicę

eprasa.pl 85aaec6924

Uprawa truskawek w ciągu roku

I połowa marca
Przenieś wczesne odmiany pod osłony do pędzenia. Posadź rozsadę truskawek i sadzonki frigo w dużych pojemnikach. Truskawki rosnące w gruncie zasil przekompostowanym obornikiem lub nawozem.

II połowa marca
Kiedy podpędzasz wczesne odmiany pod osłonami, przesuń dłońmi po kwiatach, aby je zapylić. Posadź rozsadę truskawek i sadzonki frigo w pojemnikach.

Kwiecień
Przykryj truskawki na zewnątrz kloszami, aby uzyskać wcześniejszy zbiór. Wykop i wymień rośliny starsze niż cztery lata. Posadź przechowywane w chłodni rozłogi.

Maj
Zbierz truskawki pod osłonami. Osłaniaj otwarte kwiaty przed późnymi przymrozkami. Zamocuj osłonę przed ptakami. Rozłóż słomę wokół letnich odmian truskawek uprawianych w gruncie. Zbieraj odmiany wczesnoletnie. Posadź przechowywane w chłodni rozłogi.

Czerwiec
Zbierz wczesne odmiany truskawek. Podlewaj i nawoź rośliny. Posadź przechowywane w chłodni rozłogi.

Lipiec
Zbierz odmiany późne. Daj odpocząć podpędzanym roślinom i zasil je nawozem. Przymocuj rozłogi do podłoża lub usuń je, jeśli nie są potrzebne. Podlewaj i nawoź rośliny. Zakończ sadzenie rozłogów przechowywanych w chłodni.

Sierpień
Zbierz owoce odmian powtarzających owocowanie. Po zbiorach uporządkuj i przytnij letnie truskawki. Przymocuj rozłogi do podłoża lub usuń je, jeśli nie są potrzebne. Podlewaj i nawoź rośliny. Posadź rozsadę truskawek i sadzonki frigo na przyszły sezon.

Wrzesień
Zamów sadzonki truskawek z dostawą późną zimą. Zbierz owoce odmian powtarzających owocowanie. Zakończ jesienne sadzenie. Przesadź ukorzenione rozłogi do zimnego inspektu.

Październik
Przykryj kloszami truskawki powtarzające owocowanie. Dokonaj ostatniego zbioru odmian powtarzających i zetnij je, gdy zbiory się zakończą.

Od listopada do lutego
Upewnij się, że rośliny przeznaczone do pędzenia są wystawione na działanie mrozu.

Gdzie kupić

- www.ashridgetrees.co.uk
- www.chrisbowers.co.uk
- www.crocus.co.uk
- www.dobies.co.uk
- www.kenmuir.co.uk
- www.marshallsgarden.com
- www.pomonafruits.co.uk
- www.primrose.co.uk
- www.suttons.co.uk
- www.thompson-morgan.com

ODWIEDŹ **www.GardenersWorld.com/strawberries** po więcej informacji na temat uprawy truskawek

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 85aaec6924

W HARMONII Z NATURĄ

Dziś, dzięki nowoczesnym technologiom, zwykłe ogrody mogą stać się rajem na Ziemi. Zobacz wizjonerskie pomysły projektantów, które pomogą uczestnikom programu stworzyć idealną przestrzeń.

Nowy wymiar ogrodu – sezon 2

Czwartki 22:00

BBC lifestyle

bbc.com/bbclifestyle

eprasa.pl 85aaec6924

Małgorzata Kalemba-Drożdż – dr biochemii, autorka książek: *Pyszne chwasty, Skarby ogrodu, Jadalne kwiaty, Smakowite drzewa, Różane przepisy.* Laureatka AIG Prix Międzynarodowej Akademii Gastronomicznej.

Specjały z bratków

Bratki i ich miniaturowi kuzyni, fiołki rogate, są najpopularniejszymi jadalnymi kwiatami. Nie ze względu na ich walory smakowe, bo bądźmy szczerzy: smak bratków jest zielny, lekko wytrawny i nie dominuje w potrawie. Ale moim zdaniem właśnie ta nienachalność smaku, a na dodatek piękno, mnogość odmian kolorystycznych i trwałość kwiatów (w lodówce można je przechowywać nawet tydzień) sprawiają, że bratki są chętnie wykorzystywane przez szefów kuchni na całym świecie.

Pierwsze bratki ogrodowe zostały zaprezentowane na wystawie ogrodniczej przez Lady Mary Elizabeth Bennet i jej ogrodnika Williama Richardsona w 1812 roku. Nieco później, w 1839 roku, Lord James Gambier z ogrodnikiem Williamem Thompsonem zaprezentowali odmianę z czarnym wzorem na płatkach korony. Bratki (*Viola ×wittrockiana*) są mieszańcami fiołka trójbarwnego (*V. tricolor*), fiołka żółtego (*V. lutea*) i fiołka ałtajskiego (*V. altaica*), a swoją nazwę otrzymały w XX wieku po szwedzkim botaniku Veicie Brecherze Wittrocku. Fiołki rogate (*V. cornuta*) pochodzą z Pirenejów, jednak popularne wielobarwne odmiany nazywane miniaturowymi bratkami (*Viola ×williamsii*) są współczesnymi mieszańcami fiołków rogatych i bratków.

Bratki na talerzu

Bratki doskonale sprawdzają się jako jadalna i olśniewająco piękna dekoracja dań wytrawnych i słodkich. Warto zwrócić uwagę na to, że smak płatków oraz bratków i ich miniaturek zależy od koloru płatków i zapachu kwiatów. Fiołki rogate często pachną i ten kwiatowy aromat w potrawach przyjemnie łaskocze podniebienie. Fioletowe i granatowe bratki są ostrzejsze w smaku, nawet lekko piekące; te żółte i czerwone z czarnymi twarzami smakują w zasadzie jak sałata, a pomarańczowe i żółte odmiany są słodkawe, czasem z wyraźnym miodowym aromatem. Ja w daniach słodkich preferuję fiołki rogate – są delikatniejsze, podczas gdy w daniach wytrawnych chętnie wykorzystuję zarówno minibratki, jak i bratki, których kwiaty mogą osiągać średnicę nawet 11 cm.

Bratki i fiołki rogate są niezmiernie łatwe w uprawie, ale jeżeli kupujesz kwitnące młode rośliny, które prawdopodobnie były traktowane środkami ochrony roślin, zerwij z nich wszystkie kwiaty i poczekaj przynajmniej dwa tygodnie zanim zbierzesz kwiaty w celach kulinarnych. Kolorowe kwiaty bratków są bogate we flawonoidy, głównie antocyjany: delfinidynę, wiolaninę, mirycetynę i kwercetynę, a także karotenoidy: wiolaksantynę, zeaksantynę i anteraksantynę. Te barwniki roślinne mają działanie przeciwutleniające i przeciwzapalne, moczopędne i odtruwające.

ZDJĘCIA: MAŁGORZATA KALEMBA DROŻDŻ

eprasa.pl 85aaec6924

Kwiatowe springrollsy

SKŁADNIKI

- żywe kwiaty: bratki i fiołki rogate
- awokado
- ogórek
- czerwona kapusta
- marchewka
- imbir marynowany
- papryczka chili
- olej sezamowy
- sos sojowy
- papier ryżowy

PRZEPIS

Papier ryżowy zwilż lekko wodą (może być lekko osolona). Na każdym arkuszu zmiękczonego papieru ułóż surowe, pokrojone w paski warzywa. Skrop je olejem i sosem sojowym, dołóż odrobinę posiekanej papryczki i marynowanego imbiru. Kwiaty bratków ułóż na papierze w taki sposób, żeby przy zwijaniu znalazły się tuż pod ostatnią warstwą papieru ryżowego. Zawijaj springrollsy najpierw jak kopertę, a potem w rulonik. Podawaj z sosem sojowym.

Kwiatowe lizaki

SKŁADNIKI

- 10-12 kwiatów fiołka rogatego
- 10-12 patyczków do lizaków lub grubych patyczków szaszłykowych
- 2 szklanki cukru
- 0,5 szklanki glukozy
- 1 szklanka wody
- olej do wysmarowania blachy
- szczypta kwasku cytrynowego
- termometr cukierniczy

PRZEPIS

Wymieszaj cukier oraz glukozę z wodą i zagotuj. Cukier bardzo się pieni, więc garnek musi być wysoki. Kiedy się zagotuje, zwiększ ogień i gotuj, aż karmel osiągnie temperaturę 140°C. Poczekaj chwilę, żeby karmel nie był wrzący i lekko zgęstniał. Dodaj kwasek cytrynowy. Wylewaj małe kółka karmelu na dużą płaską blachę posmarowaną olejem. Wcześniej blachę, albo przynajmniej sam olej warto wstawić do lodówki. Włóż w karmelowe kółka patyczki, na każdym lizaku połóż kwiat fiołka. Poczekaj aż karmel całkowicie zastygnie. Wbrew pozorom to trudny przepis, który wymaga wyczucia i doświadczenia, więc nie zrażaj się, jeśli nie wyjdzie za pierwszym razem.

eprasa.pl 85aaec...4

Prosto z grządki

W tym miesiącu działka Rekhy jest gotowa na rozpoczęcie sezonu, a Rekha sieje nasiona, sadzi rozsady i pokazuje, jak uprawiać boćwinę i przyrządzić z niej pyszny, obfity posiłek

Czuję się tak, jakby ktoś rozpalił pode mną ogień. I tak jak gotujący się makaron w moim przepisie na następnej stronie, bulgoczę z entuzjazmem. Przechodząc od komórki na narzędzia do szklarni i z powrotem, w tym miesiącu z zapałem żongluję kuwetami z nasionami. A jeśli nie sieję nasion, ani nie pikuję siewek, to przesiewam ziemię liściową, aby dodać ją do podłoża do wysiewów.

O tej porze roku takie zadania zawsze wydają się nie mieć końca, ale nie zamieniłbym tego zrywu gorączkowej aktywności na nic innego. W końcu zbyt długo działka stała bezczynnie przez zimę – teraz tylko błaga, abym znów wyszła na zewnątrz.

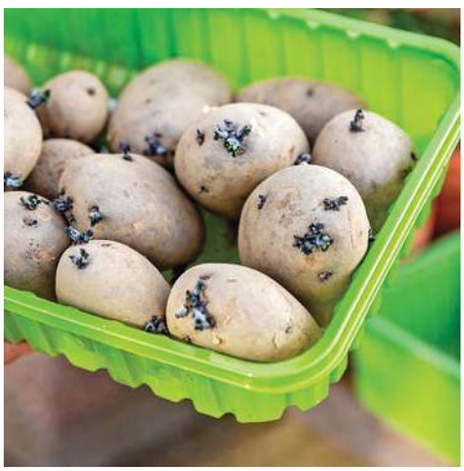

Zacznij pędzić sadzeniaki na cztery do sześciu tygodni przed ich sadzeniem

Wraz z wydłużaniem się dnia, wiosenne słońce zaczyna nagrzewać glebę, a to oznacza, że nadszedł czas, aby wprowadzić działkę w odpowiedni tryb uprawy. Po przekopaniu zielonego nawozu w zeszłym miesiącu, teraz nadszedł czas, aby wysadzić sadzonki grochu. Następnie posadzę pierwsze wczesne sadzeniaki, a ziemię wokół nich przykryję agrowłókniną, która pomoże utrzymać ciepło. Wreszcie sadzonki cebuli, które wysiałam zimą, są również gotowe do posadzenia.

Och, jak dobrze jest znów ruszyć sprężystym krokiem po długich zimowych miesiącach. Gdy stukam się kubkami herbaty z sąsiadami z działki obok, mówimy: „Niech rozpocznie się sezon wegetacyjny!"

Jak uprawiam buraki liściowe (boćwinę)

Kolorowa odmiana 'Rainbow Chard' to roślina chłodnej pogody, ale właściwie to moje ulubione warzywo przez cały rok. Na mojej działce znajdziesz ją radośnie rosnącą w letnim słońcu lub schowaną w szklarni zimą i wiosną. O tej porze roku zaledwie kilka roślin w donicach zapewni mojej rodzinie bardzo potrzebne warzywa zawierające wzmacniające składniki odżywcze.

Zanim odetnę kilka łodyg, wysieję już świeże nasiona w szklarni, aby utrzymać ciągłość plonów. Gdy nowe sadzonki staną się silniejsze w ciągu następnych sześciu tygodni, pomacham na pożegnanie ostatnim majowym przymrozkom i posadzę je w gruncie. Zawsze przestrzegam ścisłej odległości sadzenia wynoszącej co najmniej 20 cm. Zapewnia to nie tylko dobry przepływ powietrza, ale także minimalizuje ryzyko jakichkolwiek meandrujących owadów minujących, które mogłyby przemieszczać się z liścia na liść, gdy rośliny rosną zbyt blisko siebie. Przed sadzeniem upewniam się, że zasiliłam przygotowany obszar dużą ilością domowego kompostu dla dobrej, bogatej w wilgoć gleby, którą te rośliny cenią. Nie zaniedbam też moich cotygodniowych obowiązków związanych z podlewaniem i zwiększę ich częstotliwość, jeśli zapowiadana jest gorąca i sucha pogoda.

Rośliny na moje obecne zbiory w szklarni wysiałam w chłodniejsze wrześniowe dni. Na zewnątrz te młode rośliny cieszyły się jesiennym ciepłem, zanim przeniosłam je do środka, aby chronić je przed zimnem i mrozem.

WYPRÓBUJ TAKŻE

Gdybym miała uprawiać tylko jedną odmianę, byłaby to stara **'Fordhook Giant'**, z lat 20. XX wieku, która daje atrakcyjne i smaczne, szerokie, białe ogonki liściowe kontrastujące z aromatyczną ciemnozieloną blaszką. W tym roku nie mogę się również doczekać wypróbowania tradycyjnej odmiany o nazwie **'Arancia'**, która dostarcza smacznych, jaskrawych żółto-pomarańczowych ogonków i błyszczących zielonych liści.

U GÓRY Rekha sadzi swoje sadzonki buraka liściowego po ostatnich przymrozkach w maju PO PRAWEJ Burak liściowy wytwarza liście przez cały rok

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl 85aaec6924

DOBRA RADA

Przed posadzeniem buraka liściowego przekop podłoże z mieszanką słomy i domowego kompostu. Słoma pomaga zatrzymać wilgoć wokół korzeni, co jest przydatne podczas upałów.

Muszle makaronowe nadziewane boćwiną i harissą

Dymne smaki północnoafrykańskiej pasty uzupełniają w tym rozgrzewającym daniu ziemisty smak zieleniny.

4 PORCJE

- 200 g muszli makaronowych
- 200 g buraków liściowych (bez łodyg), ugotowanych na parze i pokrojonych
- 400 g sera ricotta
- 2 łyżki pasty harissa
- 2 ząbki czosnku, zmiażdżone
- 200 g sera mozzarella
- 250 ml domowego lub gotowego sosu pomidorowego do makaronu

PRZEPIS

1 Podgotuj muszle makaronowe, a następnie odcedź zanim będą al dente. Odstaw do ostygnięcia.

2 W misce wymieszaj buraki liściowe, ricottę, harissę i czosnek do dokładnego połączenia składników. Dopraw solą i pieprzem.

3 Umieść farsz w rękawie cukierniczym i napełnij muszle. Sprawdzi się również napełnianie muszli łyżeczką.

4 Rozgrzej piekarnik do 200°C. Wlej sos pomidorowy na dno naczynia żaroodpornego, a następnie ułóż na nim nadziewane muszle. Przykryj folią i piecz 20 minut.

5 Zdejmij folię, porwij ser mozzarella na kawałki i posyp nim makaron, następnie zapiekaj jeszcze 10-15 min, aż ser się roztopi i utworzy się złocista skórka.

6 Wyjmij z piekarnika. Odstaw zapieczone muszle na 10 minut, a następnie podawaj z sałatką z rukoli.

Wiosenne prace na działce

WYSIEJ

- ☐ **Nasiona marchwi** Wysiej na zewnątrz w płytkich rzędach. Jednocześnie siej na przemian w rzędy nasiona cebuli dymki. Późną wiosną, gdy ostra dymka dojrzeje, jej zapach zapobiegnie składaniu jaj przez połyśnicę marchwiankę.
- ☐ **Nasiona rzodkiewki** Kontynuuj siew nasion co dwa tygodnie bezpośrednio do gruntu w krótkie rzędy w celu utrzymania ciągłości zbiorów przez całą wiosnę.
- ☐ **Nasiona pomidorów** Zbliża się koniec sezonu siewu pomidorów. Dzięki cieplejszemu wiosennemu powietrzu nasiona wykiełkują w ciągu kilku dni, a owoce będą gotowe do zbioru późnym latem.

ZBIERZ

- ☐ **Delikatnie oderwij** po kilka liści rabarbaru z każdej rośliny. Wybierz tylko te, które odchodzą gładko i usuń przed jedzeniem trujące blaszki liściowe.
- ☐ **Ciesz się** ostatnimi liśćmi jarmużu. Gdy gleba się ogrzeje, rośliny wkrótce zaczną wytwarzać kwiaty.

ZRÓB

- ☐ **Przerzuć rozkładającą się zawartość** pojemników na kompost, aby pomóc ją napowietrzyć. Polej wodą, jeśli kompost wydaje się suchy – pomaga to podnieść wilgotność.
- ☐ **Podziel wieloletnie zioła** uprawiane w doniczkach, takie jak szczypiorek i mięta. Zapobiega to plątaniu się korzeni w doniczkach.
- ☐ **Uszczyknij wierzchołki** ozimego bobu, aby ograniczyć ryzyko ataku mszycy burakowej.
- ☐ **Zawieś pułapki na owocówkę jabłkóweczkę** na jabłoniach, aby zapobiec jej rozmnażaniu.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/JOFF LEE

eprasa.pl 85aaec6924

Sekrety udanych upraw

Ucz się razem z ***BBC Gardeners' World Magazine***

CZĘŚĆ 1

Sadzenie i wysiewanie

Opanuj 10 podstawowych umiejętności, aby tegoroczny sezon w twoim ogrodzie był jak najbardziej udany

- ✓ Praktyczne porady, bez zbędnego żargonu
- ✓ Łatwe i zrozumiałe instrukcje
- ✓ Przydatne wskazówki gwarantujące sukces

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Jak założyć rabaty

Wraz z nastaniem wiosny oraz stopniowym nagrzewaniem się gleby pojawia się możliwość dosadzenia nowych roślin na rabatach. Letnie rośliny cebulowe z doniczek, byliny, krzewy, róże oraz drzewa – wszystkie nadają się do uzupełnienia pustych miejsc. Czynność ta pozwoli szybko przywrócić rabatom dobry wygląd. Jeśli posadzisz rośliny prawidłowo, dbając o to, by były porządnie umocowane w gruncie, przyniosą ci dużo radości – niektóre z nich na całe miesiące, inne na lata.

DOBRA RADA
Po posadzeniu roślin zeskrob ziemię ze szpadla lub rydla, używając kawałka drewna – dzięki temu narzędzia będą lżejsze

Będziesz potrzebować

- **Szpadla**
- **Wideł**
- **Widełek ogrodowych**
- **Klęcznika**
- **Podłoża beztorfowego** (kupnego lub przygotowanego samodzielnie)
- **Konewki**

Usuń chwasty dokoła miejsc, w których planujesz posadzić nowe rośliny, aby móc tam przerzucić ziemię ze świeżo wykopanego dołka. Łatwiej będzie ci ją później przenieść z powrotem

KROK PO KROKU Jak przesadzić lilie z doniczki do gruntu

1 Wykop dołek nieco większy od doniczki, po czym wyjmij roślinę z pojemnika, trzymając ją do góry nogami.

2 Posadź lilie w dołku na takiej głębokości, na jakiej rosły do tej pory w donicy. Podczas zasypywania korzeni ziemią stopniowo dodawaj do niej kompost.

3 Uklep ziemię wokół rośliny, aby roślina była dobrze zakotwiczona i wszystkie jej korzenie były przykryte podłożem.

4 Podlej obficie, tak by na powierzchni ziemi wokół rośliny powstała kałuża. Podlej ponownie, kiedy ziemia stanie się sucha i pylista.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Zanim** przesadzisz roślinę, usuń chwasty, które wyrosły w doniczce.
- ✓ **Przed** posadzeniem nowych roślin sprawdź, czy na korzeniach nie ma białych larw (opuchlaka truskawkowca).
- ✓ **Za pomocą** wideł spulchnij ziemię na dnie dołka.
- ✓ **Uważaj**, aby nie podeptać roślin rosnących wokół miejsca, w którym sadzisz nowe okazy.
- × **Nie** próbuj sadzić roślin na rabatach w deszczową pogodę.
- × **Nie** wciskaj roślin do dołka; zamiast tego wykop w ziemi większy dół.

Warto zapamiętać

- **Zanim** podejmiesz decyzję, gdzie posadzić rośliny, poznaj ich wymagania uprawowe.
- **Wyściółkuj** ziemię u podstawy roślin kompostem lub korą, by zatrzymać wilgoć.
- **W pierwszym** roku po posadzeniu sprawdzaj regularnie, czy rośliny nie potrzebują nawodnienia.

Dowiedz się więcej

Obejrzyj, jak Monty Don obsadza rabaty specjalnie dobranymi roślinami, które pomogą zwabić owady zapylające do twojego ogrodu.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Jak posadzić drzewo

Drzewa dostarczają nam cienia, wrażeń zapachowych, owoców, pełnią funkcje ochronne i zachęcają dzikie stworzenia do złożenia wizyty w naszym ogrodzie. Te wysokiej jakości są znaczącą inwestycją, dlatego warto się przygotować do ich sadzenia, by móc cieszyć się z wszystkich korzyści, które przynoszą. Drzewa pojemnikowane można sadzić wiosną pod warunkiem, że w pierwszym roku będziesz je regularnie podlewać.

Będziesz potrzebować

- **Szpadla**
- **Elastycznego kosza ogrodowego**
- **Kawałka drewna**
- **Młotka lub pobijaka**
- **Drewnianego palika**
- **Opaski do palikowania drzew**
- **Konewki**
- **Podłoża beztorfowego**

DOBRA RADA
Nie kupuj sadzonek w doniczkach, które wyglądają na uschnięte. Ich korzenie są najprawdopodobniej zbyt ciasno upakowane, co utrudnia prawidłowy wzrost drzewa.

Starannie wybierz miejsce dla drzewa, ponieważ jest ono inwestycją, która zmieni okolicę na wiele lat

KROK PO KROKU Jak posadzić drzewo

1 Wykop okrągły dół o tej samej głębokości, co bryła korzeniowa, lecz dwa razy szerszy od jej średnicy.

2 Umieść drzewko w dole. Przy pomocy kawałka drewna zawieszonego nad otworem w ziemi sprawdź, czy drzewo znajduje się na tej samej głębokości, na jakiej rosło w doniczce.

3 Wbij głęboko palik tuż obok drzewa, od strony najczęstszego kierunku wiatru. Zasyp dół, po czym ugnieć ziemię.

4 Po podlaniu wyściółkuj podłoże wokół drzewa 5-centymetrową warstwą kompostu i przymocuj pień do palika za pomocą regulowanej opaski.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Kupuj** drzewa od renomowanych, doświadczonych dostawców.
- ✓ **Zanim** posadzisz drzewko poczekaj, aż gleba pod nogami będzie w miarę sucha.
- ✓ **Upewnij się**, że sadzonka została posadzona na odpowiedniej głębokości – zbyt duża lub mała głębokość sadzenia zahamuje prawidłowy rozwój drzewa.
- ✗ **Nie** wykopuj zbyt dużego dołu, ponieważ sadzonka będzie się zapadać.

Warto zapamiętać

- **Upewnij się**, że drzewo ma dokoła dużo miejsca i znajduje się w odpowiedniej odległości od linii energetycznych
- **Weź pod uwagę**, ile cienia drzewo będzie rzucało.
- **Po posadzeniu** często podlewaj korzenie drzewa, aby lepiej się przyjęło.
- **Zanim** przymocujesz palik upewnij się, że drzewo stoi prosto.

eprasa.pl 85aaec6924

Jak obsadzić letnią donicę

Pięknie obsadzone pojemniki pełne letnich kwiatów potrafią przemienić patia ze zwykłych, funkcjonalnych przestrzeni w zupełnie wyjątkowe miejsca. Naucz się, w jaki sposób obsadzać stylowe donice i stworzyć kwiatową kompozycję, a twoje patio będzie o krok od całkowitego przeobrażenia. Wiosną i wczesnym latem wybór roślin jest największy.

DOBRA RADA
Wybierz pojemnik z otworami w dnie, aby zapobiec nadmiernemu przemakaniu podłoża.

Będziesz potrzebować

- **Pojemnika** (o szerokości min. 30 cm)
- **Podłoża** (beztorfowego, uniwersalnego, na bazie ziemi)
- **Konewki**
- **Nożyczek lub sekatora**
- **Mieszanki kolorowych letnich roślin doniczkowych,**

Wypełnij ciasno donicę letnimi bylinami, aby odtworzyć atmosferę i wygląd bujnie porośniętej łąki kwietnej lub wiejskiej rabaty przed chatą

KROK PO KROKU Jak obsadzić letnią donicę

1 Wypełnij donicę (do 20 cm od górnej krawędzi) mieszanką składającą się z równych proporcji podłoża uniwersalnego oraz na bazie ziemi.

2 Umieść w niej najpierw największą roślinę, rozluźniając przy tym palcami wszelkie ciasno splątane korzenie.

3 Rozmieść na powierzchni podłoża pozostałe rośliny i kiedy będziesz zadowolony z wyglądu kompozycji, wypełnij przestrzenie pomiędzy nimi.

4 Gdy podłoże – po tym, jak dociśniesz je dłońmi dokoła roślin – wypełni donicę po brzegi, porządnie je podlej.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Wybierz** rośliny lubiące podobne warunki uprawowe (sprawdź etykiety).
- ✓ **Przed** sadzeniem odetnij więdnące kwiaty lub połamane pędy.
- ✓ **Umieść** donicę w chłodnym, zacienionym miejscu na pierwsze dwa dni, aby rośliny mogły się przyjąć bez narażenia ich na gorące warunki pogodowe.
- ✗ **Nie** zostawiaj odkrytych korzeni. Upewnij się, że wszystkie są zakryte podłożem.

Warto zapamiętać

- **Wymieszanie** dwóch rodzajów podłoża sprawi, że otrzymana mieszanka długo będzie utrzymywać wilgoć i nie będzie wymagać częstego podlewania.
- **Podlej** donicę od razu po obsadzeniu, ponieważ nowo posadzone rośliny szybko więdną.
- **Umieść** donicę w pełnym słońcu, aby jak najlepiej wyeksponować kwiatową kompozycję.

Dowiedz się więcej

Obejrzyj nasz poradnik i dowiedz się, w jaki sposób obsadzić kolorową, efektowną donicę pełną kwiatów, które będą się najładniej prezentować pod koniec lata.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

Jak obsadzić wielosezonową donicę

Rośliny doniczkowe, które żyją wiele lat będą stanowić istotną część twojego patio – zapewnią trwałą strukturę, cień oraz osłonę, obdarzą cię także kolorami, kwiatami oraz owocami. Dzięki uprawie roślin wieloletnich w pojemnikach będziesz mógł cieszyć się z posiadania odmian, których nie da się uprawiać w ziemi ogrodowej. Jeśli kamelie i różaneczniki nie czują się dobrze w twojej glebie, posadź je w doniczkach, w preferowanych przez nie warunkach, aby cieszyć się wspaniałymi efektami przez wiele lat.

DOBRA RADA
Pod koniec lata umieść pod doniczką nóżki, które umożliwią swobodny odpływ wody.

Będziesz potrzebować

- **Pojemnika**
- **Podłoża na bazie ziemi**
- **Szczepionki mikoryzowej**
- **Nawozu o długoterminowym działaniu**
- **Konewki**
- **Kamieni lub żwiru**
- **Drzewka ozdobnego, my wykorzystaliśmy judaszowiec południowy (*Cercis siliquastrum*)**

Małe drzewka, np. judaszowiec południowy (*Cercis siliquastrum*), posadzone w doniczkach dodadzą charakteru twojemu patio

KROK PO KROKU Posadź drzewko w donicy

1 Wsyp podłoże do donicy półtora raza szerszej i głębszej od dotychczasowej. Wypełnij do ¾ wysokości.

2 Oprósz korzenie szczepionką mikoryzową. Posadź tak, by część nasadowa pędu stanowiącego koronę drzewka znajdowała się tuż pod obrzeżem doniczki, po czym dosyp więcej podłoża.

3 Ugnieć podłoże, po czym rozsyp nawóz długodziałający dookoła rośliny i delikatnie wymieszaj go z wierzchnią warstwą podłoża (na głębokość 5 cm).

4 Przykryj powierzchnię kamieniami lub żwirem, aby powstrzymać rozwój chwastów i utrzymać korzenie w chłodzie, po czym porządnie podlej.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Na sadzenie** wybierz chłodny, pochmurny dzień, a nie gorący i słoneczny, aby nie narażać rośliny na stres.
- ✓ **Przed sadzeniem** wsyp podłoże do plastikowego kosza i rozdrobnij większe grudy.
- ✓ **Przesadzaj** drzewko co dwa, trzy lata, kiedy korzenie będą potrzebować więcej miejsca.
- ✗ **Nie** sadź w doniczce bez otworów odpływowych w dnie.

Warto zapamiętać

- **Sprawdź**, czy roślina jest kwasolubna (np. kamelie, azalie lub borówki amerykańskie), ponieważ te potrzebują podłoża bez wapnia (do roślin wrzosowatych)
- **Co roku**, wiosną, zastosuj nawóz długodziałający w granulkach.
- **W miarę wypełniania** donicy podłożem dociskaj je, aby mieć pewność, że wszystkie korzenie mają z nim kontakt.

eprasa.pl 85aaec6924

Jak sadzić rośliny z rozsady

Przygotowanie domowej rozsady roślin w multiplatach to wydajny sposób na uprawę dużej ilości roślin jednorocznych oraz uzyskanie wcześniejszych plonów warzyw, takich jak sałata lub jarmuż, zwłaszcza gdy chcesz mieć kontrolę nad ich ilością. Są idealnym rozwiązaniem, gdy nie masz zbyt dużo miejsca – multiplaty umożliwiają uprawę wielu roślin na małej przestrzeni. Wiosną sadzonki będą się rozrastać, dlatego zanim będzie można je posadzić w gruncie po tym, jak minie ryzyko wystąpienia przymrozków, będziesz musiał je przesadzić do multiplatów z większymi komórkami lub do mniejszych doniczek.

DOBRA RADA
Zanim przesadzisz sadzonki do doniczek, pozwól im trochę przeschnąć – ułatwi ci to pracę

Będziesz potrzebować

- **Podłoża uniwersalnego bez torfu**
- **Perlitu**
- **Ołówka lub pikownika**
- **Małych doniczek lub multiplatów**
- **Konewki**

Przesadź sadzonki do większych doniczek jak zauważysz, że korzenie zaczynają owijać się na kształt komórki – to znak, że potrzebują więcej miejsca

KROK PO KROKU Jak przesadzić rozsadę do większych doniczek

1 Wymieszaj podłoże uniwersalne bez torfu z perlitem w proporcji 2:1 i wypełnij mieszanką wielodoniczki; wyrównaj powierzchnię.

2 Ołówkiem lub pikownikiem delikatnie wyjmij od spodu sadzonkę z komórki.

3 Zrób sadzakiem głęboką dziurę na środku każdej nowej doniczki, wsadź do niej sadzonkę i przykryj korzenie.

4 Używając konewki z sitkiem podlej podłoże, tak by powstały kałuże.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Przesadzaj** sadzonki za każdym razem, gdy korzenie wypełnią całą komórkę. Wyciągaj je regularnie, aby to sprawdzić.
- ✓ **Jeśli korzenie** przerosną komórkę, przesadź sadzonkę do osobnej doniczki.
- ✓ **Oberwij** wszelkie zżółknięte liście – mogą być oznaką zbyt obfitego podlewania.
- ✓ **Pod koniec** wiosny zacznij w ciągu dnia stopniowo przyzwyczajać sadzonki do warunków zewnętrznych, aby na początku lata były gotowe na przesadzenie do gruntu.
- × **Podczas** wyciągania nie chwytaj sadzonek za liście – są zbyt delikatne i możesz je uszkodzić.
- × **Nie** wsadzaj ich na siłę do pojemników, które wydają się za małe, ponieważ szybko uschną.

Warto zapamiętać

- **Trzymaj** nowo przesadzone sadzonki w osłoniętym miejscu. Sadzonki letnich roślin jednorocznych powinny być chronione przed mrozem.
- **Ustaw** multiplaty na ławce lub parapecie w szklarni, aby chronić sadzonki przed ślimakami.
- **Co dwa dni** sprawdzaj podłoże – jeśli jest suche, podlej.

ZDJĘCIA: TIM SANDALL; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 85aaec6924

Jak siać nasiona do gruntu

Wysiew nasion bezpośrednio do ziemi to szybki sposób na to, by otrzymać wiele roślin – od kwitnących latem nagietków lekarskich i pozłotek kalifornijskich po marchwie i sałaty. Poza tym ta metoda pozwala zwolnić miejsce na parapecie i w szklarni. Sprawdź opakowania, aby zapoznać się z zalecaną porą siewu. Wysiew kwiatów do gruntu pozwala na efektowne wypełnienie rabat kolorami w czasie, gdy krzewy i byliny dopiero rozkwitają. Jeśli masz przepuszczalną glebę, wiele rosnących w niej gatunków jednorocznych wykiełkuje w następnym roku, pod warunkiem, że jesienią po przekwitnięciu pozwolisz im wydać nasiona.

Będziesz potrzebować

- **Grabi**
- **Sznurka**
- **Palików**
- **Wideł**
- **Podłoża uniwersalnego bez torfu**
- **Konewki**
- **Dużych etykietek do oznaczania roślina**

DOBRA RADA
Wstrzymaj się z wyrywaniem chwastów dokoła siewek do czasu, aż te drugie osiągną 8 cm wysokości – zmniejszy to ryzyko uszkodzenia roślin

Postaraj się równomiernie rozsypać nasiona na całej powierzchni podłoża. Jeśli jednak gdzieniegdzie wysiejesz je za gęsto, będziesz mógł później rozdzielić siewki (stosując przerywanie)

KROK PO KROKU Jak wysiewać nasiona wprost do gruntu w ogrodzie

1 Użyj napiętego sznurka jako przewodnika do wyznaczenia rzędu pod siew, po czym przy pomocy grabi trzymanych pod kątem zrób w tym miejscu płytki rowek.

2 Wysiej nasiona ostrożnie i równomiernie wzdłuż rzędu, tak by spadły na dno rowka.

3 Przykryj nasiona cienką warstwą ziemi, usuwając większe grudki.

4 Podlej konewką z drobnym sitkiem, aby nie wypłukać nasion.

Co robić, a czego unikać

✓ **Jeśli** twoja gleba jest słabo przepuszczalna, rozsyp na dnie rowka warstwę podłoża uniwersalnego bez torfu.

✓ **Zachowaj** wystarczającą odległość pomiędzy rzędami, aby rośliny mogły prawidłowo się rozrosnąć bez wkraczania na miejsce zarezerwowane dla innych roślin.

✓ **Drobne** nasiona wymieszaj z piaskiem i dodatkowo rozsyp go również w miejscu ich wysiewu, aby mieć pewność, że równomiernie je wysiejesz.

✗ **Nie** czuj się zmuszony do wysiania wszystkich nasion z opakowania. Użyj tyle, na ile masz miejsce, a resztę trzymaj w zapasie na wszelki wypadek.

✗ **Nie** wysiewaj nasion do przesuszonej gleby – w razie potrzeby najpierw podlej rowki.

Warto zapamiętać

- **Przy pomocy** wideł usuń chwasty i przekop wierzchnią warstwę ziemi w miejscu, w którym chcesz wysiać nasiona.
- **Grabiami** rozdrobnij większe grudki ziemi i usuń kamienie oraz szczątki roślinne.
- **Oznacz** teren dużymi etykietami, umieszczając je na końcu każdego rzędu.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl 85aaec6924

Jak siać nasiona do kuwet

Wysiew nasion do kuwet umożliwia otrzymanie ogromnej ilość nowych roślin na małej przestrzeni. Sam proces siania jest bardzo szybki i służy roślinom, których nasiona są bardzo małe, np. orlikom lub pierwiosnkom. Letnie kwiaty, które nie tolerują mrozów, np. tytoń, aksamitki i kosmosy, również najlepiej wysiewać do kuwet wiosną.

DOBRA RADA
Kiedy nasiona zaczną kiełkować, zdejmij pokrywy z kuwet, aby zapewnić im dostęp do jak największej ilości światła.

Będziesz potrzebować

- **Kuwet (z otworami odpływowymi)**
- **Ziemi do wysiewów bez torfu**
- **Wermikulitu**
- **Konewki (z bardzo drobnym sitkiem)**
- **Etykietek do oznaczania roślina**

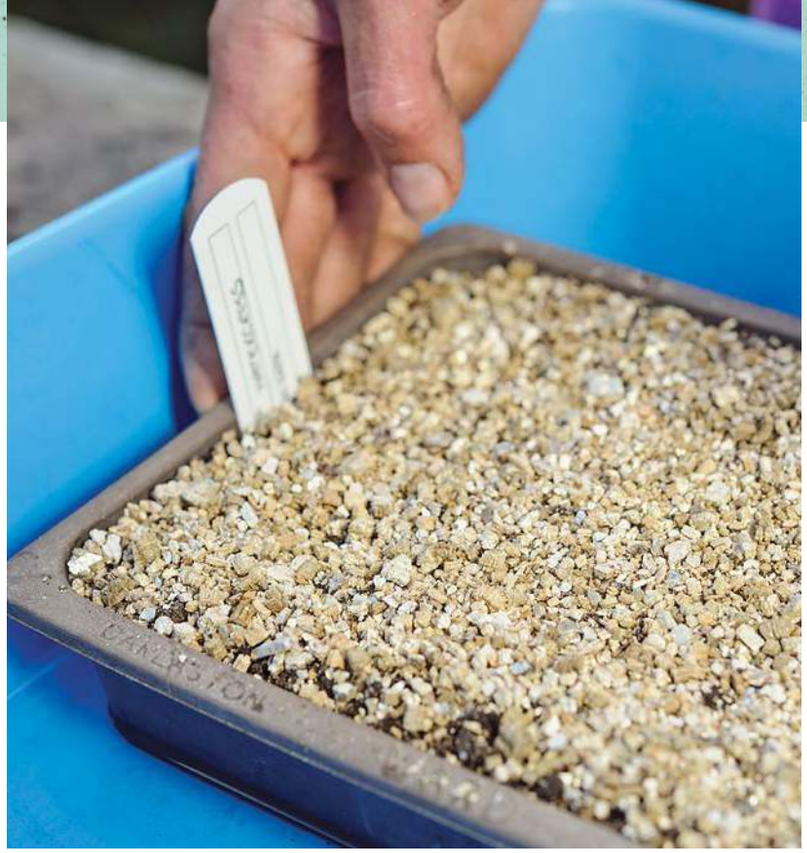

Zapisz nazwę rośliny na etykiecie i umieść ją w kuwecie. Zanotuj też datę, aby wiedzieć, kiedy spodziewać się efektów, gdy później wysiejesz tę samą roślinę

KROK PO KROKU Jak siać nasiona do kuwet

1 Napełnij kuwetę podłożem beztorfowym, po czym lekko ugnieć, by jego powierzchnia znajdowała się 3 cm poniżej krawędzi kuwety.

2 Rozsyp nasiona po powierzchni podłoża, starając się zrobić to równomiernie.

3 Przykryj nasiona cienką warstwą wermikulitu. Podlej konewką z bardzo drobnym sitkiem.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Jeśli** nie masz wermikulitu do przykrycia nasion, użyj przesianego podłoża beztorfowego.
- ✓ **Umyj** kuwety zanim wysiejesz nasiona.
- ✓ **Jeśli** nasiona potrzebują ciepła, przykryj kuwety plastikowymi przezroczystymi pokrywami lub umieść je w mnożarkach do roślin.
- ✗ **Nie** rezygnuj, jeśli w niektórych kuwetach nie zauważysz oznak życia – czasami kiełkowanie występuje później niż w czasie wymienionym na opakowaniu.
- ✗ **Nie** licz na wysoki współczynnik kiełkowania, jeśli nasiona są stare (były przechowywane zbyt długo).

Warto zapamiętać

- **Zanim zdecydujesz**, w jakim miejscu trzymać kuwety, sprawdź informację na temat zalecanej temperatury kiełkowania nasion (będzie na opakowaniu).
- **Unikaj** wysiewania do kuwet zbitek nasion.

Dowiedz się więcej

Obejrzyj film z instrukcjami krok po kroku jak wysiewać drobne nasiona do kuwet, tak by otrzymać jak najlepsze rezultaty i mieć pewność, że większość z nich wykiełkuje.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 85aaec6924

Jak siać do mulitplatów

Wysiewanie do multiplatów (pojemników złożonych z małych komórek) jest idealnym rozwiązaniem w przypadku roślin, które nie lubią być przesadzane, np. buraków – ich korzenie mogą ulec uszkodzeniu, jeśli młode siewki rosnące we wspólnej kuwecie trzeba rozdzielić. Ta metoda pozwala młodym roślinom prawidłowo się rozwinąć, bez potrzeby naruszania ich korzeni. Później całą zawartość doniczki można przesadzić w docelowe miejsce lub do większego pojemnika, tak jak w przypadku przesadzania rozsady.

DOBRA RADA
Po napełnieniu komórek multiplatu podłożem spróbuj obsiać nasionami sałaty jedynie połowę, a pozostałą część dwa tygodnie później, aby mieć ciągłość plonów.

Będziesz potrzebować

- **Małych doniczek lub multiplatów**
- **Ziemi do wysiewów bez torfu**
- **Etykietek do oznaczania roślina**

Uprawiane w multiplatach warzywa liściaste, np. pak choi, nie są trudne w utrzymaniu i łatwo się je przesadza

KROK PO KROKU
Jak siać do małych pojemników

1 Napełnij małe doniczki lub multiplaty podłożem, co jakiś czas dociskając ziemię palcami.

2 Wybierz nasiona, które chcesz wysiać. Ta metoda najlepiej się sprawdza w przypadku roślin, które nie lubią być naruszane.

3 Rozsyp nasiona na powierzchni, przykryj warstwą przesianego podłoża, po czym zanurz pojemniki w letniej wodzie, aż podłoże nasiąknie.

4 Umieść w podłożu etykietkę z nazwą rośliny i datą, po czym umieść pojemniki w mnożarce lub na parapecie.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Wykorzystaj** tę metodą do wysiewu większych nasion.
- ✗ **Nie** stosuj tej metody przy wysiewie drobnych nasion.
- ✓ **Pozostaw** rośliny w pojemnikach do czasu, aż bryły korzeniowe zaczną przybierać kształt komórek. Wtedy będą gotowe do przesadzenia do gruntu lub do większych doniczek, w zależności od tego, czy na tym etapie będą w stanie przetrwać na zewnątrz zanim minie ryzyko pojawienia się przymrozków.

Warto zapamiętać

- **Podczas** wysiewu dużych nasion, np. kukurydzy, grochu lub bobu, użyj ołówka lub pikownika do zrobienia dziury w podłożu, a potem dodaj więcej podłoża, aby przykryć nasiona.
- **Siej** oszczędnie: wystarczy po dwa, trzy nasiona na doniczkę/komórkę. Usuń słabsze siewki, pozostawiając najsilniejszą, żeby rosła już samodzielnie.

eprasa.pl 85aaec6924

Jak postępować z siewkami

Jeśli wiosną przesadzisz siewki z ich oryginalnych doniczek i kuwet do nowych multiplatów lub większych doniczek, te cieniutkie i delikatne rośliny szybko przemienią się w silne okazy. Kiedy siewki wykształcą pierwszą parę liści właściwych (nie liścieni, które pojawiają się wcześniej, gdy nasiono wykiełkuje), można je wyjąć z podłoża i przesadzić. Nie czekaj, aż siewki za bardzo się wyciągną, w przeciwnym razie będziesz musiał obchodzić się z nimi niezwykle delikatnie.

DOBRA RADA
Aby podlać siewki od dołu, użyj butelki po wodzie mineralnej z korkiem z dziubkiem – dzięki temu się nie przewrócą.

Będziesz potrzebować

- **Sita ogrodniczego**
- **Ziemi do wysiewów bez torfu**
- **Multiplatu**
- **Pikownika** (lub użyj długopisu lub ołówka)

Siewki są gotowe do przesadzenia do nowych doniczek, gdy pojawi się pierwsza para liści właściwych (widać, jak wyrastają spomiędzy długich liścieni)

KROK PO KROKU Jak przesadzić siewki do multiplatów

1 Przesiej podłoże bezpośrednio do multiplatu – niech wypełni cały pojemnik, trochę powyżej krawędzi.

2 Z pomocą kawałka drewna wyrównaj podłoże, po czym użyj pikownika do zrobienia otworu w każdej komórce.

3 Wyjmij siewki z multiplatów razem z ziemią, popychając je lekko od spodu.

4 Trzymając każdą siewkę za liścienie włóż ją do dołka i zakryj łodygę podłożem.

Co robić, a czego unikać

✓ **Podczas** przesadzania siewek zakop część łodygi, aby rośliny nie były zbyt wyciągnięte.
✓ **Codziennie** obracaj multiplaty, aby zachęcić siewki do wzrostu w górę, a nie w boki, w stronę światła.
× **Nie** wpychaj siewek siłą do komórek. Zamiast tego zrób w podłożu większy otwór lub przesadź je do głębszych, pojedynczych doniczek.
× **Nie** czuj się zmuszony do przesadzenia wszystkich siewek w tym samym czasie, jeśli niektóre nie są tak wysokie, jak pozostałe.

Warto zapamiętać

- **Jeśli** nie masz miejsca, aby przesadzić wszystkie siewki, wybierz tę, która wygląda na największą i najsilniejszą.
- **Posadź** siewki od razu po wyjęciu ich z dotychczasowych multiplatów – jeśli za długo pozostaną „bezdomne", szybko zwiędną.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Jak chronić rośliny przed zimnem

Rośliny, które dotychczas rosły jedynie w warunkach domowych oraz te, które nie są mrozoodporne (giną na skutek mrozu) potrzebują ochrony przed zimnem. Mróz może całkowicie zniszczyć rośliny rabatowe oraz warzywa, lecz dzięki kilku prostym metodom da się je zabezpieczyć, dzięki czemu po tym, gdy minie ryzyko wystąpienia przymrozków, będą mogły dalej prawidłowo się rozwijać. Opanowanie technik ochrony roślin przed zimnem wymaga czasu i doświadczenia. Zamiast nieustannie śledzić prognozę pogody, podejmij odpowiednio wcześniej kroki zapobiegawcze.

DOBRA RADA
Umieść rośliny rosnące w małych doniczkach w kuwetach, aby ułatwić sobie ich przenoszenie

Będziesz potrzebować

- **Agrowłókniny**
- **Kuwet** (do przenoszenia roślin)
- **Inspektu**
- **Kołków** (do przymocowania agrowłókniny do podłoża)
- **Obciążników** (aby utrzymać warstwy agrowłókniny w jednym miejscu)

Młode, delikatne liście pojawiające się na roślinach rosnących w osłoniętych warunkach są w szczególności narażone na uszkodzenie przez zimne wiatry oraz mrozy, dlatego potrzebują one ochrony

2 SPOSOBY NA ochronę wrażliwych roślin przed wiosennymi przymrozkami

JEŻELI nie masz inspektu, do ochrony roślin użyj agrowłókniny.

JEŚLI zapowiadany jest mróz, przenieś wrażliwe rośliny do inspektu, zanim zapadnie noc.

Co robić, a czego unikać

- ✓ **Rośliny**, które do tej pory rosły w pomieszczeniu, należy stopniowo przyzwyczajać do warunków zewnętrznych (tzw. hartowanie), ale dopóki nie minie ryzyko wystąpienia przymrozków, wnoś je na noc do środka.
- ✓ **Zamknij** inspekty, jeśli synoptycy przewidują przymrozki.
- ✓ **Użyj** agrowłókniny do okrycia drzewek owocowych, których kwiaty są wrażliwe na mróz.
- ✓ **Wrażliwe** rośliny rosnące w doniczkach trzeba schować przed zimnem na noc w pomieszczeniu. Jeśli nie masz miejsca, okryj je agrowłókniną i przenieś w zacisznym kąt.
- ✗ **Nie** pozostawiaj agrowłókniny na roślinach, gdy miną przymrozki.
- ✗ **Jeżeli** wiosną kupisz rośliny, które w centrum ogrodniczym stały w osłoniętym pomieszczeniu, w warunkach przypominających te panujące na zewnątrz, nie sadź ich od razu do gruntu, lecz przez tydzień wnoś je na noc do środka.

Warto zapamiętać

- Kiedy prognoza przewiduje mróz, wnieś wszystkie wrażliwe rośliny (pomidory, papryczki chili, rośliny rabatowe) do środka, jeśli masz miejsce, albo trzymaj je w inspekcie i dodatkowo przykrywaj je agrowłókniną.
- Sprawdzaj regularnie prognozę pogody – gdy synoptycy przewidują przymrozki, zacznij okrywać rośliny.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; PAUL DEBOIS; SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Angielskie żywopłoty

Angielskie żywopłoty natychmiast przywodzą na myśl cierniste rzędy roślin jak wstęgi przecinające pola i pastwiska Wysp Brytyjskich. **Kasia Bellingham** wyjaśnia, jak trafiły stamtąd do ogrodów i jakie korzyści przynoszą zarówno ogrodnikom, jak i dzikiej przyrodzie.

Na malowniczo pofalowanych polach w górzystym krajobrazie często pasą się owce lub tradycyjne długorogie bydło, a w gęstwinie żywopłotów aż kłębi się od ptaków i owadów. Tak – to jest właśnie typowy angielski widok. Nic innego nie miało tak dużego wpływu na wygląd wiejskich terenów tego kraju jak sadzone od setek, a nawet tysięcy lat śródpolne żywopłoty. Z biegiem czasu Anglicy wprowadzili też żywopłoty do swoich ogrodów i często sadzą je zamiast płotów wyznaczających granice działek oraz dróg. Coraz częściej mówi się też o ich roli w ochronie dzikiej przyrody i docenia wpływ na tworzenie dobrego dla ogrodu mikroklimatu.

Tradycja sadzenia żywopłotów

Dwa tysiące lat temu Rzymianie jako pierwsi zaczęli stosować żywopłoty w celu grodzenia swoich pól i posesji w Anglii. Wykopaliska ujawniają liczne rzymskie żywopłoty z głogu – gatunku, który stosowany jest również dzisiaj. We wczesnym średniowieczu Anglosasi znani z wypasu bydła kontynuowali sadzenie żywopłotów, aby otaczać swoje pastwiska i zaznaczać zasięg pól uprawnych. Fascynujące jest to, że wiele z tych anglosaskich żywopłotów stanowiących granice posiadłości istnieje do dzisiaj!

Ale chociaż wydawałoby się, że te wczesne żywopłoty były stosowane dosyć szeroko już tak dawno temu jako zagrody polowe lub do wyznaczania granic posiadłości ziemskich, to w Anglii tak naprawdę można mówić o systematycznym sadzeniu żywopłotów dopiero od XIII wieku, czyli od czasu rozpoczęcia się tzw. procesu grodzeń. Proces ten w Anglii, Szkocji i Irlandii trwał setki lat i polegał na odbieraniu biednym chłopom oraz dzierżawcom ziem, które zamieniano na pastwiska dla owiec (hodowanych dla wełny) lub plantacje lnu, które opłacały się arystokracji o wiele bardziej niż uprawa zbóż i warzyw. Dodatkowo w tym czasie nastąpił gwałtowny wzrost liczby ludności, przez co wzrosło też zapotrzebowanie na żywność. Pozostałości lasów wycinano więc pod pola uprawne i pastwiska, a nowe pola musiały być wyraźnie oznaczone granicami z żywopłotów. Jednak bezsprzecznie największy wpływ na tak szerokie zastosowanie w Anglii żywopłotów polnych miały grodzenia, a zjawisko to największe rozmiary osiągnęło z końcem XVIII i w XIX w. podczas pierwszej rewolucji przemysłowej.

Głogowe fundamenty

Zapotrzebowanie na żywopłoty w okresie grodzeń było tak ogromne, że powstał zupełnie nowy przemysł dostarczający sadzonki głogu jednoszyjkowego (*Crataegus monogyna*) do tworzenia nowych żywopłotów. Przemysł ten był zasilany często przez chłopów oraz robotników wiejskich, którzy stracili wskutek grodzeń środki do życia, zostali zmuszeni szukać innej pracy i często przenosić się do nowych przemysłowych ośrodków miejskich.

ZDJĘCIA: KATARZYNA BELLINGHAM, SCIS65, REBELL / DEPOSITPHOTOS

eprasa.pl 85aaec6924

Kiedy patrzę na te piękne angielskie krajobrazy z naturalnym, polnym żywopłotem w roli głównej, czasami żal ściska moje serce, kiedy zdaję sobie sprawę z jakimi trudnościami i nędzą musiała kiedyś borykać się większość wiejskiej ludności Anglii. Warto pamiętać, że żywopłoty stosowane były jako granice pól w nizinnych regionach Anglii, a na wyżynach, takich jak Yorkshire Dales czy w górach Szkocji i Irlandii powszechnie stosowano suche murki, które do dziś zwane są przez lokalną populację "murkami nędzy".

Typowe angielskie żywopłoty polne sadzone były zawsze bardzo gęsto (sadzonka przy sadzonce) z jednego tylko gatunku – wspomnianego wcześniej głogu jednoszyjkowego. Głóg z natury jest niewielkim, mocno rozgałęziającym się, ciernistym drzewem. Po zaledwie kilku latach wzrostu niewielkie sadzonki, które tradycyjnie sadzone są z odkrytym korzeniem w okresie od października do kwietnia są umiejętnie "kładzione" – ich pędy na wysokości około 10-20 cm nad ziemią są nacinane pod kątem 45 stopni za pomocą ostrego narzędzia przypominającego maczetę i pokładane oraz zaplatane pomiędzy sąsiadującymi pędami. Po takim zagęszczeniu głóg staje się zieloną ścianą niemożliwą do przejścia zarówno dla człowieka, jak i dla zająca czy małego psa. Po osiągnięciu około 1,7 m wysokości żywopłoty raz w roku przycinane są za pomocą dużych nożyc montowanych na traktorze. Ciernie głogu sprawiają, że żadne zwierzę go nie pokona – ale za to kwiaty i owoce są cennym pokarmem dla ptaków, a płazy znajdują pod głogami schronienie. W maju, gdy żywopłoty z głogu zaczynają kwitnąć, krajobrazy angielskie zamieniają się w prawdziwie bajeczne, prawie śnieżne pejzaże.

Niskie żywopłoty, czyli obwódki z bukszpanu, to klasyka w angielskich ogrodach. Aby je utrzymać w pięknej formie ogrodnicy przycinają bukszpan zawsze w połowie czerwca i często, dla wzmocnienia, opryskują wyciągiem z alg

"Coraz częściej mówi się o roli żywopłotów w ochronie dzikiej przyrody i docenia ich wpływ na tworzenie dobrego dla ogrodu mikroklimatu"

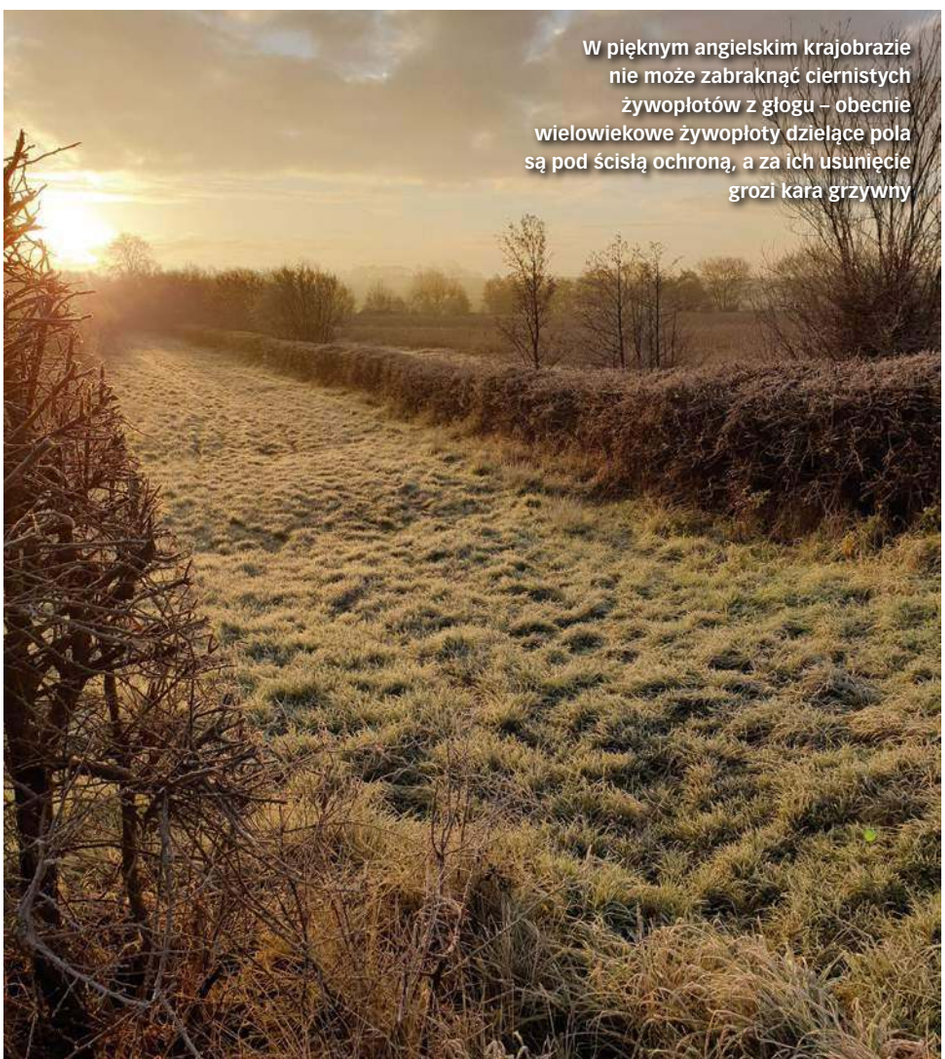

W pięknym angielskim krajobrazie nie może zabraknąć ciernistych żywopłotów z głogu – obecnie wielowiekowe żywopłoty dzielące pola są pod ścisłą ochroną, a za ich usunięcie grozi kara grzywny

Każdy, kto widział takie typowe angielskie żywopłoty polne na własne oczy wie, że jednak najczęściej składają się one z wielu gatunków. Tak, to prawda, ale oryginalnie przez setki lat zawsze sadzone były same głogi. Ciekawostką jest to, że gatunek ten stwarza doskonałe środowisko dla rozwoju innych roślin, np. róży dzikiej, kaliny koralowej, bzu czarnego, śliwy tarniny, klonu polnego, ostrokrzewu, wiciokrzewu czy nawet dzikich jabłoni i dębów. Te gatunki tradycyjnie same wsiewały się pomiędzy sadzonki głogu. Mówi się, że aby oszacować wiek starych żywopłotów polnych można policzyć obecność istniejących wśród głogu innych roślin – podobno na 100 lat dosiewa się jeden gatunek! W dzisiejszych czasach bardzo często jednak, aby osiągnąć jak najszybciej ten wielowiekowy efekt przy sadzeniu żywopłotów z głogu od razu sadzi się wraz z nim inne dzikie gatunki drzew i krzewów.

Z pola do ogrodu

Żywopłoty od tysięcy lat wypełniały pejzaże otaczające angielskie posiadłości. Już w dawnych czasach stały się jednym z najbardziej rozpoznawalnych symboli kojarzących się

Kasia poleca: 5 gatunków na liściasty żywopłot

❶ **Grab pospolity** (*Carpinus betulus*) sadzony gęsto i po posadzeniu nisko przycięty w celu zagęszczenia się dolnych gałęzi, jest podstawą jeśli chodzi o żywopłoty: elegancki, łatwy w utrzymaniu, odporny na choroby i warunki pogodowe. Tworzy piękną zieloną ścianę. Jest ozdobny również jesienią i zimą.

❷ **Głóg jednoszyjkowy** (*Crataegus monogyna*) ze względu na pokrywające jego gałęzie ciernie, staram się sadzić go dalej od chodnika – najlepiej w tylnej, bardziej dzikiej części działki. Jest przepiękny gdy kwitnie wiosną oraz owocuje jesienią. Pożyteczny dla owadów oraz ptaków. Podobnie jak w przypadku grabu, najlepiej rośnie sadzony z gołym korzeniem.

❸ **Róża pomarszczona** (*Rosa rugosa*) może wydawać się skromną rośliną na żywopłot, ale w szkółkach mamy do wyboru tak wiele odmian z przepięknymi kwiatami, że warto spróbować. Polecam mieszać kolory, aby uzyskać naturalny, pełen zapachu żywopłot wysokości około 1,2 m. Aby rośliny zbytnio się nie rozrastały, wystarczy je silnie ciąć na przełomie zimy i wiosny.

❹ **Lawenda pośrednia** (*Lavandula* x *intermedia*) 'Grosso' lub 'Edelweiss' tak jak i róża pomarszczona stworzy swobodny, naturalny żywopłot o wysokości około 1 m w okresie kwitnienia. Obie odmiany (pięknie wyglądają zmieszane) są uwielbiane przez owady oraz motyle i pięknie pachną. Świetnie prezentują się wzdłuż płotków, pod ścianami budynków i wzdłuż ścieżek. Wymagają cięcia pod koniec lata, wtedy zachowają ładny wygląd zimą.

❺ **Ożanka lśniąca** (*Teucrium lucidrys*) to roślina, która coraz częściej jest stosowana w ogrodach ziołowych oraz parterach kwiatowych zamiast bukszpanu. Jest to niewysoka, wiecznie zielona bylina o fioletowych lub różowych kwiatach. Swoim zapachem wabi owady i motyle, dobrze znosi cięcie. Podobnie do róży i lawendy lubi słoneczne, ciepłe stanowiska i przepuszczalną glebę.

z tradycyjnym krajobrazem Wysp Brytyjskich. Nic więc dziwnego, że gdy tylko ograniczone małą powierzchnią typowe średniowieczne ogrody zamkowe zostały w okresie panowania Tudorów (renesans) zamienione na obszerne ogrody pełne kolorowych, pachnących kwiatów i owocujących drzew oraz krzewów, to natychmiast pojawiły się w nich żywopłoty. Przyjmowały one przeróżne formy i obsadzane były różnorodnymi gatunkami zimozielonych lub zrzucających liście na zimę krzewinek, krzewów oraz drzew. Zaczynając od niskich bukszpanowych obwódek stosowanych przy tworzeniu parterów kwiatowych i tzw. parterów węzłowych oraz ziołowych (tu wykorzystywano santolinę, ożankę, lawendę), przez średniej wielkości zielone ściany tworzone tradycyjnie z cisu, grabu lub ostrokrzewu, po wysokie szpalery z buków. Niesamowicie popularne stały się też labirynty oraz formy strzyżone czyli topiary – najczęściej tworzono je z cisa lub grabu, czasami wybierano odmiany cisa o złotych igłach.

Żywopłot w ogrodach angielskich znalazł bardzo szerokie zastosowanie i jest do dziś nieoderwalnym elementem przestrzennym właściwie wszystkich stylów poza słynnym Angielskim Parkiem, w którym formalność żywopłotu z zasady nie może

Kwitnący w maju w moim ogrodzie w Zgorzałem żywopłot z głogu jednoszyjkowego nie tylko ożywia wygląd podjazdu, ale także jest stołówką dla wielu pożytecznych owadów

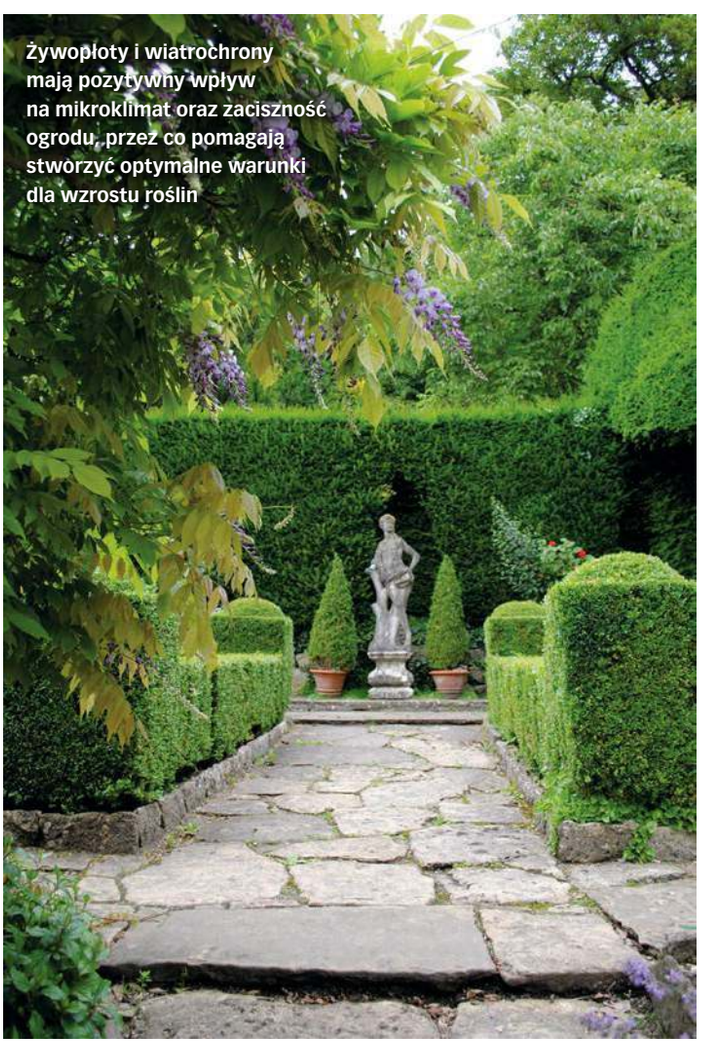

Żywopłoty i wiatrochrony mają pozytywny wpływ na mikroklimat oraz zaciszność ogrodu, przez co pomagają stworzyć optymalne warunki dla wzrostu roślin

eprasa.pl 85aaec6924

mieć miejsca. Ale projektanci od wieków uwielbiają dzielić za pomocą żywopłotu przestrzeń na mniejsze kawałki, co sprawia, że każda kolejna "komnata ogrodowa" jawi się odwiedzającemu jako całkowita niespodzianka. Za wysokim żywopłotem można ukryć wszystko i stworzyć prawdziwy tajemniczy ogród, ale – jak opowiadają angielscy ogrodnicy – optymalna wysokość cięcia żywopłotu, to wysokość na poziomie oczu, aby można było tylko rzucić okiem na to, co dzieje się w kolejnej komnacie – tylko bez szczegółów, które mają zaskoczyć za chwilę. Prawda jest taka, że cięcie żywopłotu na większych wysokościach jest o wiele trudniejsze, ponieważ wymaga już wtedy zastosowania drabin lub rusztowań. Jak mówi David Kesteven, główny ogrodnik z Renishaw Hall & Gardens, "wszystko powyżej linii wzroku, to już jest robota" – w tym ogrodzie przycięcie ogromnych żywopłotów i piramid z cisa zajmuje czterem ogrodnikom aż sześć tygodni.

Pomimo tego, że żywopłoty można sadzić właściwie ze wszystkich gatunków, to Anglicy szybko zorientowali się, że tylko niektóre z nich naprawdę zdają egzamin. Wybierają więc pomiędzy takimi roślinami jak cis, grab, buk, ostrokrzew czy laurowiśnia można dopasować styl żywopłotu do jego funkcji w ogrodzie. Wybór tych właśnie gatunków spowodowany jest ich świetną zdolnością do rozkrzewiania się od samego dołu rośliny, optymalną szybkością wzrostu, długowiecznością, niskim zapotrzebowaniem na pielęgnację, wysoką tolerancją na choroby, szkodniki oraz pogodę i oczywiście ładnym wyglądem. W ogrodach prowadzonych ręką doświadczonych ogrodników nie zobaczymy żywopłotów z ligustru, tui, czy drzew iglastych jak świerki czy daglezje.

Elżbietański parter węzłowy przy Haddon Hall – chorujący bukszpan zamieniono tu na ożankę, która latem pięknie kwitnie i pachnie

Tradycyjnie pielęgnacja angielskich żywopłotów polega na przycinaniu ich tylko raz w sezonie – najczęściej pod koniec sierpnia lub we wrześniu. Zarówno cis, grab czy buk każdego roku przyrastają od maja do sierpnia, dlatego przycięcie ich we wspomnianym terminie gwarantuje ładny, równy wygląd aż przez około 8 miesięcy w roku. Zimą takie żywopłoty są wspaniałą ozdobą ogrodu i świetnym schronieniem dla ptaków oraz małych zwierząt. Żywopłoty z bukszpanu przycina się tradycyjnie w czerwcu (mniej więcej w czasie słynnej gonitwy Derby), aby uniknąć niebezpieczeństwa przemarznięcia nowych przyrostów.

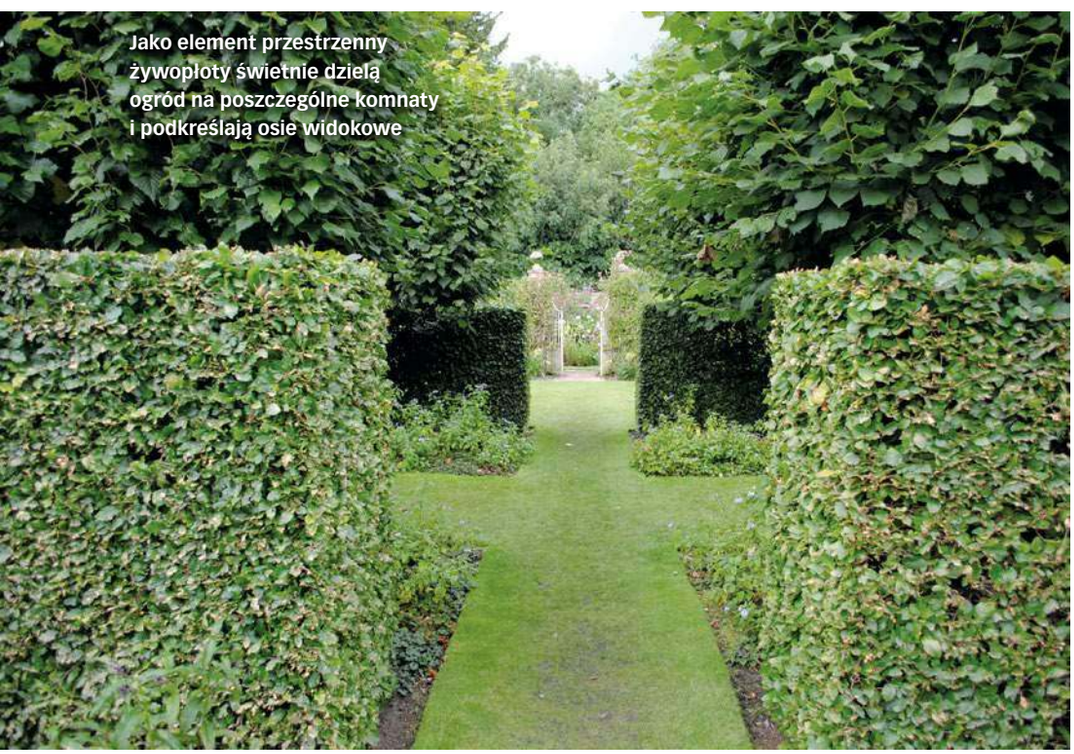

Jako element przestrzenny żywopłoty świetnie dzielą ogród na poszczególne komnaty i podkreślają osie widokowe

Korzyści z żywopłotu

Warto uczyć się od Anglików jeśli chodzi o tak szerokie zastosowanie żywopłotów w terenach zieleni. Jeśli tylko dysponujemy miejscem, to warto je wkomponować do każdego ogrodu. Poza funkcją ozdobną – urozmaicają przestrzeń i zapewniają tło dla roślin kwitnących latem oraz atrakcyjną strukturę zimą – są naprawdę pożyteczne z kilku innych ważnych względów:

- ✓ Żywopłoty pełnią funkcję wiatrochronu czyli osłaniają rośliny przed mroźnymi (często wyniszczającymi dla roślinności) wiatrami zimą oraz wczesną wiosną i wysuszającymi zachodnimi wiatrami latem oraz jesienią. Strategicznie posadzone chronią wiosną oraz jesienią ogrody przed przymrozkami, a ich liście pomagają utrzymać odpowiednią wilgotność w powietrzu – dzięki temu wpływają na tworzenie się w ogrodach optymalnego dla wzrostu roślin mikroklimatu.
- ✓ Gęste żywopłoty to raj dla ptaków. Szczególnie zimą mogą znaleźć w nich schronienie przed drapieżnikami i mroźną pogodą. Gatunki owocujące dodatkowo zapewniają im pożywienie jesienią oraz zimą, a w okresie kwitnienia zapewniają pyłek oraz nektar owadom. W dolnej gęstwinie żywopłotów schronienie znajdują także małe pożyteczne zwierzęta ogrodowe, takie jak jeże czy ropuchy.
- ✓ Niewiele osób zdaje sobie sprawę z tego, że włączenie żywopłotów do przestrzeni ogrodu wzbogaca bioróżnorodność nie tylko nad powierzchnią ziemi, ale również w strefie korzeni wewnątrz gleby. Sąsiedztwo korzeni drzew i krzewów z roślinami zielnymi (bylinami oraz jednorocznymi) dobrze wpływa na życie mikroorganizmów oraz grzybnie mikoryzowe, a zdrowa gleba pomaga naszym ogrodom rosnąć pięknie i w zgodzie z naturą.

eprasa.pl 85aaec6924

MISTRZOWSKI KURS WIOSENNEGO CIĘCIA

Teraz jest idealny czas, aby przygotować ogród na rozpoczynający się rok. Postępuj zgodnie z poradami **Frances Tophill** i głównego ogrodnika **Toma Browna** dotyczącymi przycinania, aby twój ogród wypełnił się kwiatami.

Książki o przycinaniu i niektóre strony internetowe mogą być niezwykle onieśmielające, pełne żargonu i skomplikowanych diagramów, a to może zniechęcać nawet przed wyjęciem sekatora z szopy. Jednak nie ma się co bać, bo przycinanie jest o wiele prostsze niż myślisz, a przestrzegając kilku prostych zasad możesz uzyskać znacznie zdrowsze krzewy. Gdy soki zaczynają płynąć w pędach, rośliny niewiarygodnie szybko reagują na przycinanie, leczą rany i odrastają.

Wiosenne cięcie sprzyja bujnemu wzrostowi i jest odpowiednie dla roślin uprawianych dla barwnych pędów, liści lub tych, które kwitną zimą bądź późnym latem. Wiosenne cięcie jest zwykle bardziej radykalne, ponieważ rośliny mają cały sezon wegetacyjny na regenerację przed końcem roku. Odłożenie tej pracy do marca pozwoli przeczekać najgorszą pogodę, która może uszkodzić delikatne młode pędy, wyrastające tuż po cięciu. Tutaj również należy wziąć pod uwagę klimat: im cieplejszy i bardziej osłonięty ogród, tym wcześniej można wyciągnąć sekator; jeśli zaś mieszkasz w mroźniejszym rejonie, najlepiej poczekać z cięciem jeszcze kilka tygodni.

Wiosenne cięcie można podzielić na dwie kategorie: cięcie krzewów liściastych, które zrzucają liście na zimę, w tym krzewów kwitnących zimą; oraz cięcie delikatniejszych, zimozielonych krzewów, które należy ciąć późną wiosną, ponieważ wciąż rosną (chociaż powoli) i których młode pędy są bardziej wrażliwe na silny mróz.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, WEST DEAN GARDENS, WEST SUSSEX; JASON INGRAM

Tom i Frances przycinają forsycję w pełni wiosny po kwitnieniu, aby pobudzić wzrost nowych pędów i utrzymać ładny kształt rośliny

Wczesna wiosna

Wczesna wiosna to jedna z najbardziej ekscytujących pór roku. Niemal widać, jak ogród budzi się do życia. Od początku marca do połowy kwietnia należy przyciąć krzewy dla barwnych pędów oraz krzewy kwitnące późnym latem i zimą. Można też wykonać silne cięcie odmładzające, w tym cięcie na odrośla. Można też przyciąć niektóre trawy, aby zrobić miejsce dla nowych przyrostów.

ZWRÓĆ UWAGĘ NA
Problemy roślin
Dzięki wiosennemu przycinaniu możesz ograniczyć liczebność mszyc

Krzewy kwitnące późnym latem

Krzewy kwitnące późnym latem zakwitną na pędach, które wyrosły w tym samym roku. Możemy je teraz ciąć bez poświęcania kwiatów. Do tej kategorii należą fuksja, hortensja (patrz po prawej), barbula, lespedeza i budleja (powyżej). Mocne cięcie pobudza intensywny wzrost i skutkuje dużymi kwiatami, podczas gdy lżejsze przycięcie przyspieszy kwitnienie, lecz kwiaty będą mniejsze.

Trawy ozdobne

Trawy ozdobne można przyciąć przy ziemi, gdy pojawią się świeże odrosty. Trzcinnik i śmiałek wcześnie rozpoczynają wzrost, więc można je przyciąć w marcu; miskant i rozplenica startują później, więc poczekaj do końca marca/kwietnia. Zimozielone trawy, takie jak ostnica i kostrzewa oraz turzyce wymagają jedynie wyczesania suchych źdźbeł późną wiosną.

Lawenda

Wczesną wiosną, kiedy pojawiają się młode przyrosty, gatunki krzewiaste o szarych liściach, takie jak lawenda, *Brachyglottis* i czystek, można lekko przyciąć, aby usunąć pędy uszkodzone przez zimę, pobudzić rośliny do rozkrzewienia się i utrzymać ich zwartą formę. Nie tnij zbyt mocno, ponieważ starsze drewno może już się nie zregenerować – przytnij blisko nasady ubiegłorocznych przyrostów.

Cięcie na odrośla

Jaskrawo wybarwione łodygi i widowiskowe, okazałe liście wyrastają na odroślach, tam gdzie pędy zostały wycięte do ziemi. Brzmi to drastycznie, ale tnij odważnie, ponieważ najlepsze wyniki daje silne cięcie wczesną wiosną. Rośliny takie jak dereń, wierzba, perukowiec, jeżyna (powyżej), a nawet katalpa i paulownia dzięki tej metodzie wydadzą lepiej wybarwione nowe pędy i znacznie większe liście.

Krzewy kwitnące zimą

Krzewy kwitnące zimą wydają kwiaty na pędach, które wyrosły poprzedniej wiosny i latem. Gdy gatunki, takie jak kalina bodnatska zakończą kwitnienie, usuń część przekwitłych pędów, aby pobudzić wzrost nowych i utrzymać zwarty pokrój. Tnij lekko, ale każdego roku: pozbądź się 20% najstarszych pędów wycinając je u nasady.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; GETTY/AKOVA. THANKS TO WEST DEAN

eprasa.pl 85aaec6924

Hortensje

Zasadniczo cięcie hortensji wykonuje się późną zimą lub wczesną wiosną, ponieważ mróz może uszkodzić ich pąki. Hortensję pnącą (*H. anomala* subsp. *petiolaris*) należy przyciąć latem, bezpośrednio po kwitnieniu.

Zaniedbanie wiosennego cięcia hortensji prawdopodobnie wywoła dwa różne skutki. Po pierwsze nowe kwiatostany będą wymieszane z tymi starymi, zaschniętymi, z ubiegłego sezonu. Po drugie twoje hortensje mogą przerosnąć przeznaczone im stanowisko.

Zatem, w zależności od gatunku, musisz albo po prostu ciąć je co roku, albo wycinać starsze pędy, aby rośliny zdrowo się regenerowały przez kolejne lata. Sprawdza się to w przypadku popularnej hortensji krzewiastej (*Hydrangea arborescens*) 'Annabelle'.

Hortensja bukietowa – widoczna w poniższych krokach – wymaga silnego cięcia każdego roku.

Hortensje ogrodowe wymagają jedynie usuwania przekwitłych kwiatostanów

Hortensja bukietowa, np. 'Limelight' lub 'Vanille Fraise'

Pierwszym krokiem jest zawsze ocena ogólnego kształtu i stanu zdrowia rośliny. Czy widać martwe gałęzie, chore lub krzyżujące się pędy? Do jakiego kształtu ją przytniesz?

Czystym, ostrym sekatorem skróć najpierw ubiegłoroczne pędy kwiatostanowe do zdrowej pary pąków. W ten sposób będzie można ocenić cały krzew i zdecydować, gdzie wykonać następne cięcia.

Przytnij do ustalonego wcześniej szkieletu, tnąc zawsze powyżej pary zdrowych pąków. W przeciwieństwie do większości pozostałych hortensji, coroczne silne cięcie pobudza hortensję bukietową do kwitnienia.

Efektem cięcia powinien być sztywny krzew o wysokości od 25 cm do 60 cm. Dzięki temu pędy i kwiatostany w nadchodzącym sezonie wyrosną na mocnym szkielecie, który utrzyma ich ciężar.

Każdej wiosny przycinaj hortensję bukietową dla obfitego kwitnienia

Cięcie hortensji o kulistych lub talerzykowatych kwiatostanach nie zmniejsza znacząco ich wysokości. Usuń tylko stare kwiatostany, wycinając je ponad parą znajdujących się poniżej pąków. Zobaczysz duże, zielone, nabrzmiałe pąki, z których wyrosną tegoroczne kwiatostany.

Hortensje

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Cięcie												

eprasa.pl 85aaec6924

Późna wiosna

Od połowy kwietnia do maja koncentrujemy się na roślinach zimozielonych, takich jak bukszpan, fatsja i ostrokrzew, oraz bardziej delikatnych krzewach, takich jak szałwia. Późną wiosną niesprzyjające warunki pogodowe powinny być w większości za nami, więc możemy bezpiecznie ciąć i prześwietlać gatunki zimozielone, bo młode pędy nie będą już tak narażone na zniszczenie przez podstępne późne przymrozki.

ZWRÓĆ UWAGĘ NA Gniazda ptaków

Nie przycinaj żywopłotów pomiędzy marcem a sierpniem. Zawsze upewnij się, że nie niszczysz gniazd.

Rośliny zimozielone o dużych liściach

Zimozielone rośliny o dużych liściach, takie jak fatsja czy laurowiśnia wschodnia (*Prunus laurocerasus*, powyżej), należy przycinać późną wiosną, aby uniknąć czernienia młodych pędów spowodowanego przez późne przymrozki. Użyj sekatora zamiast nożyc do żywopłotów, które mogą przeciąć liście na pół, co sprawi, że będą wyglądać nieestetyczne. Tnij gładko tuż nad pąkiem, dbając o uzyskanie wyrównanego kształtu.

Bukszpan

Zaraza bukszpanu to choroba grzybowa, która powoduje powstawanie plam na liściach i sprawia, że nasze cenne topiary wyglądają tak, jakby zostały przypalone. Aby zminimalizować ryzyko rozprzestrzeniania się tej choroby, tnij bukszpany późną wiosną w suchy dzień, kiedy żywopłot nie jest mokry. Dezynfekuj swoje narzędzia antybakteryjnym sprejem, aby utrzymać higienę pracy i ochronić rośliny przed chorobą.

Krok po kroku: topiary

Późna wiosna to doskonały czas, aby przywrócić topiary do formy przed latem i nadać im ładny wygląd. Minęła najgorsza zimowa pogoda, więc możemy śmiało ciąć i wyostrzyć wszystkie kształty.

1 BYĆ MOŻE zauważysz długie pędy, które wystrzeliły ze skrupulatnie pielęgnowanych roślin i będą dominować, jeśli się nimi teraz nie zajmiesz. Wytnij je u samej nasady.

2 PRZYWRÓĆ ostre krawędzie, tnąc odrosty do pożądanego kształtu. Wykorzystaj okazję: zrób krok w tył i spójrz na rzeźbę pod każdym kątem, aby upewnić się, że osiągasz symetrię i równowagę.

3 WIĘKSZOŚĆ standardowych topiarów ma wyraźny pień oraz zieloną koronę. Rośliny będą próbowały wytworzyć liście wzdłuż głównego pędu, a gałęzie z korony mogą zwisać – należy je usunąć.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/ALPHOTOGRAPHIC; PAUL DEBOIS. THANKS TO WEST DEAN

eprasa.pl 85aaec6924

Cięcie Chelsea Chop

Ta technika pozwala manipulować kwitnieniem bylin zielnych. Floks na zdjęciu powyżej i po prawej stronie został skrócony pod koniec maja (mniej więcej w czasie, kiedy odbywa się Chelsea Flower Show), ale część jego pędów nie została przycięta, więc zakwitła wcześniej. Takie zmniejszenie wysokości pędu daje liczniejsze, późniejsze i mniejsze kwiaty.

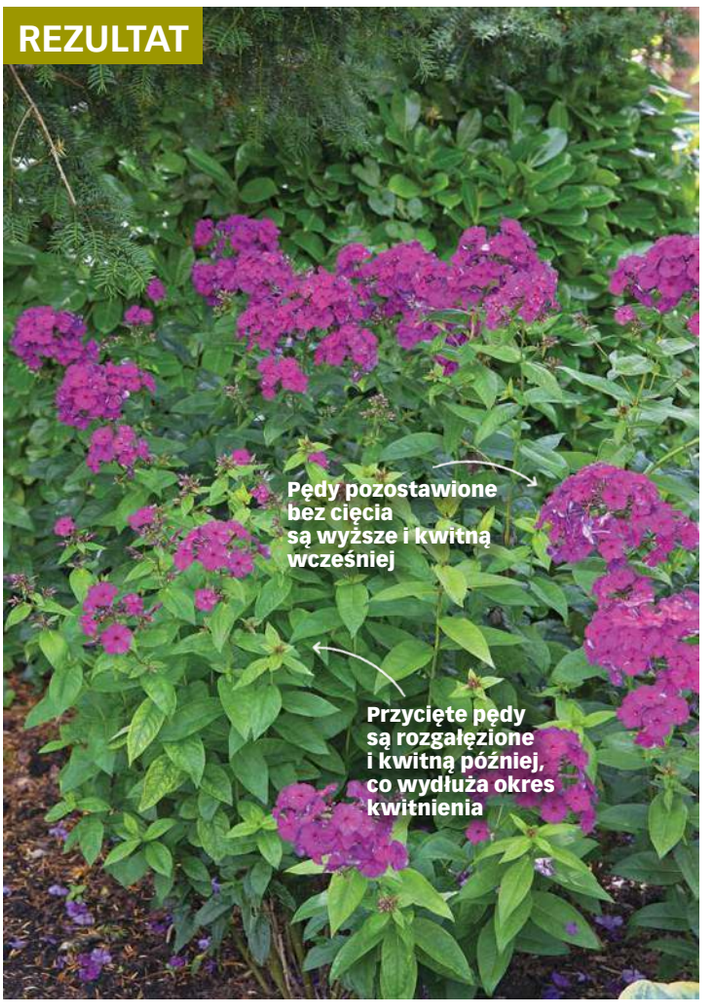

Zaczekaj do lata

Dla większości roślin ogrodowych to początek wegetacji, więc zanim użyjesz sekatora lub piły, weź pod uwagę czas kwitnienia i owocowania

Jaśminowiec

Jaśminowiec to wspaniale pachnący krzew, który kwitnie w czerwcu i lipcu, więc tnij go później.

Tawuła śliwolistna

Ta tawuła w maju wydaje kwiaty, które wyglądają jak piana, więc do czerwca nie należy jej ciąć.

10 roślin, których nie przycina się wiosną

Te krzewy zwykle kwitną późną wiosną i wczesnym latem na przyrostach z poprzedniego roku, więc przytnij je dopiero po kwitnieniu. Jeśli przytniesz je wiosną, możesz wyciąć pąki i nie doczekać się kwiatów w tym roku:

- ✘ **Jaśminowiec**
- ✘ **Prusznik**
- ✘ **Różanecznik**
- ✘ **Krzewuszka**
- ✘ **Kolkwicja**
- ✘ **Pieris**
- ✘ **Twardziczka**
- ✘ **Żylistek**
- ✘ **Tawuła wczesna**
- ✘ **Lilak**

eprasa.pl 85aaec6924

Przytnij zasychające na zimę trawy ozdobne, np. miskanty, ok. 10 cm nad ziemią

Marzec u Monty'ego

O tej porze roku zimowa pogoda może nas jeszcze zaskoczyć, jednak marzec to niezaprzeczalnie miesiąc, w którym wiosna zdecydowanym krokiem wkracza do ogrodu. Śnieg, lód, wiatr i deszcz nie są już w stanie stłumić podekscytowania na myśl o kwitnących roślinach cebulowych lub sprężystych młodych liściach wybijających z pąków na krzewach i drzewach.

Przede wszystkim jednak marzec jest miesiącem, w którym przygotowujemy ogród do nowego okresu wegetacji, która w nadchodzących tygodniach ruszy w piorunującym tempie. Jedną z pierwszych prac, których się podejmuję jest przycięcie traw ozdobnych na rabatach. Wszystkie gatunki zasychające na zimę, np. miskant, trzcinnik i śmiałek, trzeba przyciąć nisko nad ziemią. Najlepiej to zrobić wtedy, gdy zaczną wyrastać nowe pędy. Trawy zimozielone, np. ostnicę cieniutką, wietrznicę Lessona oraz kostrzewę wystarczy wyczesać palcami lub grabiami w celu usunięcia obumarłych resztek. My zbieramy suche źdźbła i przez kolejne miesiące stopniowo wrzucamy je do kompostownika, lecz jeśli wolisz, możesz je rozdrobnić nożycami i pozostawić wokół roślin jako ściółkę.

ZOBACZ jak Monty przesadza trawy ozdobne na **www.GardenersWorld.com/transplant-grass**

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; MARSHA ARNOLD

eprasa.pl 85aaec6924

Przytnij lipy

Jedną z moich ulubionych prac do wykonania w ogrodzie na przełomie zimy i wiosny jest przycinanie lip w szpalerze, które tworzą naszą Aleję Lipową.

Polega to na usunięciu wszystkich zeszłorocznych przyrostów tuż za obrączkami u nasady głównych konarów, stanowiących podstawową strukturę szpaleru i pozostawieniu po obu stronach każdego z nich dwóch grubych, puszczonych poziomo gałęzi, które zrastają się z gałęziami sąsiadującego drzewa. W kwietniu zaczną one wypuszczać pędy, które w połowie lata powinny osiągnąć długość ok. 2 m.

Pędy lipy szerokolistnej (*Tilia platyphyllos*) 'Rubra' mają jaskrawoczerwony kolor, 'Aurea' – jasnożółty, natomiast pędy lipy drobnolistnej (*Tilia cordata*) są pomarańczowe. Wszystkie wyglądają spektakularnie w słabym świetle zimowego popołudnia.

Część pędów wrzucamy do rozdrabniacza i wykorzystujemy zrębki do ściółkowania, a część zachowujemy – są bardzo elastyczne i sprawdzają się w roli podpórek dla innych roślin rosnących na rabatach.

ZOBACZ
jak Monty robi płot z gałęzi na **www.GardenersWorld.com/hazel-fence**

Po przycięciu drzew, takich jak lipa lub leszczyna zachowaj grubsze pędy i wykorzystaj je jako podpory dla roślin na rabatach i grządkach warzywnych

eprasa.pl 85aaec6924

Przytnij późno kwitnące powojniki, aby pobudzić je do wypuszczania nowych pędów

Monty przycina powojniki z grupy 3 na wysokości 60 cm od ziemi

Radykalne cięcie powojników z grupy trzeciej

Powojniki dzielimy na trzy grupy. Grupa 1 obejmuje odmiany kwitnące wiosną, np. powojnik górski (*C. montana*) lub alpejski (*C. alpina*), które przycinamy (jeśli w ogóle) po kwitnieniu.

Do grupy 2 zaliczamy powojniki wielkokwiatowe, kwitnące późną wiosną i wczesnym latem. Przycinam je lekko w marcu, redukując przyrosty jedynie o ok. jedną trzecią.

Natomiast odmiany należące do grupy 3, np. powojnik włoski (*C. viticella*), powojnik Jackmana oraz powojnik tangucki (*C. tangutica*) należy przyciąć silniej na początku marca, ponieważ wytwarzają one kwiaty na nowych pędach. Jeśli ich nie przytniemy, pozostaniemy z plątaniną gołych gałęzi i kwiatami pojawiającymi się jedynie w górnej części rośliny. Możemy je przyciąć do najniższego zdrowego pąka, lecz moje rosną na rabatach, pnąc się po stelażu, dlatego robię to na wysokości ok. 60 cm od ziemi, aby nowe przyrosty znajdowały się ponad rosnącymi w ich pobliżu bylinami.

Nowe pędy wymagają podwiązywania każdego tygodnia, aż do końca maja – do tego czasu ogonki liściowe powinny owinąć się wokół podpór. Następnie w czerwcu rozpoczną kwitnienie, które potrwa do października. Obumarłe pędy i więdnące liście staną się doskonałym siedliskiem dla ptaków i owadów aż do kolejnej wiosny, kiedy powojniki na nowo rozpoczną cykl wegetacyjny.

MIECZYKI

Rozpoczął się sezon sadzenia bulw mieczyków na kwiaty cięte, który potrwa do maja. Sadź co dwa tygodnie po kilka sztuk, w dwóch rzędach, aby zapewnić ciągłość kwitnienia od lata aż do jesieni. Te pochodzące z południowej Afryki kwiaty lubią stanowiska słoneczne i dobry drenaż, dlatego jeśli gleba w twoim ogrodzie jest ciężka, posadź je w warstwie żwiru, na głębokości min. 10 cm – odpowiednia głębokość sadzenia jest ważna; dzięki niej mieczyki wykształcą proste łody. Odstęp między bulwami powinien wynosić przynajmniej 10 cm. Porządnie podlej. Wypróbuj odmiany 'Zorro' o intensywnie czerwonych kwiatach lub 'Cardinal' z kwiatami w głębokim karmazynowym kolorze.

Sadź po kilka bulw mieczyków co 1-2 tygodnie, aby latem dłużej kwitły

Nie zapomnij

- Wykonaj radykalne cięcie budlei, aby pobudzić wzrost silnych, młodych pędów
- Wyczyść i naostrz noże kosiarki, aby przygotować ją na nadejście wiosny
- Posadź do donic bulwy dalii, aby pobudzić je do wykształcenia pędów
- Zbierz pędzony rabarbar, po czym ponownie przykryj karpę

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/march-jobs po więcej sezonowych prac i porad

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; MARSHA ARNOLD; TIM SANDALL

eprasa.pl 85aaec6924

Wykop rów wokół krzewu w odległości minimum 20 cm od głównych pędów i wyjmij roślinę z ziemi z jak największą bryłą korzeniową

Przesadź młode krzewy liściaste

Wykop teraz młody krzew liściasty i przenieś go w lepsze miejsce w ogrodzie, zanim się rozrośnie i będzie za późno na zmianę zdania. Marzec jest na to odpowiednim miesiącem, ponieważ roślina jest w stanie spoczynku.

Wybierz dzień, gdy gleba jest sucha, a pogoda bezwietrzna, aby ochronić krzew przed suchym wiatrem, który powoduje utratę wilgoci, nawet wtedy gdy roślina nie ma jeszcze liści. Wcześniej na nowym stanowisku przygotuj dołek, aby roślina po wykopaniu jak najkrócej przebywała z odkrytymi korzeniami. Wsyp na dno dołka żyzny kompost i garść mączki kostnej – pobudzą wzrost sytemu korzeniowego. Pamiętaj także, aby wlać również wodę, zwłaszcza jeśli twoja gleba jest mocno przepuszczalna.

Duże krzewy i małe drzewa mogą potrzebować podparcia w postaci palików do czasu, aż wypuszczą nowe korzenie. Ważne, aby bryła korzeniowa nie poruszała się wraz z gałęziami kołysanymi przez wiatr. Na koniec ponownie podlej roślinę i przez pierwszy rok po przesadzeniu regularnie ją ściółkuj.

OGLĄDAJ filmy i uzyskaj więcej wskazówek na temat uprawy krzewów liściastych na **www.GardenersWorld.com/deciduous-shrubs**

KROK PO KROKU Przesadzanie krzewu liściastego

1 **Obwiąż** gałęzie krzewu miękkim sznurkiem, aby zapobiec ich uszkodzeniu i uzyskać lepszy dostęp do bryły korzeniowej.

2 **Wykop** wokół rośliny rów, przecinając szpadlem część płytkich, włóknistych korzeni, tak byś mógł dostać się pod spód rośliny i przeciąć korzenie kotwiczące ją w ziemi.

3 **Podważ** bryłę korzeniową obkopując dokoła roślinę jak najgłębiej, po czym z pomocą piły lub szpadla przetnij wszelkie korzenie, których nie udało ci się wcześniej odciąć.

4 **Po przesadzeniu** krzewu dokładnie udepcz ziemię dookoła rośliny, aby zapobiec jej przemieszczaniu, gdy korzenie zaczną się regenerować i rozrastać.

TEKST: ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Żonkile dodają wysokości wiosennym kompozycjom, a bratki wokół krawędzi stanowią ciekawy akcent

Przygotuj wczesnowiosenną kompozycję w donicy

Aby uzyskać natychmiastowy efekt w postaci dawki wiosennego koloru, przygotuj kompozycję w donicy używając kwitnących roślin i cebul. W tej donicy, znajduje się lak pospolity i bratki z narcyzami, ale możesz użyć niezapominajek i pierwiosnków lub stokrotek z szafirkami i śnieżnikami. Jest to tymczasowe zestawienie, które można zdemontować pod koniec wiosny i zamiast niego obsadzić donicę letnimi kwiatami, dlatego możesz gęściej posadzić rośliny. Doniczka będzie wyglądać lepiej bez widocznych luk pomiędzy roślinami, a i tak uzyskasz wspaniałe rezultaty.

Użyj podłoża bez torfu do roślin doniczkowych o luźnej strukturze, które zatrzymuje powietrze wokół korzeni, a jednocześnie utrzymuje wystarczającą wilgotność do wzrostu roślin. Przy tak dużym zagęszczeniu korzeni w doniczce, kompozycja będzie wymagała regularnego podlewania. Jeśli możesz, sprawdzaj to prawie codziennie. Regularne usuwanie przekwitłych kwiatostanów sprawi, że kompozycja będzie dobrze wyglądać przez długi czas.

Kiedy nadejdzie czas wymiany roślin na letnie, zachowaj cebule, odetnij kwiatostany i pozwól roślinom cebulowym przejść w stan spoczynku na gazecie w suchym miejscu, aby były gotowe do wysadzenia jesienią w ogrodzie.

KROK PO KROKU Przygotowanie wiosennej doniczki

1 **UMIEŚĆ** kilka kamieni na dnie doniczki, aby otwór drenażowy pozostał drożny. Wsyp podłoże do kwiatów doniczkowych, rozbijając wszystkie duże grudki, aby podłoże było jednolite.

2 **WYMIESZAJ** z podłożem granulki nawozu o spowolnionym uwalnianiu składników, które przez kilka tygodni będą powoli dostarczały roślinom składników odżywczych.

3 **UŁÓŻ** rośliny i zdecyduj, jak połączyć kolory i kształty. Duże rośliny dobrze wyglądają pośrodku, niższe rośliny mogą opadać kaskadą na brzeg, a reszta może wypełniać puste przestrzenie.

4 **DOCIŚNIJ** rośliny i w razie potrzeby dodaj więcej podłoża. Odłóż na bok kilka mniejszych roślin, aby wypełnić nimi wszelkie luki, które mogą pojawić się po dociśnięciu podłoża.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 85aaec6924

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Gdy media nieustająco bombardują nas wiadomościami o tragediach, **Alan** znajduje ukojenie w swoim ogrodzie i pewną ulgę w ulubionych programach telewizyjnych

Jeśli wyznam, że rozmyślałem o *Nieznośnej lekkości bytu*, z pewnością uznasz, że oglądałem film z 1988 roku, zrealizowany na podstawie książki Milana Kundery. Zdradzę, że nigdy nie czytałem tej książki i nie widziałem filmu, ale w czasach, gdy naszym codziennym losem wydaje się być Nieznośny Ciężar Bytu, tytuł wydał mi się wyjątkowo ironiczny.

Nigdy wcześniej ogrody nie dawały większego wytchnienia od tragedii i rozpaczy serwowanych nam nieprzerwanie nie tylko w wiadomościach, ale też w programach telewizyjnych. Niedawno mistrzyni komediowego wyczucia czasu, Miranda Hart, ubolewała nad brakiem lekkości w programach telewizyjnych – z czym całkowicie się zgadzam.

Nie zrozum mnie źle: współodczuwam z osobami dotkniętymi tragediami, jakie niesie ze sobą codzienne życie i rozumiem je. Głęboko współczuję tym, których tragedie te dotykają. Po prostu na skutek nieprzerwanego strumienia informacji o tego rodzaju zdarzeniach oraz faktu, że moja osobista rozpacz z ich powodu nic nie zmieni, uznałem, że po ponad siedmiu dekadach życia na tej planecie nadeszła pora, abym skupił się na tym, na co mam wpływ.

Niespecjalnie pokrzepiają mnie dramatyczne produkcje telewizyjne o dysfunkcyjnych rodzinach. Wiem, że takie rodziny istnieją: nie trzeba mi o tym przypominać codziennie o 21:00 za pomocą wymyślonego scenariusza, który ma mnie poruszyć – w imię rozrywki.

> Dbałość o pozornie nieistotny kawałek ziemi pozwala lepiej zrozumieć, jak jako pojedyncze osoby możemy wpłynąć na zmianę na większą skalę

Wydaje się, że odkąd można było zatopić zęby w Brexicie i pandemii Covid 19, nowe środki masowego przekazu nie są w stanie zająć się żadnym tematem bez przeraźliwego bicia na alarm. Zadaję sobie pytanie, co ma to na celu. Dziennikarze odpowiedzą, że ich zadaniem jest dostarczać informacje oraz szerszy kontekst. Spróbuj to zakwestionować – życzę powodzenia. A jednak…

Pamiętam, jak zapytałem sir Johna Majora, w jakim stopniu wciągający i zdecydowanie dobrze się oglądający amerykański serial telewizyjny *Prezydencki poker* oddaje prawdziwe życie w polityce. Mój rozmówca stwierdził, że serial dobrze oddaje jedną rzecz: fakt, że danego dnia wszystkie godziny wypełniają politykowi kwestie związane z konkretnym problemem, a już dzień później skupia się on na zupełnie innej kwestii – i tak dzień po dniu.

To wszystko przypomina, że najważniejszą rzeczą w życiu – czy to polityka, czy ogrodnika – jest zachowanie poczucia proporcji i perspektywy. Osoby nie mające do czynienia ze światem przyrody na poziomie własnego domu uśmiechną się i będą kręcić głowami nad tym pozornie błędnym podejściem do życia.

Ale doświadczenie nauczyło mnie, że dbałość o pozornie nieistotny kawałek ziemi daje spokój ducha i pozwala lepiej zrozumieć, jak jako pojedyncze osoby możemy wpłynąć na zmianę na większą skalę. Babcia mawiała, że jeśli dbamy o pensy, funty same się o siebie zatroszczą. Choć nie jest to cała prawda, „pensy" składające się na „funty", gdy mowa o dbałości o naturę, to namacalny sposób na wytchnienie, poczucie proporcji i perspektywy w czasach, gdy codzienne wiadomości są pożywką dla poczucia bezradności.

Będę nadal śledził wiadomości, ale moje uwielbienie dla seriali *Wszystkie stworzenia duże i małe*, *Emily w Paryżu*, *Downton Abbey*, *Gdzie jest mój agent?* i *Ojciec Brown* oraz teleturnieju *Would I Lie To You?* pozwoli mi zwiększyć przyjemność i poczucie perspektywy, jakie daje mi ogród w świecie, który coraz trudniej zrozumieć.

Oczywiście jest tu mnóstwo wyzwań: od ślimaków na kapuście i zarazy atakującej bukszpany po wiewiórki demolujące krokusy jeszcze zanim te wychyną na dobre z ziemi. Ale to realia mojego własnego życia – życia, jakie wybrałem, gdzie tego rodzaju utrapienia zdecydowanie wynagradza mi rozkoszny widok tulipanów otwierających szkarłatno-złote kielichy, hiacyncików zmieniających leśną ściółkę w morze lazuru, sadzonek rozpychających się na grządkach w warzywniku i aromatyzujących powietrze róż.

Możecie to nazwać eskapizmem. A ja? Ja nazwę to ucieczką do rzeczywistości, do dobra i piękna, elegancji i przyjaźni, w każdym calu równie prawdziwych jak nieuprzejmość i brzydota, okrucieństwo i rozpacz. To od nas zależy, czy o tym pamiętamy i za pomocą własnych działań utrzymujemy się w równowadze.

ZDJĘCIE: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN/EYECANDYILLUSTRATION

eprasa.pl 85aaec6924

Gardeners' World
EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelna
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz-Darska,
Bożka Piotrowska,
Agnieszka Nowak,
Klaudia Kossowska,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Marta Karcz,
Grzegorz Falkowski,
Katarzyna Bellingham,
Małgorzata Kalemba-Drożdż

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 883 125 997

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22 (godz. 10:00–14:00)

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS` WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2023 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Miesięcznik, nr 3/2023

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

kwietniowe wydanie
w sprzedaży już pod koniec marca

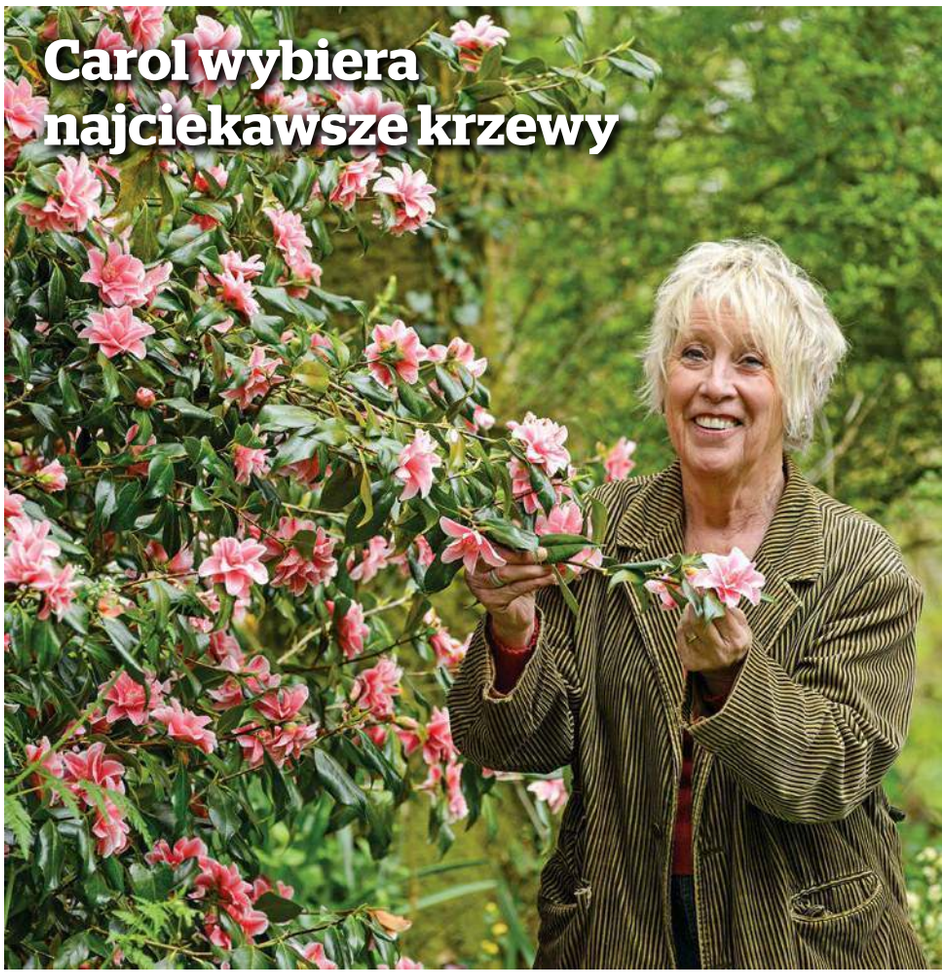

Carol wybiera najciekawsze krzewy

PLUS Rady ekspertów

Alan radzi, jak łączyć rośliny ozdobne i użytkowe

Rozwiązania Montego do małych ogrodów

Truskawki: 12 najlepszych odmian

NOWOŚCI W ULUBIONYM KIOSKU

KSIĄŻKI Z RABATEM DO 30%

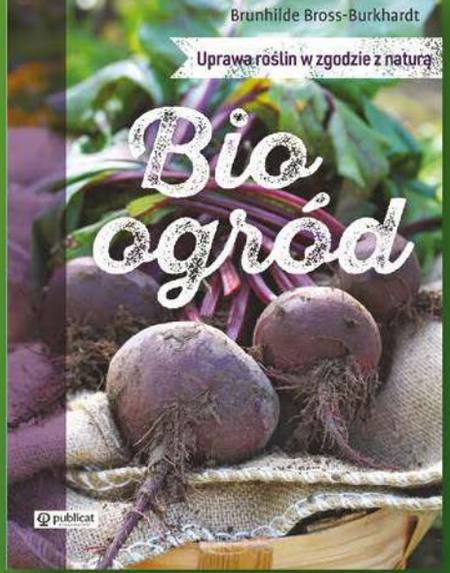

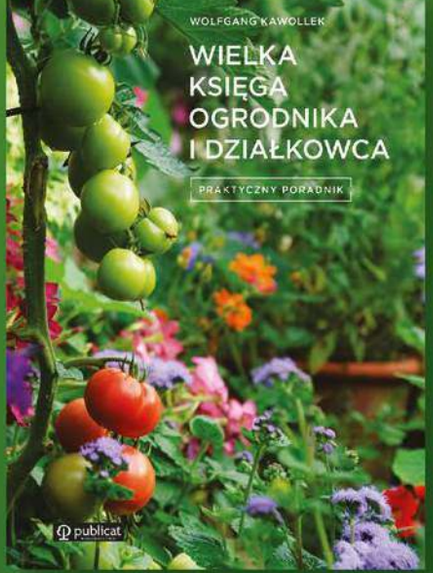

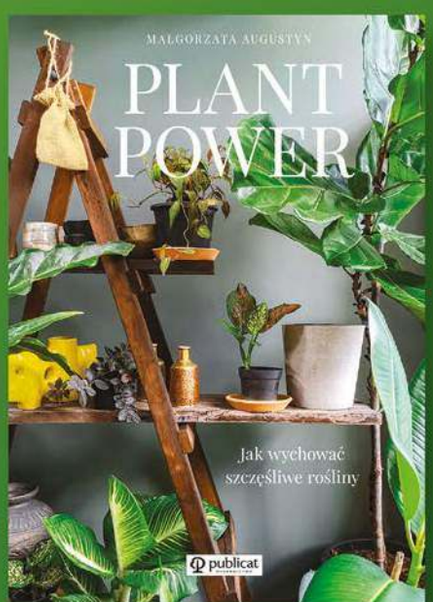

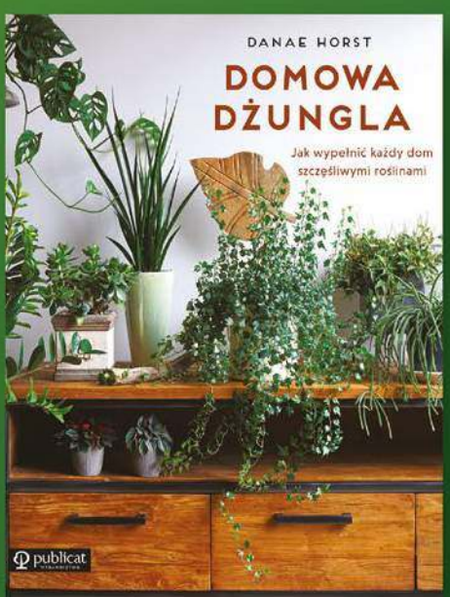

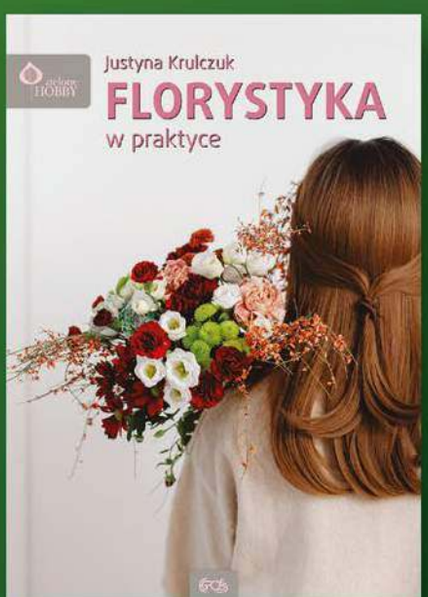

Zobacz pełną ofertę – ponad 500 tytułów!

Zamów na www.UlubionyKiosk.pl

eprasa.pl 85aaec6924

Profile okienne VEKA w kolorze Dąb Coriander inspirowane pięknem drewna

veka.pl

eprasa.pl 85aaec6924